

MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

TERÖRİZMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE
YÖNTEMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sercan ERCİNLER

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU

Mayıs, 2020

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her aşamasında bana kıymetli vaktini ayıran, bilgi ve tecrübeleriyle yardımcı olan ve yüksek lisans çalışmalarım süresince her türlü konuda beni destekleyen çok kıymetli tez danışmanı hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU'na, değerli katkı ve yorumlarıyla yol gösteren tez jüri üyeleri çok değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK'a ve Dr. Barış ÇAĞLAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince benden ve sınıf arkadaşlarımdan ilgi ve desteklerini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden faydalandığımız, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle bizi geleceğe hazırlayan çok değerli hocalarımız Sayın Prof. Dr. Ayşegül KİBAROĞLU'na, Sayın Doç. Dr. Yüksel YALOVA'ya, Sayın Dr. İlhami Binali DEĞİRMENCİOĞLU'na, Sayın Aydın ÖZÜ'ne ve Sayın Levent ÖZMEN'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca, yüksek lisans eğitimim süresince bana birçok konuda destek olan Sosyal Bilimler Enstitü Sekreteri Sayın Ebru KARSLIOĞLU'na ve bütün sınıf arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önderimiz Mustafa Kemal ATATÜRK'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözünü benimseyerek hazırladığım bu tez çalışmamı, uluslararası huzur, refah ve barışın sağlanmasını arzulayan ve bunun için çabalayan herkese armağan ediyorum.

Sercan ERCİNLER

İstanbul, 2020

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
GÖRSEL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: TERÖRİZM VE TERÖRİZMİN FİNANSMANI.....	4
I.1. Terörizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	4
I.2. Terörizmin Finansman Boyutu	11
I.3. Terörizmin Finansmanında İnovasyon ve Strateji	16
I.4. Terörizmin Finansmanının Tarihsel Gelişimi.....	21
I.5. 11 Eylül Öncesi Dönemde Terörizmin Finansmanı ile Mücadele	26
BÖLÜM II: TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELEDE DÖNÜM NOKTASI: 11 EYLÜL SALDIRILARI.....	32
II.1. Terörizmin Finansman Kaynaklarına Baskı Dönemi	32
II.1.1. BM ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele	33
II.1.2. FATFve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele	35
II.1.3. AB ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele	37
II.1.4. Egmont Grubu ve Finansal İstihbarat Birimleri.....	41
II.1.5. Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Başarısızlıklar	42
II.2. Terör Örgütlerinin Geleneksel Finansman Kaynakları.....	46
II.2.1. Aidat ve Bağışlar	46
II.2.2. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kullanımı	48
II.2.3. Organize Suç Faaliyetleri ile Gelir	53
II.2.4. Fidyeye Amaçlı İnsan Kaçırma	62
II.2.5. Gasp, Soygun ve Hırsızlık	64
II.2.6. Haraç Toplama	65
II.2.7. Devlet Sponsorluğu	68

II.2.8. Belediyelerin Gelir Kaynaklarının Kullanımı	71
II.3. Terörizmin Finansmanında Fon Hareketleri	72
II.3.1. Fiziki Aktarım Yöntemi.....	73
II.3.2. Alternatif Havale Sistemleri.....	75
II.3.3. Bankacılık Sisteminin Kullanılması	78
II.3.4. Sahte veya Kukla Mücrim Yanılması.....	80
II.3.5. Kıyı Bankacılığı	81
II.3.6. İşlem Analizi	82
II.3.7. Dokümantasyon.....	82
II.3.8. Danışmanlık Şirketleri.....	83
II.3.9. Göstermelik Davalar	83
II.3.10. Kiralık Kasa	84
BÖLÜM III: TERÖRİZMİN FİNANSMANINDA YENİ RİSKLER VE	
TEHDİTLER	85
III.1. Yabancı Terörist Savaşçıların Finansman Boyutu	85
III.2. Sosyal Medyada Finansman Faaliyetleri	88
III.3. Kripto Para Birimleri ile Finansman.....	90
SONUÇ	95
KAYNAKÇA	98
EK 1: BMGK Tarafından Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Alınan Diğer Bazı	
Önemli Kararlar	116
EK 2: FATF'nin 9 Özel Tavsiyesi (ÖT)	119
ÖZGEÇMİŞ.....	121

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
ASALA	: Ermenistan'ın Özgürlüğü için Gizli Ermeni Ordusu (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
ELN	: Ulusal Kurtuluş Ordusu (Ejército de Liberación Nacional)
ETA	: Bask Yurdu ve Özgürlük (Euskadi Ta Askatasuna)
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı (The European Agency for Law Enforcement Cooperation)
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia)
FATF	: Mali Eylem Görev Gücü (The Financial Action Task Force)
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü (Munazzamat at-Tahrir al-Filastiniyyah)
FNLC	: Korsika Ulusal Kurtuluş Ordusu (Front de Libération Nationale Corse)
IRA	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army)
İŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti (ed-Devlet'ül İslâmiyye fi'l Irak ve's Şam)
İDMO	: İran Devrim Muhafızları Ordusu
KAGK	: Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar
KDP	: Kürdistan Demokratik Partisi
LTTE	: Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (Liberation Tigers of Tamil Eelam [Tamilila Vitutalaip Pulikal])
NORAID	: İrlanda Kuzey Yardım Komitesi (The Irish Northern Aid Committee)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development)
ÖT	: 9 Özel Tavsiye Kararı

- PKK** : Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê)
- RUF** : Devrimci Birleşik Cephe (Revolutionary United Front)
- UNITA** : Angola'nın Tam Bağımsızlığı için Ulusal Birlik (União Nacional para a Independência Total de Angola)
- UNODC** : BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime)
- YPG** : Halk Savunma Birlikleri (Yekîneyên Parastina Gel)

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Makarenko'nun Terörizm-Organize Suçlar İlişki Cetveli	24
Şekil 2: Hawala Sistemi	77

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: El Kaide tarafından gerçekleştirilen bazı terör eylemlerinin tahmini doğrudan maliyetleri	14
Tablo 2: 1880-1975 Yılları Arasında Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları	21
Tablo 3: AB Mevzuatı ve FATF ÖT Kararları Karşılıkları	39
Tablo 4: El Kaide ve El Şebab Terör Örgütüne Yapılan Fidyeye Ödemeleri	63
Tablo 5: 2008-2013 Yılları Arasında Devlet Sponsorluğu Kategorileri	69
Tablo 6: Terör Örgütlerinin Kripto Para Kullanımını Etkileyen Unsurlar	92

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Apamea Antik Kenti'nin Yağmalanması 59

Üniversite	: MEF Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Program	: Uluslararası Güvenlik ve Strateji
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - 2020

ÖZET

TERÖRİZMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE YÖNTEMLERİ

Sercan ERCİNLER

Bu tez çalışmasında, güncel veriler ışığında terör örgütlerinin finansman kaynakları ele alınmaktadır. Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan terörizm, günümüz dünyasında en önemli uluslararası güvenlik sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedeflerine ulaşmada her türlü şiddeti meşru gören ve geçmişe göre daha ölümcül ve tehlikeli olan terörizmin günümüzde ulaştığı boyut göz önünde bulundurulduğunda, terörizmin finansmanı ile mücadelenin önemi ortadadır. Finansman kaynakları olmadan terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri ve şiddet eylemlerinde bulunabilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle, terörizmin finansmanında güncel gelişmelerin ve yeni risklerin dikkate alınarak yapılacak olan araştırmaların oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Terörizmin finansmanı konusu 11 Eylül terör saldırılarını izleyen dönemde uluslararası toplumun ve hükümetlerin en önemli gündem konularından biri haline gelmiştir. Bu dönemde terörizmin finansman kaynaklarının kurutulmasına yönelik birçok yasal düzenleme ve uygulama hayata geçirilmiştir. Söz konusu yasal düzenleme ve uygulamalar, terör örgütlerinin finansman faaliyetlerini durdurmakta yeterli olamamıştır.

Bu çalışmada, güncel gelişmeler ışığında terör örgütlerinin geleneksel finans kaynaklarına, fon transfer metotlarına ve terörizmin finansmanı konusunda yeni risk ve tehditlere değinilmektedir. Konunun bütün boyutlarıyla incelendiği bu tez çalışmasında, terörizmin finansmanının tarihi gelişimine, inovasyonuna ve stratejisine de değinilmektedir. Ayrıca, tez çalışmasında BM ve FATF gibi uluslararası kuruluşların terörizmin finansmanı ile mücadeledeki çabaları analiz edilmekte ve söz konusu çabaların yeterliliği tartışılmaktadır.

Terörizmin farklı biçimleriyle uzun bir süredir mücadele eden ülkemizde, terörizmin finansmanı ile ilgili olarak yapılan çalışmaların sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, terörizmin finansmanı konusunda akademik boşluğu doldurulmasına katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler : Terör, terörizm, terörizmin finansmanı, terörizmin finansmanının önlenmesi, fon hareketleri.

Bilim Dalı Sayısal Kodu : 114111

University : MEF University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Political Science and International Relations
Program : International Security and Strategy
Thesis Supervisor : Professor Mustafa KİBAROĞLU
Type of Thesis and Date : Master Thesis - 2020

ABSTRACT

THE SOURCES AND METHODS OF TERRORIST FINANCING

Sercan ERCİNLER

In this thesis, financing sources of terrorist organizations are discussed in the light of current data. Terrorism, which is almost as old as human history, is one of the most important international security problems in today's world. The importance of countering the financing of terrorism comes forward when considering the dimension that terrorism has reached today, which sees all forms of violence as legitimate in reaching its goals and is more deadly and dangerous than the past. It is not possible for terrorist organizations to survive and engage in violence without funding sources. Therefore, it is considered that researches related to financing terrorism, in deference to current developments and new risks, are quite important. Financing of terrorism has become one of the most important agenda topics of the international community and governments in the period following the September 11 terrorist attacks. In this period, many regulations and implementations have been put into practice to eradicate the financing sources of terrorism. These regulations and practices have not been sufficient to stop the financing activities of terrorist organizations.

In this study, traditional financial sources of terrorist organizations, fund transfer methods and new risks and threats on financing terrorism are addressed in deference to current developments and new risks. History, innovation and strategy of financing of terrorism are also addressed in this thesis in which the subject is examined in all dimensions. In addition, the efforts of international organizations such as the UN and the FATF in the fight against financing of terrorism were analyzed and the adequacy of these efforts are discussed in this thesis.

In our country, which has been struggling with different forms of terrorism for a long time, it is observed that the number of studies on financing of terrorism is very low. The purpose of this study is to contribute to filling the academic gap on financing of terrorism.

Keywords : Terror, terrorism, financing of terrorism, prevention of terrorist financing, fund movements.

Numerical Science Code : 114111

GİRİŞ

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan terörizm günümüzde dünyanın en önemli uluslararası güvenlik sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası ilişkiler biliminin artık yalnızca devletler arasında yaşanan sorunları değil, devletler ile devlet dışı aktörler olarak sınıflandırılan terör örgütleri arasındaki çatışmaları kapsamak, bu çatışmaların nedenlerini anlamak ve bu konuda açıklayıcı teorileri geliştirmek zorunda olduğu belirtilmektedir.¹ Devletlerin hüküm sürdüğü ve ulusal çıkarların ön planda tutulduğu uluslararası ilişkiler ortamına etkin olarak katılan terör örgütleri, güçlü yapıları ve sahip oldukları ya da sahip olabilecekleri silah sistemleri ile tehdidin boyutlarını temelden etkilemişlerdir.²

Hedeflerine ulaşmada her türlü şiddet eylemini meşru gören terör örgütlerinin günümüzde çok daha ölümcül oldukları görülmektedir. Terör örgütleri tarafından “yumuşak ve sert hedefler” arasında bir ayırım yapılmadığı ve siviller ile idari teşkilat hedeflerinin de kurban olarak seçildiği bu dönemde intihar eylemleri ile kitlesel ölümler yaşanmaktadır.³ Bununla birlikte, özellikle radikal inanç doktrinlerini benimsemiş olan ve kitle imha silahlarının kullanımını radikal gündemlerini iletmenin meşru bir yolu olarak gören dinî motifli terör örgütleri başta olmak üzere, terör örgütlerinin kitle imha silahlarına erişim arayışları ve bunun gerçekleşme olasılığı gittikçe artmaktadır.⁴ Örgütlerin bu silahlara erişmeleri durumunda bunları terör saldırılarında kullanmalarının caydırılması, devletlerin sahip oldukları nükleer silahlarla pek mümkün olmadığı düşünülmektedir.⁵ Ayrıca, kitle imha silahlarının ölümcül etkilerinin yanısıra çevreye verebilecekleri zararların çok büyük ölçekli ve kalıcı olabileceği ifade edilmektedir.⁶ Artık çok daha tehlikeli, acımasız ve şiddetli niteliğe sahip olan terör örgütleri, küreselleşmenin de etkisiyle yalnızca ulusal sınırlara ve hissiyatlara bağlı olmaksızın uluslararası düzeyde faaliyet göstermektedirler.⁷ Böylece, terör örgütleri yalnızca devletler için değil, bir bütün olarak uluslararası sistemin kendisine tehdittir.⁸ Bu gerekçelerle, terörizmin günümüzde ulaştığı boyut ve etkileri göz önünde bulundurulduğunda, terörizmin finansmanıya mücadele belki de tarihte hiç olmadığı kadar önemlilik arz etmektedir.

Bu tez çalışmasının konusunu, terör örgütlerinin finansman kaynaklarının incelenmesi ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik yasal düzenlemeler ve tedbirler oluşturmaktadır. Bu konu çerçevesinde belirlenen sorular şu şekildedir:

¹ Mustafa Kibaroglu, “Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?”, **Avrasya Dosyası**, C. 12, S. 3, 2006, s. 124.

² Mustafa Kibaroglu, “11 Eylül Ardından Strateji, Tehdit ve Caydırıcılık” Foreign Policy, 2002, [<http://mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/Kibaroglu11EylulArdndanStratejiTehditCaydiricilik-22dec01.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020) (Makale orijinalinden çeviri olup yazarın kendi internet sitesinde yayınlanmaktadır.)

³ Selim Kurt, “Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği”, **Gazi Akademik Bakış**, C.13, S.25, 2019, s. 150, 151.

⁴ Audrey Kurth Cronin, “Behind the Curve: Globalization and International Terrorism”, **International Security**, C. 27, S.3, 2002, s. 48.

⁵ Mustafa Kibaroglu, “2017’de Nükleer’de Bir Birine Zıt Gelişmeler”, **Stratejist**, S. 7, 2017, s. 57.

⁶ Mustafa Kibaroglu, “Kitle İmha Silahlarının Yayılması Sorunu ve Japonya’nın Güvenliği”, **Avrasya Dosyası – Japonya Özel Sayısı**, C. 5, S. 2, 1999, s. 2.

⁷ Isabelle Duyvesteyn, “How New Is the New Terrorism?”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 27, S. 5, 2004, s. 443.

⁸ Antony Field, “The ‘New Terrorism’: Revolution or Evolution?”, **Political Studies Review**, C.7, S. 2, 2009, s.198.

- a. Terörizmin finansmanı ne demektir?
- b. Terörizmin finansman boyutu neden önemlidir?
- c. Terörizmin finansmanının tarihsel gelişiminde dönüm noktaları nelerdir?
- d. Terör örgütlerinin finansman faaliyetleri çerçevesinde inovatif ve stratejik yaklaşımları nelerdir?
- e. Terör örgütlerinin geleneksel finans kaynakları ve fon hareketleri nelerdir?
- f. Terörizmin finansmanında yeni riskler nelerdir?
- g. Terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik uluslararası yasal düzenlemeler ve uygulamalar nelerdir?
- h. Terörizmin finansmanın önlenmesine yönelik mücadelede başarısızlıklar nelerdir?

Bu tez çalışmasının amacı, terörizmin finansmanı konusu çerçevesinde belirlenen ve yukarıda belirtilen sorulara yanıtların aranması amacıyla araştırmaların yapılması ve ulaşılan cevaplar çerçevesinde konuyla ilgili güncel bir değerlendirmenin yapılmasıdır. Terörizmin farklı biçimleriyle uzun yıllardır mücadele eden ülkemizde, terörizmin finansmanı konusunda akademik çalışmaların, terörizm ile ilgili diğer konulara ilişkin yapılan çalışmalara nispeten daha az olması düşündürücüdür. Bu tez çalışması, terörizmin finansmanı konusunda literatüre katkı yapma amacını taşımaktadır.

Günümüzün en ciddi uluslararası güvenlik sorunlarından biri olan terörizm ile etkin mücadele edilebilmesi için çok boyutlu ve etkin bir stratejinin benimsenmesi gerekmektedir. Terörizmle etkin mücadelede öne çıkan konulardan biri de terörizmin finansmanıdır. Finansal kaynaklar, terör örgütlerinin varlıklarını koruyabilmelerinde ve faaliyetlerini sürdürebilmelerinde yaşamsal öneme sahiptir. Finansman kaynağından yoksun olan terör örgütlerinin ayakta kalabilmeleri ve sansasyonel eylemlerde bulunmaları mümkün değildir.⁹ Terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik günümüze kadar atılan adımlar, terör örgütlerinin finans kaynaklarının kurutulmasına yardımcı olmakla birlikte tam bir etki gösterememektedirler. Terör örgütleri günümüzde yöntem ve araçlarını geliştirerek finansman faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu durum, terörizmin finansmanı ile ilgili güncel akademik çalışmaların yapılmasını gerekli ve önemli kılmaktadır.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde terörizm ve terörizmin finansmanı ile ilgili genel konulara değinilmiştir. Bu bölümde, terörizmin tanımı yapılmış ve Rapoport'un "Dalga Teorisi" çerçevesinde terörizmin tarihçesine kısaca değinilmiştir. Bölümün ilerleyen kısımlarında ise, terörizmin finansman boyutu ile terör örgütlerinin finansmana ihtiyaç duymalarının nedenleri açıklanmış ve terör örgütlerinin finansman faaliyetleri çerçevesinde inovatif ve stratejik yaklaşımlarına değinilmiştir. Daha sonra terörizmin finansmanının tarihsel gelişimindeki dönüm noktalarına değinilmiştir.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde ilk olarak, 11 Eylül terör saldırılarının terörizmin finansmanı konusuna olan etkilerine değinilmektedir. Terörizmin finansmanı ile ilgili en büyük dönüm noktası 11 Eylül terör saldırıları ile olmuştur. İkinci bölümün ilerleyen kısımlarında terör örgütlerinin geleneksel finansman kaynaklarına ve terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen fon hareketlerine değinilmiştir.

⁹ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, "Terörün Finansmanı ile Mücadele", MASAK, Ankara, 2008, s. 18, [<https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2016/12/terorun-finansman4b1-kitap.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Tez çalışmasının son bölümünde ise, terörizmin finansmanı konusunda gelecek dönemlerde daha sık karşılaşılması muhtemel olan yeni risk ve tehditler incelenmiştir.

BÖLÜM I: TERÖRİZM VE TERÖRİZMİN FİNANSMANI

I.1. Terörizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Terörizm; siyasi, dinî, etnik ve ideolojik hedeflere ulaşmada her yolu meşru sayan bireyler veya örgütlü gruplar tarafından sivillere ve/veya belirlenen diğer hedef gruplara ve/veya devlet kurum ve görevlilerine yönelik kasıtlı olarak şiddet kullanma ve/veya şiddet kullanma tehdididir. Baskı, korkutma ve tehdit yöntemlerine başvuran teröristlerin coğrafi ya da ahlaki herhangi bir limitleri bulunmamaktadır.¹⁰ Amaçları doğrultusunda sivilleri kasten hedef alan terörizm, siyasi şiddetin diğer kullanım biçimlerinden farklı olarak devletdışı bir karaktere sahiptir.¹¹ Terörizm ile terör kavramları arasındaki nüansa da kısaca değinilmelidir. Terör, belirli bir irade gerektirmeden de ortaya çıkabilen, spontane, sistemsiz, örgüte gerek duymayan, çoğu kez de anlık veya kısa süreli bir şiddet olgusunu ifade etmektedir. Terörizm ise, terörün sistematik, iradi, çoğu kez örgütlü ve uzun süreli kullanımını içeren bir kurlsız savaş ve propaganda tekniğidir, bir stratejidir.¹²

Terörizmin dünya genelinde kabul gören nesnel bir tanımı bulunmamaktadır. Kimileri tarafından terörist olarak tanımlanan bir grup diğerleri tarafından özgürlük savaşçısı olarak kabul edilebilmektedir. Devletler ulusal çıkarlarını ön planda tutarak, kendi bakış açıları ve çıkarları doğrultusunda terörizmi tanımlama eğilimindedirler.¹³ Bu nedenle, çok sayıda farklı terörizm tanımı bulunmaktadır. 109 farklı terörizm tanımının incelendiği bir çalışmada, bu tanımlarda en sık kullanılan 22 kavramın olduğu belirtilmiştir. En sık kullanılan 5 kavram ve bunların kullanım sıklıkları şunlardır: Şiddet ve zor kullanımı (%83,5), siyasal hedefler (%65), korku (%51), tehdit (%47) ve psikolojik etki ve beklenen tepki (%41,5).¹⁴

Tarihsel gelişim sürecine bakıldığında modern terörizmin uluslararası sistem ve politikadaki değişimlere paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda tarihsel

¹⁰ Charles Tilly, "Terror, Terrorism, Terrorists", *Sociological Theory*, C. 22, S. 1, 2004, s. 5.

¹¹ Sezgin Kaya, "Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu", *U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 10, S. 1, 2017, s. 56.

¹² Türkiye Barolar Birliği, "*Türkiye ve Terörizm*", Rapor, 1. Baskı, Ankara: 2006, s. 4. [<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹³ Osman Şen, *21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele*, 1. Basım, İstanbul: Alfa, 2017, s. 90-95.

¹⁴ Gregor Bruce, "Definition of Terrorism: Social and Political Effects", *Journal of Military and Veterans' Health*, C. 21, S. 2, 2013, s. 30.

süreç içerisinde biçimi, yöntemi, uygulayanları ve hedefi değişmekte olan terörizm,¹⁵ strateji ve taktik değiştirerek günümüze kadar intikal etmiştir.¹⁶

Terörizmin tarihsel gelişimini belirli zaman dilimlerini kapsayan bir eylem olarak tanımladığı “dalga kavramı” çerçevesinde dikkate alan Rapoport¹⁷, modern terörizmin birbirini takip eden dört dalga halinde geliştiğini belirtmektedir. Buna göre, modern terörizm anarşist dalga, anti-kolonyal dalga, yeni sol dalga ve dini dalga olarak gelişmiştir. Modern terörizmin ilk dalgası 1880’li yıllarda Çarlık Rusya’da başlamış ve hızlıca Avrupa ve Balkanlar’a yayılmıştır. Yaklaşık kırk yıl süren bu dalgada Rus terör örgütü Narodnaya Volva’nın en fazla dikkat çeken örgüt olduğu kabul edilmektedir. Bu dönemde broşürler, kitaplar, toplantılar ve mitingler gibi faaliyetlerin artık kitlesel ayaklanmalara neden olmadığına inanılmıştır. Ayaklanmalar için yeni bir iletişim şekline ihtiyaç duyan örgütler, bu yeni ihtiyaçlarını terörizm ile karşılamışlardır. Böylece terörizm artık görmezden gelinememiş ve tekrarlanan terör eylemleri devrim için teröristlerin ihtiyaç duydukları kutuplaşmayı yaratmıştır. Anarşist fikirlerden beslenen ve “suikastların altın çağı” olarak da bilinen bu terörizm dalgasında birçok hükümdar, başbakan ve devlet başkanı öldürülmüştür. Ateşli silahlar ile bombaların yaygın bir şekilde kullanıldığı ve suikast gibi eylemlere sık başvurulduğu bu dönemde teröristler, halkın dikkatini çekmek için sembolik hedeflere saldırarak siyasi düzeni bozmaya çalışmışlardır. Anarşist dalga Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla sona ermiştir.¹⁸

Birinci Dünya Savaşı’nı sona erdiren antlaşmalardan biri olan Versay Antlaşması, ikinci terörizm dalgası olan anti-kolonyal dalganın başlamasını tetiklemiştir. Savaşın galibi devletler tarafından mağlup devletlere karşı devreye sokulan, kendi kaderini tayin ilkesi çerçevesinde bağımsızlık ya da özerklik talep eden grupların faaliyetleri arasında terörizm de kendisine önemli bir yer edinmiştir. İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesini takip eden süreçte kendi kaderini tayin ilkesi amacıyla terörizme daha yaygın başvurulmuştur. Sömürge karşıtı örgütlerin yer

¹⁵ Sezgin Kaya, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”, s. 56 – 59.

¹⁶ Engin Avcı, “Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm”, **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, C. 29, S. 1, 2019, s. 140.

¹⁷ A.g.e., s. 142.

¹⁸ Selim Kurt “Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Dağ Örneği”, s. 138; Sezgin Kaya, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”, s. 59; Cronin, Audrey Kurth, “Behind the Curve: Globalization and International Terrorism”, s. 35; David C. Rapoport, “The Four Waves of Rebel Terror and September 11”, 2002, [<http://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

aldığı bu dönemde, terörizmin olumsuz bir imaj kazanması nedeniyle, teröristler kendilerini hükümet terörüne karşı mücadele eden “özgürlük savaşçıları” olarak tanımlamaya başlamışlardır. Rapoport’a göre, bu terörizm dalgasında kullanılan taktiklerde de önemli değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde ilk dalganın aksine daha az suikast düzenlenmiş ancak polis ve askeri birlikler terörizmin yaygın hedefi olmuşlardır. Kendilerine daha geniş yelpazede hedefler belirleyen örgütler, vur-kaç taktiğini kullanarak gerilla tarzı saldırılara başvurmuşlardır. Anarşist dalganın aksine, bu dönemde finansman elde etmek amacıyla örgütlerce gerçekleştirilen banka soygunları sayısında da azalma yaşanmıştır. Diaspora tarafından örgütlere daha fazla yardımın yapılması ve örgütlerin daha geniş maddi imkânlarla sahip olması bu durumun nedeni olarak gösterilmektedir. Birinci Dünya Savaşı’nın bitimini takip eden süreçte ortaya çıkan anti-kolonyal dalga 1960’lı yıllara kadar sürmüştür.¹⁹

Anti-kolonyal dalganın sona ermesiyle birlikte modern terörizmin üçüncü dalgası olan yeni sol dalga başlamıştır. 1960’lı ve 1970’li yıllar boyunca kendisi gerilla savaşı şeklinde gösteren bu dalgayı tetikleyen en önemli siyasi olay Vietnam Savaşı olmuştur. Bu savaşta basit silahlara sahip olan Vietkong gerillalarının Amerika’nın modern teknolojisi karşısındaki etkinliği, düzen karşıtı gruplarda mevcut sistemin kırılmasına dair umutları arttırmıştır. Dünyanın farklı bölgelerinde sistem karşıtı birçok sol motifli örgüt ortaya çıkmıştır. Amerikan Weather Underground Örgütü, Alman Kızıl Ordu Fraksiyonları, Japon Kızıl Ordusu, İtalyan Kızıl Tugayları ve Fransız Doğrudan Eylem Örgütü gibi örgütler kendilerini bu dalganın öncüleri olarak görmüşlerdir. Üçüncü dalgada, Bask Yurdu ve Özgürlük (Euskadi Ta Askatasuna, kısaca ETA), Ermenistan’ın Özgürlüğü İçin Gizli Ermeni Ordusu (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia, kısaca ASALA), Korsika Ulusal Kurtuluş Ordusu (Front de Libération Nationale Corse, kısaca FNLC) ve İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army, kısaca IRA) örneklerinde görüldüğü üzere, zamanla doktrin ve slogan bakımından radikalizm ve milliyetçilik bütünleşmiştir. Vietnam Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte Filistin Kurtuluş Örgütü (Munazzamat at-Tahrir al-Filastiniyyah, kısaca FKÖ)²⁰ bir idol haline gelmiştir. Terörizme destek veren devletlerin radikal grupları desteklemeleri, örgütler arasında

¹⁹ Selim Kurt, “Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daes Örneği”, s. 139; Sezgin Kaya, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”, s. 59; Audrey Kurth Cronin, “Behind the Curve: Globalization and International Terrorism”, s. 36; David C. Rapoport, “The Four Waves of Rebel Terror and September 11”.

²⁰ Bu tez çalışmasında, Filistin Kurtuluş Örgütü’nün Arapça kısaltmasının yerine Türkçe literatürdeki yaygın kısaltılışı olan FKÖ tercih edilmiştir.

dayanışmanın artması, FKÖ'nün Sovyetler Birliği'nden güçlü destek elde etmesi, örgütün Lübnan'daki kamplarında diğer örgütlerin de eğitim görmesi, FKÖ gibi örgütlerin merkezi olarak faaliyette buldukları ülkelerden daha fazla yurtdışında saldırılar düzenlemeleri ve kendi topraklarında uluslararası önemi olan hedefleri seçmeleri anarşist dalga döneminde yaygın olarak kullanılan "uluslararası terörizm" kavramının yeniden canlanmasına neden olmuştur. Rapoport'a göre birinci ve üçüncü terörizm dalgaları arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Yeni sol olarak adlandırılan bu dalga, esasen ilk dalgada ele alınan sol motifli faaliyetlerin evrilmiş halinin devamı olarak nitelendirilmektedir. Bu üçüncü dalgada, anarşist dönemde olduğu gibi sembolik hedeflere saldırılar düzenlenmiştir. Suikast eylemlerinin yeniden canlandığı bu dönemde uçak kaçırma ve rehin alma eylemlerine sıkça başvurulmuştur. Yeni sol terörizm dalgası 1980'li yıllarda zayıflamaya başlamış ve devrimci örgütler faaliyette buldukları ülkelerde yenilgiye uğratılmışlardır.²¹

Yeni sol dalganın sona ermeye başlamasıyla birlikte terörizmin dördüncü ve son dalgası olan dinî dalga ön plana çıkmaya başlamıştır. Rapoport'a göre, dinî terörizm dalgası kendisinden önce gelen diğer dalgalara kıyasla çok daha fazla öldürücüdür ve etkilidir.²² Nitekim, Soğuk Savaş sonrası dönemde örgütlerin, kamuoyunun daha fazla dikkatini çekmek amacıyla büyük çapta ölümlere neden olma hususunda daha sofistike ve çok daha kararlı oldukları kabul edilmektedir. 11 Eylül terör saldırıları bunu kanıtlayan en çarpıcı örneklerden biri olarak görülmektedir.²³ Uluslararası güvenlik gündeminde öncelikli tehdit halini almış olan dinî motifli örgütler artık günümüzde terörizmin değişen yüzünü temsil etmektedirler.²⁴ Rapoport, bu dalganın merkezinde ciddi uluslararası terör eylemleri düzenleyen dinî motifli örgütlerin olduğunu belirtmektedir.²⁵ El Kaide'nin yanı sıra, Irak ve Şam İslam Devleti (ed-Devlet'ül İslâmiyye fi'l Irak ve's Şam, kısaca

²¹ Selim Kurt, "Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği", s. 139, 140; Sezgin Kaya, "Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu", s. 59; Audrey Kurth Cronin, "Behind the Curve: Globalization and International Terrorism", s. 36, 37; David C. Rapoport, "The Four Waves of Rebel Terror and September 11"; Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press, 2006, s.78.

²² Selim Kurt, "Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği", s. 141, 142; David C. Rapoport, "The Four Waves of Rebel Terror and September 11"

²³ Mustafa Kibaroglu, "The Threat of Nuclear Terrorism Requires Concerted Action", *Strategic Analysis*, C. 38, S. 2, 2014, s. 209.

²⁴ Sezgin Kaya, "Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu", s. 61.

²⁵ Gus Martin, *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*, 1. Baskı, Çev. İhsan Çapçioğlu ve Bahadır Metin, Ankara: Adres Yayınları, 1. Baskı, 2017, s. 182.

İŞİD)²⁶, El Nusra, El Şebab ve Boko Haram gibi dinî motifli örgütler Usame bin Ladin ve onun takipçilerinin izini takip etmişler ve dünyanın çeşitli bölgelerine yayılmışlardır.²⁷ Bu dönemde iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte ülkeler arasında sınırların ortadan kalkması ve ulusal sınırlarda kontrol ve denetimin güç hale gelmesi terör örgütlerinin işini kolaylaştırmıştır.²⁸ Bazı terör örgütleri, geleneksel hiyerarşik yapıya sahip bir organizasyondan daha ziyade gevşek bir şekilde birbiriyle bağlantılı hücrelerden oluşan bir uluslararası şebekeyi kullanan ve bunları destekleyen karmaşık ve belirli bir biçimi bulunmayan organizasyon yapılarına bürünmüşlerdir.²⁹ Bu yeni dönemde terörizm, eylemlerinde ayırım gözetmeyen, masum insanları da hedef alan, savaşçılarla savaşçı olmayanlar arasından ayırım yapmayan, keyfi, öngörülemez ve son derece vahşi bir olgu haline gelmiştir.³⁰ Oldukça geniş bir hedef kitlesi bulunan, herhangi bir değer ya da hukuk normunu önemsemeyen dinî motifli örgütlerin kitle imha silahları ile terörist saldırılarda bulunmayı arzulayacakları düşünülmektedir.³¹ Nitekim, küreselleşmeyle birlikte terör örgütlerinin kitle imha silahlarına erişiminin daha da kolaylaşmasıyla birlikte, bu silahların terör örgütleri tarafından kullanılma olasılığı artmaktadır.³² Güvenlik analistlerinin örgütlere ilişkin temel endişesinin, terör örgütlerinin kitle imha silahlarına ve bu silahların yapımında kullanılan maddelere erişme yeteneklerinin olduğu söylenmektedir.³³ El Kaide'nin yanı sıra, FKÖ, Hizbullah, Kızıl Ordu Fraksiyonu, Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê, kısaca PKK), Alman Neo-Nazi grupları ve Çeçen grupları bu silahlara karşı ilgili olan örgütler arasında yer almaktadırlar.³⁴ Ayrıca, bu dönemde terör örgütleri tarafından

²⁶ Bu tez çalışmasında, Irak ve Şam İslam Devleti'nin Arapça kısaltmasının yerine Türkçe literatürdeki yaygın kısaltılışlarından biri olan İŞİD tercih edilmiştir.

²⁷ Selim Öztürk, "Küresel Terör Örgütü el-Kaide'nin Gelişimi ve Ön Plana Çıkan Liderleri Bağlamında 'Cihad' Anlayışının Geçirdiği Değişimler", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, C. 6, S. 2, 2019, s. 169.

²⁸ Şükrü Türköz, "Küresel Terörizm Sorununa Güvenlik Perspektifli Bir Yaklaşım", *Niğde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 2, 2016, s. 154.

²⁹ Andreas Gofas, "Old vs. New Terrorism: What's in a Name?", *Uluslararası İlişkiler*, C. 8, S. 32, 2012, s. 22; Selim Kurt, "Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği", s. 146.

³⁰ Selim Kurt, "Yeni Terörizmin Geleceğin Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneği", s. 150, 151.

³¹ David Tucker, "What is New about the New Terrorism and How Dangerous is It?", *Terrorism and Political Violence*, C. 13, S. 3, 2001, s. 9.

³² Bruce Hoffman, "Terrorism and WMD some preliminary hypotheses", *The Nonproliferation Review*, C. 4, S. 3, 1997, s. 45 - 53.

³³ Mustafa Kibaroglu, "Nuclear Security and Turkey: Dealing with Nuclear Smuggling", *Nuclear Security: A Turkish Perspective*, Ed. Sinan Ulgen içinde, EDAM & Nuclear Threat Initiative, İstanbul, 2015, s. 79.

³⁴ Audrey Kurth Cronin, "Behind the Curve: Globalization and International Terrorism", s. 48.

intihar eylemleri ile yoğun saldırılar düzenlenmeye devam edilmektedir.³⁵ Gelişmiş teknoloji araçları, örgütler tarafından terör eylemlerinin planlanmasında, sahte evrakların oluşturulmasında, örgüte eleman kazandırılmasında ve iletişim, propaganda, eğitim ve finansman faaliyetlerinde kullanılmaktadır.³⁶

Siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik nedenlerle ortaya çıkan terörizmi birçok farklı kategori altında sınıflandırmak mümkündür. Bu çalışmada terörizm, sol motifli terörizm, sağ motifli terörizm, etnik ayrılıkçı terörizm ve dinî motifli terörizm olarak sınıflandırılmıştır. Günümüzde etkisinin azalmasına rağmen halen varlığını sürdüren sol motifli terörizmin ideolojik arka planında Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan Marksizm, Leninizm ve Komünizm ile Çin'de ortaya çıkan Maoizm yer almaktadır. Sol motifli terör örgütleri öncelikli olarak devrim için gerekli koşulların hazırlanmasının gerektiğini, demokratik yollarla yönetimin ele geçirilemeyeceğini ve sadece silahlı güçlerle hedefe ulaşılabileceğini savunmaktadırlar. Sol motifli örgütler, her ne kadar Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Bloku'nun dağılmasıyla önemli ölçüde güç kaybetmiş olsalar da, günümüzde varlıklarını devam ettirmekte ve silahlı eylem kapasitelerini korumaktadırlar.³⁷ Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, kısaca FARC), Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Ordu Fraksiyonu, Aydınlık Yol, Kızıl Tugaylar, Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) ve FKÖ yaygın olarak bilinen sol motifli terör örgütleridir.

Sağ motifli terörizm en belirgin şekliyle neo-Nazizm, neo-faşizm ya da beyaz ırkın üstünlüğü gibi ideolojiler çerçevesinde oluşmaktadır. Bu terör örgütlerinin hedefi, buldukları ülkelerde iktidara gelerek ideolojileri doğrultusunda hareket edebilmektir. Çoğu Batı ülkelerinde göçmen ve hükümet karşıtı sağ motifli terörizm vakalarında artışın gözükmesine paralel olarak bu tehdit son yıllarda akademik ve kamusal alanda daha fazla ilgi görmeye başlamıştır.³⁸ Güvenlik kuruluşlarının gözden kaçırmalarına veya yanlış yorumlamalarına müsait bir şekilde tasarlanmış şiddet taktikleri kullandıklarından dolayı, sağ motifli terör örgütleri, Batı

³⁵ Osman Şen, **21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele**, s. 146, 147.

³⁶ Bruce W. Don ve diğerleri, *“Network Technologies for Networked Terrorists: Assessing the Value of Information and Communication Technologies of Modern Terrorist Organisations”*, Teknik Rapor, 2007, s. 9 – 47.

³⁷ Engin Avcı, **“Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm”**, s. 142-144.

³⁸ Daniel Koehler, *“A Threat from Within? Exploring the Link between the Extreme Right and the Military”*, ICCT, Policy Brief, 2019, [<https://icct.nl/wp-content/uploads/2019/09/ICCT-Koehler-A-Threat-from-Within-Exploring-the-Link-between-the-Extreme-Right-and-the-Military.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

demokrasileri için en tehlikeli tehditlerden biri olmaya devam etmektedirler. Diğer terörizm türlerine benzer şekilde, hedef alınan gruplarda korku yaratmayı amaçlayan bu terörizm türünde belirlenen “düşmanlara” karşı uzun vadeli ve düşük yoğunluklu bir “savaş” yürütülmektedir.³⁹ Sağ motifli terör örgütleri tarafından kullanılan şiddet taktikleri arasında suikast, rehin alma, insan kaçırma, kundaklama ve patlayıcı maddeler ile yapılan saldırılar yer almaktadır.⁴⁰ Avrupa Polis Teşkilatı (The European Agency for Law Enforcement Cooperation, kısaca EUROPOL) tarafından hazırlanan bir raporda, sağ motifli terör örgütlerinin başlıca hedefleri arasında yabancılar, siyasetçiler, sol cenahtan siyasi rakipler ve cinsel azınlıkların (LGBT) yer aldığı ve söz konusu grupların silahlara ve patlayıcı maddelere olan ilgilerinin arttığı belirtilmiştir. Bu raporda ayrıca örgüt üyelerinin bedensel yeteneklerini arttırmak ve silahlı mücadele imkân ve kabiliyetlerini geliştirmek için ordu ve diğer güvenlik kuruluşlarında görev yapan personelleri örgütlerine kazandırmaya çalıştıkları ifade edilmiştir.⁴¹

Etnik ayrılıkçı terörizmin hedefinde etnik bir kimliğe dayanarak belirli bir bölgede bağımsız, federal veya otonom bir yapıda devlet kurmak vardır. Hedefleri doğrultusunda sol ya da sağ ideolojiyi benimseyebilen bu etnik ayrılıkçı terör örgütleri dini bir çizgiyi de seçebilmektedirler. Bu örgütlerin bazı durumlarda birbiriyle çelişen bu ideolojileri aynı zamanda ya da dönemsel olarak benimsedikleri de görülmektedir.⁴² Örgütler, söz konusu etnik kimliği ortak bir acı yahut tarihten özenle seçilmiş bir travma etrafında belirledikleri doğrultuda inşa edebildikleri müddetçe varlıklarını sürdürebilmektedirler.⁴³ Bu nedenle, etnik ayrılıkçı terörizmin self determinasyon ve kimlik oluşturma olmak üzere iki unsuru bulunmaktadır.⁴⁴ Etnik ayrılıkçı terör örgütleri denildiğinde ilk akla gelen örgütler arasında PKK,

³⁹ Daniel Koehler, “Right-Wing Extremism and Terrorism in Europe: Current Developments and Issues for the Future”, **PRISM**, C. 6, S. 2, 2016, s. 98, 99.

⁴⁰ Daniel Koehler, “German Right-Wing Terrorism in Historical Perspective. A First Quantitative Overview of the ‘Database on Terrorism in Germany (Right-Wing Extremism)’ – DTGrwx’ Project”, **Perspectives on Terrorism**, C. 8, S. 5, 2014, s. 53.

⁴¹ Deutsche Welle, “*Europol’den aşırı sağcı şiddet uyarısı*”, 2019, [dw.com/tr/europolden-ashırı-sagcı-siddet-uyarısı/a-50561721] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁴² Engin Avcı, “**Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm**”, s. 144, 145.

⁴³ Hüseyin Alptekin, **Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK**, 1. Baskı, İstanbul: SETA, 2018, s. 15.

⁴⁴ Daniel Masters, “The Origin of Terrorist Threats: Religious, Separatist, or Something Else?”, **Terrorism and Political Violence**, C. 20, S. 3, 2008, s. 403.

ETA, IRA ve Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (Tamilila Vitutalaip Pulikal, kısaca LTTE)⁴⁵ bulunmaktadır.

Dinî motifli terörizmi, ateşli dindar grupların davalarının kutsal doğruluğuna inançla uyguladıkları siyasi bir şiddet olarak tanımlamak mümkündür. Modern dünyada siyasi şiddet için baskın bir model haline gelen ve belli bir din adına yapılan terörizmin sıklığı, şiddet ölçeği ve küresel erişim açısından yükselmektedir. Dinî motifli terörizm grupsal, soykırımcı, nihilist veya devrimci olabileceği gibi yalnız kurtlar, gizli hücreler, büyük muhalif hareketler veya hükümetler tarafından uygulanabilirler. Öteki dünyaya ait bir iktidarın eylemlerini emrettiğine dair bir inançla motive olan bu örgütler, benimsedikleri davanın savunulmasında herhangi bir eylem yalnızca haklı değil, aynı zamanda kutsanmış sayılır.⁴⁶ Günümüzde dinî motifli örgütlerin çoğunun radikal düşünceler çerçevesinde hareket ettikleri ve Ortadoğu bölgesinde ortaya çıktıkları görülmektedir. Ancak, yine günümüzde terörizmle irtibatlandırılacak örgütlerin tüm dinler içerisinde örnekleri bulunmaktadır.⁴⁷

Bu tez çalışmasında, Rapoport tarafından tanımlanan dalga teorisi bağlamında birbirini takip eden anarşist dalga, anti-kolonyal dalga, yeni sol dalga ve dinî dalga dönemlerinde faaliyette bulunmuş olan veya halen faaliyette bulunmaya devam eden terör örgütlerinin finansman faaliyetleri incelenmektedir.

I.2. Terörizmin Finansman Boyutu

Terörizmin finansmanı kavramı, en yalın haliyle, terör örgütlerinin hedeflerine ulaşabilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları fonu temin etmek amacıyla gerçekleştirdikleri her türlü yasal ve/veya yasadışı faaliyetler olarak tanımlanabilir.⁴⁸ Daha geniş bir tanımla, terörizmin finansmanı, *“bir terör suçunun işlenmesinden katkısı olacağını bilerek ve/veya terörist saldırıda kullanılmasını isteyerek, amaçlanan terör eylemi gerçekleştirilmiş olsun veya olmasın; terör*

⁴⁵ Bu tez çalışmasında, Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları'nın Tamilce kısaltmasının yerine Türkçe literatürde bu örgüt için yaygın kullanılan İngilizce kısaltma LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) tercih edilmiştir.

⁴⁶ Gus Martin, **Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar**, s. 173 - 192.

⁴⁷ Sezgin Kaya, **“Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”**, s. 64.

⁴⁸ Seda Öz Yıldız, “Makarenko'nun “Kara Delik Sendromu” Teorisi ve Terörizmin Finansmanında Sınırşan Organize Suçlar”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, C. 13, S. 25, 2017, s. 44 - 45.

*örgütüne, örgüt üyesine veya örgüt üyesi olmasa bile terör suçunu işleyecek olan faile ulaşması kastıyla, para ve/veya taşınır, taşınmaz, hak, alacak, gelir, menfaat gibi karşılığı para ile ölçülebilen ya da parasal tahvil edilebilen her türlü iktisadi değer her hangi bir yöntemle toplanması yahut temin edilmesidir.*⁴⁹

Terörizmin finansmanı kavramı, sistematik bir nitelikte olsun veya olmasın ya da ister tek seferlik ister birden fazla kez gerçekleşmiş yahut teşebbüs edilmiş olsun, terörün her türüne maddi yardımda bulunmayı kapsamaktadır.⁵⁰ Terörizmin finansmanının bazı ayırt edici unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁵¹

- Terörizmin finansmanının söz konusu olabilmesi için, iktisadi değeri bulunan herhangi bir gelir ve kaynağın sağlanması veya toplanması gerekmektedir.
- Terörizmi finanse edecek olan şahısların örgüt üyeleri olmaları gerekmemektedir. Herkes terörizmi finanse edebilmektedir.
- Terörizmin finansmanının gerçekleşmesinde, yasal ya da yasadışı olsun, kullanılan yöntemin ve finansman sağlama biçiminin bir önemi bulunmamaktadır.
- Örgütlerin kullanımı için fonun tamamının sağlanmış olması gerekmemektedir. Söz konusu fonun kısmen sağlanması yeterlidir.
- Fonun, terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla kasten sağlanması veya toplanması gerekmektedir.

Günümüzün en ciddi uluslararası güvenlik sorunlarından biri olan terörizm ile mücadelede çok boyutlu ve etkin bir stratejinin benimsenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, devletlerden terörizm ile mücadelede askeri, hukuki, ekonomik ve sosyolojik alanlarda gerekli adımları atmaları beklenmektedir. Terörizm ile etkin mücadelede önemlilik arz eden konulardan biri de örgütlerin finansman kaynaklarının takip edilmesi ve finansman faaliyetlerinin hedef alınmasıdır. Terör örgütlerinin başarıları, motivasyon unsuru ile operasyonel kabiliyetinin birleşimine bağlıdır (Terör örgütlerinin başarıları = Motivasyon + Operasyonel Kabiliyet).

⁴⁹ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 55.

⁵⁰ **A.g.e.**, s. 36, 44.

⁵¹ **A.g.e.**, s. 62, 63.

Terörizmin finansman boyutu, terör örgütlerinin operasyonel kabiliyetlerini doğrudan, motivasyonlarını ise dolaylı olarak etkilemektedir.⁵²

Finansal kaynaklar, benimsedikleri ideolojiler çerçevesinde hareket eden terör örgütlerinin varlıklarını koruyabilmelerinde ve faaliyetlerini sürdürebilmelerinde yaşamsal öneme sahiptir. Finansman kaynağından yoksun olan terör örgütlerinin ayakta kalabilmeleri, düzenli, planlı ve sansasyonel eylemlerde bulunmaları ve hedeflerini gerçekleştirebilmelerimümkün değildir. Örgütlerin finansman gereksinimlerinin genel olarak iki nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir: 1) örgüt eylemlerin doğrudan maliyetlerinin finansmanı; 2) örgütlerin ideolojilerini yaymaları, örgüt altyapısını oluşturmaları, oluşturulan örgüt yapılarının devamını sağlamaları ve bu yapıları geliştirmeleri için gerekli olan finansman. Bu bağlamda örgütlerin finansman ihtiyaçları aşağıda sıralanan maddeler ile detaylandırılabilir:⁵³

- Örgüt eylemlerinin doğrudan maliyetleri,
- Örgüt eylemlerinin hazırlık maliyetleri,
- Örgüt üyelerinin barınma, eğitim, giyinme, silah, iletişim ve mühimmat giderleri,
- Örgüt üyeleri ile bunların yakınlarına yapılan düzenli ödemeler,
- Eğitim masrafları,
- Seyahat masrafları,
- Rüşvet verme,
- Propaganda masrafları,
- Güvenli istihdam ve tahrik merkezleri oluşturmak için yapılan harcamalar,
- Örgütlerin siyasi uzantılarına fon sağlanması.

Aşağıda bulunan 1 no.lu tabloda El Kaide terör örgütü tarafından dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen saldırıların tahmini doğrudan maliyetleri gösterilmektedir.

⁵² Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2010, s. 145, [<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/Aklama-ve-Ter%C3%B6r%C3%BCn-Finansman%C4%B1-ile-M%C3%BCadelenin-K%C3%BCresel-Boyutu.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁵³ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözen, “Terörün Finansmanı ile Mücadele”, MASAK, Ankara, 2008, s. 18, [<https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2016/12/terorun-finansman4b1-kitap.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Tablo 1: El Kaide tarafından gerçekleştirilen bazı terör eylemlerinin tahmini doğrudan maliyetleri⁵⁴

Terör Eylemi	Tarih	Tahmini Maliyet
Londra metro sistemindeki bombalama	7 Temmuz 2005	£8.000
Madrid tren istasyonundaki bombalama	11 Mart 2004	\$10.000
İstanbul HSBC ve Sinagog binalarının bombalanması	15 ve 20 Kasım 2003	\$40.000
Cakarta JW Marriot Oteli'nin bombalanması	5 Ağustos 2003	\$30.000
Bali'deki bombalama eylemi	12 Ekim 2002	\$50.000
İkiz Kuleler ve Pentagon saldırıları	11 Eylül 2001	\$350.000-\$500.000
USS Cole'un bombalanması	12 Ekim 2000	\$10.000
ABD'nin Kenya ve Tanzanya büyükelçilik binalarına yapılan saldırılar	7 Ağustos 1998	\$50.000

Kaynak: Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, *“Terörün Finansmanı ile Mücadele”* s. 18; FATF, *“Terrorist Financing”*, Paris, 2008, s. 7, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Terrorist%20Financing%20Typologies%20Report.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 11 Eylül saldırılarının doğrudan maliyetlerinin diğerlerine oranla çok daha yüksek olduğu görülmektedir. New York'ta bulunan İkiz Kulelere ve Pentagon'a yönelik terör saldırılarına en az 19 hava korsanın müdahil olması ve bu korsanlara yüksek maliyetli uçuş eğitimlerinin sağlanması bu saldırılar için tahmin edilen maliyetlerin yüksek olmasına neden olmuştur.⁵⁵ Tabloda yer alan diğer terör eylemlerinin tahmini maliyetlerinin göreceli olarak düşük olduğu görülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, terör örgütlerinin bazı spesifik faaliyetleri için ihtiyaç duydukları maliyetler düşük tutarlarda olsa da,

⁵⁴ Bu tabloda yer alan, İkiz kulelere ve Pentagon'a yönelik terör saldırılarının tahmini maliyet tutarının detayları için bakınız: John Roth, Douglas Greenburg ve Serena Wilde, “Monograph on Terrorist Financing”, National Commission on Terrorist Attacks Upon United States, Staff Report to the Commission, 2004, [https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020). Londra metro sistemindeki bombalama eyleminin tahmini doğrudan maliyet tutarı FATF tarafından Birleşik Krallık'ın yetkili otoritelerinden elde edilmiş ancak detaylarına yer verilmemiştir (Bakınız: FATF, *“Terrorist Financing”*). Tablo'da yer alan diğer terör saldırılarının tahmini doğrudan maliyetleri BM tarafından 2004 yılında hazırlanan bir raporda belirtilmiş, ancak detaylarına yer verilmemiştir (Bakınız: UNSC, *“Letter dated 23 August 2004 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council”*, 2004, [<https://www.undocs.org/S/2004/679>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁵⁵ Michael Freeman, “The Source of Terrorist Financing: Theory and Typology”, *Studies in Conflict & Terrorism*, C. 34, S. 6, 2011, s. 462.

bu örgütler uzun vadede varlıklarını sürdürebilmeleri için büyük bütçelere gereksinim duymaktadırlar.⁵⁶

Terör örgütleri, canlı bomba saldırıları gibi orta çaplı eylemler için bile teknik uzmanlığa, gerekli materyallerin edinimine, örgüte eleman kazandırılmasına ve propaganda faaliyetlerine ihtiyaç duymaktadırlar.⁵⁷ Düşük çaplı terör eylemleri olarak değerlendirilen ve sivillere yönelik bıçak, araba vb. araç ve gereçler aracılığıyla düzenlenen yalnız kurt saldırıları için önemli ve belirgin bir uzmanlık ya da bilgi gereksinimi bulunmamaktadır. Yalnız kurt terör eylemleri için daha az finans kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, yalnız kurt saldırganlar yine de bazı durumlarda örgütsel desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler. Örneğin, Filistin otoritesi, terör eylemi gerçekleştiren hükümlüler ile hayatını kaybeden militanların ailelerine maaş bağlamaktadır. Filistin otoritesinin resmi verilerine göre, bu maaşların yıllık tutarı yaklaşık 300 milyon dolar olarak hesaplanmıştır.⁵⁸ Bu nedenle, finansman ihtiyacını yalnızca örgüt eylemlerinin doğrudan maliyetleri ile sınırlandırmak yanıltıcı olacaktır. El Kaide tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Kenya ve Tanzania büyükelçilik binalarına yapılan saldırıların öncesinde gerçekleştirilen hazırlık faaliyetlerinin ana hatları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu terör eylemlerinin yalnızca doğrudan maliyeti için belirtilen 50 bin dolardan çok daha fazlasının harcandığını kanıtlar niteliktedir. Doğu Afrika'da gerçekleştirilen bu terör eylemleri öncesinde El Kaide tarafından⁵⁹:

- Kenya'nın başkenti Nairobi'de 1993 yılında Asma Limited adında göstermelik bir şirket kurulmuştur.
- El Kaide üyeleri pek çok kez Nairobi'ye seyahat etmişlerdir.
- Doğu Afrikalı örgüt elemanlarına bombalama, adam kaçırma, suikast ve istihbarat vb. alanlarda eğitimler verilmiştir.
- Bomba hazırlık çalışmaları için Nairobi'de bir gayrimenkul kiralanmıştır.
- Hazırlık çalışmaları kapsamında Tanzania'nın Darüsselam kentinde bir diğer gayrimenkul kiralanmıştır.

⁵⁶ A.g.e., s. 461.

⁵⁷ Gregory Rose, "Terrorism Financing in Foreign Conflict Zones", **Counter Terrorist Trends and Analyses**, C. 10, S. 2, 2018, s. 11.

⁵⁸ Gregory Rose, "Terrorism Financing in Foreign Conflict Zones", s. 12; Yossi Kuperwasser, "Incentivizing Terrorism: Palestinian Authority Allocations to Terrorists and their Families", Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 2016, [<https://jcpa.org/paying-salaries-terrorists-contradicts-palestinian-vows-peaceful-intentions/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁵⁹ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, "*Terörün Finansmanı ile Mücadele*", s. 20

- El Kaide liderleri ile Doğu Afrikalı örgüt elemanları arasında iletişimin sağlanması amacıyla her biri 80 bin dolar değerinde uydu telefonları kullanılmıştır.
- Yerel kamu görevlilerine rüşvet ödemeleri yapılmıştır.
- Nitelikli özelliklere sahip elektronik cihazlar satın alınmıştır.
- Bombalama eyleminde kullanılmak üzere kamyonet satın alınmıştır.
- TNT bombaları satın alınmıştır.

Bazı terör örgütlerinin yıllık bütçelerinin yüzlerce milyon dolarları bulabildiği belirtilmektedir. IŞİD, 2015 yılında 2 milyar dolarlık bütçesi ile modern tarihin en zengin terör örgütü olmuştur.⁶⁰

I.3. Terörizmin Finansmanında İnovasyon ve Strateji

İnovatif terör örgütleri, hedeflerindeki “düşmanlarını” gafil avlama, ağır maliyete uğratma ve diğer örgütlerinde taklit etmek isteyebileceği yeni eğilimler oluşturma potansiyelleri nedeniyle son derece tehlikelidirler. Buna rağmen, araştırmacılar terör örgütlerinin inovasyonunun nereden kaynaklandığı konusuna yeteri kadar önem vermemişlerdir.⁶¹ Son dönemlerde ise bazı araştırmacılar tarafından terör örgütlerinin genel yaratıcılığına ve inovasyonuna odaklanıldığı, ancak bu konunun terörizmin finansmanı ile olan bağlantısına değinilmediği gözlemlenmektedir. Terörizmin finansmanında inovasyonun araştırılması hususundaki bu eksiklik, terörizmin finansmanı ile mücadelede ve tehditlere karşı koyma yeteneğimizde çarpıcı bir boşluk oluşturmaktadır.⁶²

Literatürde terörizmde inovasyonun farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Terörist inovasyonu, “yeni bir yöntem veya teknolojinin takdim edilmesi veya mevcut bir kapasitenin geliştirilmesi” olarak dar bir kapsamda tanımlanabilmektedir. Buna göre terörist inovasyon, daha önce başka bir terör örgütü tarafından benimsenmemiş olan bir taktik ve/veya teknolojinin kullanılması ya da

⁶⁰ Ellie Maruyama ve Kelsey Hallahan, “Following the Money”, Center for New American Security, 2017, [<https://www.cnas.org/publications/reports/following-the-money-1>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

⁶¹ Assaf Moghadam, “How Al Qaeda Innovates”, *Security Studies*, C. 22, S. 3, 2013, s. 466.

⁶² Tom Keatinge ve Kerstin Danner, “Assessing Innovation in Terrorist Financing”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 2019, s. 1, 3.

kullanılması için yapılan hazırlıklar olarak anlaşılmalıdır.⁶³ Bununla birlikte, terörizmde inovasyonun taktiksel inovasyon, stratejik inovasyon ve organizasyonel inovasyon olmak üzere üç başlık altında incelendiği de görülmektedir.⁶⁴ Bu tez çalışmasında bu konuda benimsenen tanıma göre ise, terörist inovasyonu, bir terör örgütünün davranışındaki herhangi bir değişikliktir. Bir terör örgütünün dört farklı alanda faaliyet gösterebilme kapasitesi, söz konusu örgütün finansmanında inovasyonu desteklemektedir.⁶⁵ Bu faaliyet alanları ve terörizmin finansmanında inovasyona olan etkileri El Şebab terör örgütü örneğinden hareketle aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır:⁶⁶

- **Alansallık:** Bir bölgenin ele geçirilmesi, terör örgütünün finans kaynaklarının sayısını artırmaktadır. El Şebab'ın 2006 ve 2008 yıllarında faaliyette bulunduğu bölgelerde alan hakimiyeti sağlaması örgütün finansman kaynaklarında önemli değişikliklere neden olmuştur. El Şebab bu dönemde El Kaide ile ittifaklık oluşturmuş, yasa dışı kömür ticaretine girmiş ve Eritre'den destek almaya başlamıştır. Ancak, diasporalardan elde ettiği finansmanda düşüş yaşanmıştır. Örgüt, 2008 yılına gelindiğinde ise, yasa dışı fildişi ticaretine girmiş ve kontrolündeki bölgelerde kendisine ait bir vergi sistemi oluşturmuştur. 2011 yılında toprak kaybetmeye başlayan örgütün yasa dışı kömür ticareti gelirlerinde düşüş yaşanmış ve örgüt daha yoğun bir şekilde suç faaliyetlerinden gelir elde etmeye yönelmiştir.
- **Erişim:** Terör örgütlerinin pazarlara ve kaynaklara erişiminin artması finans kaynaklarının sayısını artırmaktadır. Doğu Afrika bölgesinin eroin ticareti rotalarından birinin üzerinde bulunması, El Şebab'a yasa dışı uyuşturucu pazarına erişim ve uyuşturucu kaçakçılığından gelir elde etme fırsatı vermiştir.
- **Halk desteği:** Terör örgütlerinin halk desteği düzeyi, finansman yöntemlerinin etkinliği ile pozitif bir ilişkiye sahiptir. El Şebab, kuruluşunun ilk dönemlerinde yerel ve uluslararası sempatizanlarından elde ettiği bağışlar sayesinde faaliyette bulunmuştur. Terör eylemleri nedeniyle 2008 yılından

⁶³ Adam Dolnik, **Understanding Terrorist Innovation: Technology, Tactics, and Global Trends**, 1. Baskı, Oxon: Routledge, 2007, s. 6.

⁶⁴ Martha Crenshaw, "Introduction: Definitions, Approaches, Responses, and Trajectories", **Explaining Terrorism: Causes, Processes, and Consequences**, Ed. Martha Crenshaw, 1. Baskı, Londra ve New York: Routledge, 2011.

⁶⁵ Ido Levy ve Abdi Yusuf, "How Do Terrorist Organizations Make Money? Terrorist Funding and Innovation in the Case of al-Shabaab", **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019, s. 6.

⁶⁶ **A.g.e.**

itibaren Somali'de önemli ölçüde destek kaybetmeye başlayan El Şebab, El Kaide ve Boko Haram gibi diğer terör gruplarıyla ilişkisini kuvvetlendirmiş ve 2012 yılında “resmi olarak” El Kaide'nin sponsorluğunu elde etmiştir. Bu dönemde daha yoğun şekilde kaçakçılık faaliyetlerinden gelir elde etmenin yollarını arayan örgüt 2009 yılına gelindiğinde, Etiyopya'ya karşı stratejik avantaj elde etmek isteyen Eritre'nin finansal sponsorluğunu da kabul etmiştir.

- Ağ sayısı: Terör örgütlerinin ağ sayılarının fon kaynaklarıyla da pozitif bir ilişkisi bulunmaktadır. Örneğin, El Şebab'ın Birleşik Arap Emirlikleri'nden ithal ederek Somali'de sattığı ikinci el otomobil pazarına erişimi için söz konusu piyasada bulunan insanlarla bağlantıda bulunması gerekmektedir. El Şebab'ın nasıl bir ağa sahip olduğufinans kaynaklarının elde edilmesinde, gelirlerin transferinde, diğer terör ve organize suç örgütleri ile iletişimde görev alan üyeler arasındaki ilişkiyi belirlemektedir.

Terörizmin finansmanında inovasyon söz konusu olduğunda, terör örgütlerinin çoğunun fırsatçı olduğu, siyasi istikrarsızlığın bulunduğu bölgelerde ortaya çıkan yeni finansman olanaklarından yararlandıkları görülmektedir. Ekonomik sıkıntılar, askeri kampanyalar ve diğer dış baskı biçimleri terör örgütlerini finansman kaynaklarını çeşitlendirmeye zorlamaktadır. Terörizmin finansmanında inovasyon çoğunlukla örgütlerin baskı altında hissettikleri durumlarda ortaya çıkmaktadır. Terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik yaptırımlar gibi uluslararası çabalar kısa vadede etkili görünmektedir, ancak uzun vadede terör örgütleri yeni finansman koşullarına uyum sağlayabilmektedirler. Ayrıca, örgütlerin sosyal medya gibi yeni teknolojileri benimseme konusunda usta oldukları da görülmektedir. Ödeme teknolojisinin, kripto para birimlerinin ve anonimliği teşvik eden diğer inovatif finansal araçların terör grupları tarafından gelecek dönemlerde daha sık kullanılması öngörülmektedir.⁶⁷

Terör örgütleri finansman ile ilgili stratejilerini belirlerken bazı kriterleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu kriterler miktar, meşruiyet, güvenlik, güvenilirlik, kontrol ve basitlik olarak sıralanmaktadır. Bu kriterlere kısaca maddeler halinde değinilecektir:

⁶⁷ Tom Keatinge ve Kerstin Danner, “Assessing Innovation in Terrorist Financing”, s. 12, 13.

- **Miktar:** Örgütler mümkün olduğunca çok miktarda finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle, en çok finansman sağlayan kaynaklar diğer kaynaklara oranla söz konusu örgütler tarafından tercih edilmektedir.⁶⁸
- **Meşruiyet:** Örgütler tarafından finansman sağlamaya yönelik benimsenen faaliyetler örgütün varlığını sürdürmek için destekçilerinden ihtiyaç duydukları meşruiyet algısını birçok yönden etkileyebilmektedir. Geniş bir tabandan (diasporalar, dinî referanslı katkılar vb.) büyük miktarlarda finansman sağlanması, örgütlerin meşruiyet algılarını olumlu yönde etkilemektedir. Buna karşılık, uyuşturucu ticareti gibi bazı faaliyetlerin meşruiyet algılarına zarar vereceğinin ve destekçilerini kaybedebileceklerinin farkında olan bazı örgütler bu faaliyetlerden kaçınmaktadırlar ya da mecbur olduklarında isteksizce bu faaliyetleri benimseyebilmektedirler.⁶⁹
- **Güvenlik:** Örgütlerin faaliyetlerini gizli ve örtülü biçimde yürüttükleri bilinmektedir. Bu nedenle, örgütler devletlerin istihbarat birimlerinin radarlarına yakalanmadan finansman sağlamaya yönelik yöntemleri benimsemeye özen göstereceklerdir.⁷⁰
- **Güvenilirlik:** Öngörülebilir ve düzenli finansman kaynakları örgütler için önemlilik arz etmektedir. Coğrafi ve demografik faktörler genellikle bir finans kaynağının güvenilirliğini belirleyen iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, uyuşturucu ticareti ile güvenilir bir gelir elde etmek isteyen bir örgütün uyuşturucu kaynağına yakın bir coğrafyada konumlanması (Kokain ile FARC ve eroin ile Taliban ilişkisi örneğinde olduğu gibi), uyuşturucu trafiği rotasında konumlanması (eroin ve PKK ilişkisi örneğinde olduğu gibi) ya da uyuşturucu kullanıcılarına erişim sağlayabilmesi (Batı Avrupa örneğinde olduğu gibi) gerekmektedir. Ayrıca, finansman konusunda önemli ölçüde diasporaya bel bağlayan LTTE gibi örgütler, diaspora topluluğunu kontrol ederek haraç veya tehdit yoluyla ya da destekçilerinden elde ettiği gelirlerin güvenilirliğini sağlamak zorundadırlar.⁷¹

⁶⁸ Michael Freeman, “The Source of Terrorist Financing: Theory and Typology”, s. 463.

⁶⁹ A.g.e., s. 463.

⁷⁰ A.g.e., s. 463.

⁷¹ A.g.e., s. 464.

- Kontrol: Finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi durumunda örgütün kendi üyeleri ve faaliyetleri üzerinde kontrolü tehdit altında olabilmektedir. Örgüt içerisinde komuta ve kontrol mekanizmasının darbe görmesi örgüt yönetimleri için endişe kaynağıdır. Bu durum özellikle örgütün küçük birimlerinin ya da yerel liderlerinin finansmanlarından kendilerinin sorumlu olması halinde geçerlidir. Finansman noktasında merkeziyetçi bir yapının terk edilerek sorumlulukların dağıtılması durumunda örgüt yönetiminin alt birimler üzerindeki kontrolünün zayıflaması olasıdır. Ayrıca, bazı örgütler devlet sponsorluğu ya da özel bağışçılar gibi dış kaynaklı finans kaynaklarına bağımlı olmayı istememektedirler. Çünkü, dış kaynak sağlayanlar genellikle bu örgütlerin kampanya ve faaliyetlerini kendi politikaları doğrultusunda etkilemeye ve yönlendirmeye çalışmaktadırlar.⁷²
- Basitlik: Örgütler, finansman yöntemlerinin mümkün olduğunda basit ve sade olmasını istemektedirler. Basit ve sade olan yöntemler diğerlerine oranla çok daha az uzmanlık, çaba ve süreçler gerektirmektedir. Böylece yüksek tutarlara denk gelen maliyetlerden de kaçınılmış olur. Örneğin, küçük çaplı soygunlar, gasp ya da haraç almak gibi yöntemler siber suçlara ya da ayrıntılı, çok aşamalı ve çok aktörlü olan uyuşturucu kaçakçılığına oranla daha basit ve sade aşamalardan oluşmaktadırlar.⁷³ Basit ve sade yöntemleri içeren finansman kaynaklarından faydalanmaya devam eden bazı örgütler aynı zamanda belli bir uzmanlık gerektiren, yüksek maliyetli, çok aktörlü ve karmaşık aşamalardan oluşan finansman yöntemlerine de başvurumaktadırlar.

Örgütlerin perspektifinden bakıldığında her bir finansman kaynağının avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Hiçbir kaynak kusursuz değildir.⁷⁴ “Daha fazla finansman sağlanması örgüt içinde kontrolün kaybedilmesine değer mi?”, “Daha güvenilir finansmanın sağlanması için destekçiler tarafından algılanan örgüt meşruiyetinin darbe almasına değer mi?” gibi sorular soran örgütler kendileri için ideal olan kriterleri önceliklendireceklerdir.⁷⁵

⁷² A.g.e., s. 463.

⁷³ A.g.e., s. 464.

⁷⁴ A.g.e., s. 463.

⁷⁵ A.g.e., s. 465.

I.4. Terörizmin Finansmanının Tarihsel Gelişimi

1880-1975 yılları arasında bazı terör örgütlerinin finans kaynakları ve bütçeleri ile ilgili verilerin yer aldığı 2 no.lu tablo incelendiğinde görülebileceği üzere, 19'uncu yüzyılda ortaya çıkan terör örgütleri önemli ölçüde maddi kaynağa ihtiyaç duymamışlardır. İlk başlarda az bir finansman kaynağı ile hareket eden örgütlerin zaman içerisinde zenginleşmeye başladıkları görülmektedir. Başlangıçta bağış ve yardımlar aracılığıyla faaliyetlerini finanse eden örgütler, daha sonra dış destek, insan kaçırma, hırsızlık, banka soygunu, haraç ile IRA örneğinde de görüldüğü üzere yasal yollardan finansman temin etmeye yönelmişlerdir. Terörizmin finansman kaynağında yaşanan bu artış, örgütlerin imkân ve kabiliyetlerinin ve eylemlerinin niteliğinde değişimlere yol açmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini izleyen süreçte terörizmin uluslararası bir boyut kazanmasıyla birlikte terör örgütleri finans kaynaklarını gizlemek için büyük çaba harcamaya başlamışlardır. Ayrıca, önemli ölçüde gelir elde etmeye başlayan örgütler, bu gelirlerini bir şirket tarzında planlayarak yönetmeye ve ihtiyaçlarını bu yolla karşılamaya başlamışlardır.⁷⁶

Tablo 2: 1880-1975 Yılları Arasında Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları

Yıl	Terörist Grup	Ülke	Gelir (1976 yılı dolar bazında)	Kaynak
1880	Narodnaya Volya	Rusya	Önemsiz	Bağış
1880	İrlanda Dinamitçileri	İrlanda	50 bin	ABD'deki İrlandalı sempatanlar
1896	Anarşistler	Fransa ve	Önemsiz	Bağış
1906	Sosyal Devrimciler ve diğer gruplar	Rusya	5-10 milyon	Hırsızlık ve gönüllü bağışlar
1932	IMRO	Bulgaristan	2-3 milyon	Haraçlar, Bulgaristan ve İtalya desteği
1933	Ustasha	Yugoslavya	1-2 milyon	İtalya ve Macaristan desteği
1947	IZL-Stern Çetesi	Filistin	1-2 milyon	Bağışlar ve soygun
1970	Tupamaros	Uruguay	5-10 milyon	Adam kaçırma ve hırsızlık
1970	ALN	Brezilya	5-10 milyon	Adam kaçırma ve banka
1974	Erpmonteros	Arjantin	50-100 milyon	Adam kaçırma ve hırsızlık
1975	Fatah (Fetih)	Ortadoğu	150-200 milyon	Petrol üreten Arap ülkelerinin desteği
1975	PFLP, PDFLP, Saiqa	Ortadoğu	20-30 milyon	Libya, Suriye ve Irak desteği
1975	IRA	İrlanda Ulster	1-3 milyon	Bağışlar, hırsızlık, koruma haraçları ve yasal işlerden elde edilen gelirler
1975	UDA, UVF	Ulster	Bilinmiyor	IRA ile aynı kaynaklar

Kaynak: Haydar Çakmak ve Mehmet Kurum, "Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri", s. 23, 24.

⁷⁶ Haydar Çakmak ve Mehmet Kurum, "Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri", **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009, s. 16,17, 21,22.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini izleyen süreçte Batı Bloku ülkeleri ile Doğu Bloku ülkeleri arasında başlayan ve Soğuk Savaş dönemi olarak nitelendirilen iki kutuplu uluslararası sistemde güç dengesinin baş aktörleri nükleer savaş tehdidi nedeniyle birbirleriyle doğrudan sıcak çatışmaya girmekten sakınmışlar, ancak taraflar başta Bağlantısızlar Bloku ülkeleri olmak üzere nüfuz kazanmak istedikleri bölgelerde rakiplerine karşı farklı silahlı gruplara destek vererek örtülü savaş yürütmekten geri kalmamışlardır.⁷⁷ Bu dönemde, bazı devletlerin kendi dış politika amaçları doğrultusunda terör örgütlerini bir araç olarak kullanmaya çalışmaları, söz konusu örgütlerin çeşitli şekillerde bazı devletler tarafından desteklenmelerine imkân sağlamıştır.⁷⁸

Varşova Paketi'nin yıkılması, Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi etkileri küresel boyutta hissedilen önemli değişimler yaşanmış ve Soğuk Savaş dönemi sona ermiştir.⁷⁹ Soğuk Savaş'tan sonra küreselleşmenin sağladığı imkânların da etkisiyle birlikte terör örgütlerinin finans kaynaklarında bazı değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde terör örgütlerine devlet sponsorluğunun azalmasıyla, özellikle de 1990'lı yıllara gelindiğinde, terör örgütleri finansman ihtiyaçlarını karşılamak için alternatif yol arayışlarına girmişlerdir. Bu dönemden itibaren organize suç faaliyetlerinden elde edilen yasadışı gelirler terör örgütleri için önemli bir finansman kaynağı haline gelmiştir.⁸⁰ Günümüzde birçok terör örgütü uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve sigara kaçakçılığı gibi organize suç alanlarında faaliyetlerini sürdürerek yüksek tutarlarda gelir elde etmektedirler.⁸¹ Suç faaliyetlerinden gelir elde eden terör örgütleri, bu sayede yerel halk tarafından yapılan desteklere daha az bağımlı olmaktadır. Bu nedenle terör örgütleri tarafından yerel halka uyguladıkları şiddetin boyutunu da artıracaklardır.⁸²

⁷⁷ Şenol Kantarcı, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı "Koalisyonlar Dönemi mi?", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, C. 8, S. 16, 2012, s. 50.

⁷⁸ Haydar Çakmak ve Mehmet Kurum, "**Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri**", s. 12.

⁷⁹ Mustafa Kibaroglu, "Paradigma Yokluğunda Küresel ve Bölgesel Politikalar Belirlemek", **Stratejist**, S. 23, 2019, s. 22.

⁸⁰ Tamara Makarenko, "The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism", **Global Crime**, C. 6, S. 1, 2004, s. 130.

⁸¹ Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 87, 88.

⁸² John de Boer ve Loise Bosetti, "*The Crime-Conflict 'Nexus': State of Evidence*", United Nations University Center for Policy Research, Occasional Paper 5, 2015, s. 8, [https://collections.unu.edu/eserv/UNU:3134/unu_cpr_crime_conflict_nexus.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Organize suç örgütlerinin nihai hedefi ekonomik çıkar elde etmektir. Buna karşılık terör örgütlerinin ideolojik hedefleri bulunmaktadır. Bu farklılığa rağmen organize suç örgütleri ile terör örgütlerinin yollarının kesişmesinin nedeni her ikisinin de gelir elde etme isteğidir. Ayrıca birbirlerine benzeyen birçok özelliğin bulunması nedeniyle terör örgütleri ile organize suç örgütleri ortak payda üzerinde buluşabilmektedirler.⁸³ Birçok akademisyene göre, bazı sınıraşan suç örgütleri ile terör örgütleri arasında gelirlerin ya da silah kapasitelerinin artırılması amacıyla stratejik ortaklıklar kurulmaktadır.⁸⁴ Bu ortaklıkların Afganistan ve Irak başta olmak üzere daha çok Latin Amerika, Balkanlar, Kafkasya, Batı Afrika’da yer alan çatışma bölgelerinde olduğu düşünülmektedir.⁸⁵ Sınıraşan suç örgütleriyle terör örgütleri arasında ilişki özellikle Ortadoğu’da bulunun dinî motifli terör örgütleri vakalarında görülmektedir.⁸⁶ Sınıraşan organize suç örgütleri ile terör örgütleri arasında uyuşturucu kaçakçılığından nükleer madde kaçakçılığına, sahtecilikten yasa dışı biyoçeşitlilik ticaretine kadar pek çok farklı sektörde ve coğrafyada görülen suç ortaklığından söz etmek mümkündür.⁸⁷ Önceki dönemlerde uyuşturucu, insan ve silah kaçakçılığı için kurulmuş olan organize suç şebekeleri, Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle taşınması kolay ancak değeri yüksek nükleer madde kaçakçılığı faaliyetlerine girişmişlerdir. Dolayısıyla, kitle imha silahlarının terör örgütlerinin eline geçmesinin imkansız olmadığı değerlendirilmektedir.⁸⁸ Örneğin, Arjantin, Brezilya ve Paraguay sınırlarının kesişim noktasında⁸⁹ bulunan bölgede organize suç örgütleri ve terör örgütleri arasında birçok yasa dışı faaliyet için işbirliği yapılmaktadır. Bazı terör örgütleri ihtiyaç duydukları silahların temininde sınıraşan suç örgütlerine bel bağlamaktadırlar. Sierra Leone’da hükümete karşı savaşan Devrimci Birleşik Cephe’ye (Revolutionary United Front, kısaca RUF) silah temin

⁸³ Taner Altunok ve Metin Günel, “Küreselleşme Sürecinde Terörizmin Finansmanı Kapsamında Terörizm-Organize Suç Yakınlaşması ve İşbirliği Şekilleri”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009, s. 65.

⁸⁴ Chris Dishman, “Terrorism, Crime and Transformation”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 24, S. 1, 2001, s.43

⁸⁵ Steven Hutchinson ve Pat O’malley, “A Crime-Terror Nexus? Thinking on Some of the Links Between Terrorism and Criminality”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 30, S. 12, 2007, s. 1105.

⁸⁶ Chester G. Oehme III, “Terrorists, Insurgents, and Criminals - Growing Nexus?”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 31, S. 1, 2008, s. 81.

⁸⁷ Seda Ö. Yıldız, “Makarenko’nun “Kara Delik Sendromu” Teorisi ve Terörizmin Finansmanında Sınıraşan Organize Suçlar”, s. 36.

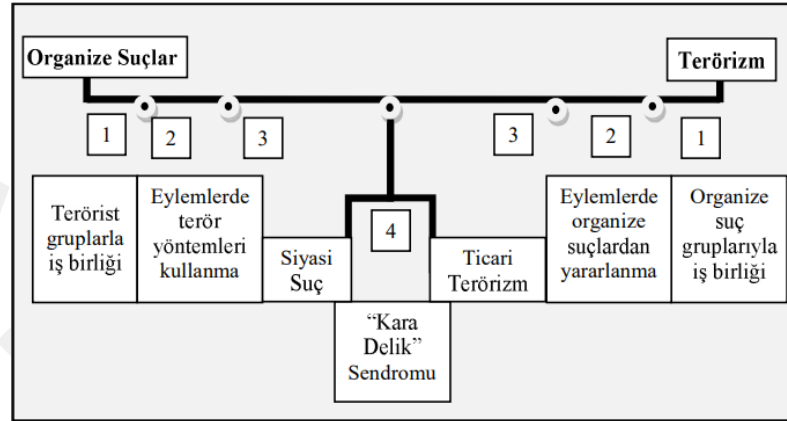
⁸⁸ Mustafa Kibaroğlu, “Terörizmin Kazandığı Yeni Boyut: KİS Kullanımı Tehdidi”, **Stratejist**, S. 4, 2017, s. 17.

⁸⁹ Bu üç sınırlı bölge terör örgütleri ile suç örgütlerinin iç içe girdiği, silahlar ve elektronik eşyalar dâhil her türlü kaçak ürünün satıldığı tek yasadışı ticaret bölgesinden birisidir. Bu bölgede 100’den fazla uçak iniş pisti ve birçok yasal olmayan banka mevcuttur. Kaynak: Ali Rıza Gökbunar, **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah: Vergi**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010, s. 25.

eden kaynaklardan biri Rus mafyası olduğu iddia edilmektedir.⁹⁰ Çatışma ortamını kendileri için fırsat olarak gören bazı sınırışan organize suç örgütleri ise çatışmaların yaşandığı ülkeleri uyuşturucu kaçakçılığında transit ülke olarak kullanmaktadırlar. Ayrıca, bu ülkelere yönelik uygulanan silah ambargolarını bir fırsat olarak değerlendiren sınırışan organize suç örgütleri terör örgütlerine silah temin etmektedirler.⁹¹ Sınırışan suç örgütleri ile terör örgütleri arasındaki stratejik ortaklıkların kurulmasına rağmen benzer durumun, yerel ekonomik imkânlardan faydalanan geleneksel organize suç örgütleri için söylenmesi oldukça güçtür.⁹² Bu nedenle, stratejik ortaklıkların kurulmasında sınırışan suç örgütleri ile geleneksel suç örgütleri arasındaki farklılıklara dikkat edilmelidir. Ayrıca, her sınırışan suç örgütünün terör örgütleriyle stratejik ortaklıklar kurduklarının iddia edilmesi de güçtür.

Terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasındaki yakınlaşma ve işbirliği literatürde genellikle “Kara Delik Sendromu” teorisi ile açıklanmaktadır. Bu teori aşağıda yer alan 1 no.lu şekil ile gösterilmektedir.

Şekil 1: Makarenko'nun Terörizm-Organize Suçlar İlişki Cetveli

Kaynak: Seda Ö. Yıldız, “Makarenko’nun ‘Kara Delik Sendromu’ Teorisi ve Terörizmin Finansmanında Sınırışan Organize Suçlar”, s. 46.

Yukarıda yer alan şekilde de görülebileceği üzere, terörizm ile organize suçlar arasındaki ilişkinin ilk seviyesini (1) kurulan ittifaklar oluşturmaktadır. Buna göre, terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasında tek seferlik, kısa süreli veya uzun

⁹⁰ Jaremy McMullin, “Organised Criminal Groups and Conflict: The Nature and Consequences of Interdependence”, *Journal of Civil Wars*, C. 11, S. 1, 2009, s. 79.

⁹¹ A.g.e., s. 80.

⁹² Chris Dishman, “Terrorism, Crime and Transformation”, s. 43 ve 44.

sürekli işbirliği yapılmaktadır. Örgütler arasındaki ortaklık ilişkisi karapara aklama, sahtecilik ve bomba yapımı gibi belli bir uzmanlık gerektiren hususlara veya kaçakçılık rotalarına erişim gibi bazı faaliyetlere destek olunması amacıyla kurulmaktadır. FARC ile Meksikalı karteller arasında kurulan ittifaklık çerçevesinde FARC Meksika'ya kokain göndermiş, karşılığında da Meksikalı karteller tarafından Kolombiya'ya silah gönderilmiştir. Medellin karteli ise Ulusal Kurtuluş Örgütü'nden (Ejército de Liberación Nacional, kısaca ELN) bomba yapımı konusunda yardım almıştır. Hindistan'da faaliyet gösteren ancak Pakistan kökenli bir suç örgütü olan D-Company'in El Kaide, LTTE ve Leşker-i Tayyibe dâhil birçok terör örgütüyle ilişkisi olduğu iddia edilmektedir. Örgütler arasında kurulan bu ittifaklık örneklerini çoğaltmak mümkündür.⁹³

İkinci ilişki seviyesinde (2), organize suç örgütleri, faaliyetlerinde terör örgütlerinin kullandığı taktiklere, yani terörizme başvurmaktadırlar. Terör örgütleri ise organize suç faaliyetlerine bizzat kendileri başvurmaya başlamaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri arasında örgütler arasında güven bunalımının bulunması, öncelikler ve stratejilerde farklılıklar ve ittifakların rakipler oluşturabileceği tehdidi bulunmaktadır. Bu ilişki seviyesinde PKK, ETA, Aydınlık Yol, FARC ve El Kaide terör örgütleri söz konusu suç faaliyetlerini, organize suç örgütlerine ihtiyaç duymaksızın kendi kendilerine yürüten terör örgütlerine örnek gösterilmektedir.⁹⁴

Üçüncü ilişki seviyesinde (3), terör örgütleri organize suç faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri terör eylemlerinin finansmanının dışında ticari amaçlara yönlendirmekteyken, organize suç örgütleri kendilerini siyasi bir gerekçe ile meşru göstermeye çalışmaktadırlar.⁹⁵ Bu seviyede, terör örgütleri ile organize suç örgütleri her iki grubun karakteristiklerini eş zamanlı olarak gösteren tek bir oluşuma doğru yaklaşmaktadırlar. Nihai hedef ve motivasyonları değişen bazı terör örgütleri ve organize suç örgütleri artık hem terör hem de organize suç karakteristiğini aynı anda açıkça göstermektedirler. Özbekistan İslami Hareketi bunun en tipik örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi hedefi Özbekistan hükümetini yıkarak yerine bir İslam devleti kurmak olduğu söylenen bu örgüt, zamanla uyuşturucu kaçakçılığına dâhil olmuştur. Örgüt, izleyen süreçte terör eylemlerini transit kaçakçılık yollarının geçtiği

⁹³ Tamara Makarenko, "The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism", s. 132.

⁹⁴ A.g.e., s. 134.

⁹⁵ Seda Ö. Yıldız, "Makarenko'nun "Kara Delik Sendromu" Teorisi ve Terörizmin Finansmanında Sınırşan Organize Suçlar", s. 46.

yerlerde gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla bu örgüt, siyasi hedefler doğrultusunda hareket eder gibi görünürken aslında tam bir organize suç karakterine bürünmüştür.⁹⁶

Kara Delik Sendromu adı verilen son seviyede (4) ise, başarısız ya da zayıf devletler terörizm ile sınıraşan organize suç arasındaki yakınlaşmayı kolaylaştırmaktadırlar. Bu bölgeler, terör örgütü ile organize suç örgütü karakteristiklerini eş zamanlı olarak gösteren tek bir oluşuma dönüşmüş olan örgütlerin devam eden faaliyetlerinde güvenli liman yaratmaktadırlar. Söz konusu örgütler devletler üzerinde siyasi ve ekonomik kontrolü ele geçirmektedirler. Kara Delik Sendromu'nun yaşandığı ülkeler arasında Afganistan, Angola, Myanmar, Sierra Leone ve Tacikistan'ın bulunduğu söylenmektedir.⁹⁷

Terörizmin finansmanı ile ilgili en büyük dönüm noktası olan 11 Eylül terör saldırılarından sonra terörizmin finansman boyutu dünyanın gündemini yoğun biçimde işgal etmiştir. 11 Eylül sonrası dönemde Taliban ve El Kaide başta olmak üzere terör örgütlerine yönelik baskı küresel düzeye çıkarılmış, özellikle terörizmin finansmanı ile mücadele ön planda tutulmuştur.⁹⁸ Küresel etkileri dikkate alındığında, 11 Eylül terör saldırılarını izleyen süreçte terörizmin finansmanına yönelik alınan tedbirlere ve diğer gelişmelere ayrı bir bölümde değinilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bu tez çalışmasında ilk olarak 11 Eylül öncesi dönemde terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik alınan uluslararası tedbirlere değinilecek, bir sonraki bölümde ise 11 Eylül sonrası dönemde terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik alınan uluslararası tedbirlere değinilecektir.

1.5. 11 Eylül Öncesi Dönemde Terörizmin Finansmanı ile Mücadele

Avrupa ülkelerinde 1970'li yılların başından itibaren terör örgütlerinin sayısında artışın gözlemlenmesinin ve yaşanan terör eylemlerinin büyük yansımalar ve etkiler doğurduğu, özellikle de 1972 yılında Münih Olimpiyatları'nda 11 İsraili sporcunun hayatını kaybettiği terör saldırısının Avrupa Topluluğu nezdinde bir kırılma noktası teşkil ettiği belirtilmektedir. Terör eylemlerine karşı Avrupa ülkelerinin hükümet düzeyindeki başarısızlıkları, Avrupa Topluluğu ülkelerin birlikte

⁹⁶ Taner Altunok ve Metin Günel, "Küreselleşme Sürecinde Terörizmin Finansmanı Kapsamında Terörizm-Organize Suç Yakınlaşması ve İşbirliği Şekilleri", s. 85, 86, 87.

⁹⁷ Tamara Makarenko, "The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism", s. 138.

⁹⁸ Hasan Aykın, "Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu", s. 116, 117.

hareket etmeye itmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak 1976 yılında, esas amacı terörizmle mücadele etmek olan ve adalet bakanları, içişleri bakanları ve polis müdürlerinden oluşan TREVI (Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence Internationally) danışma sistemi kurulmuştur.⁹⁹ TREVI'nin 1992 yılında Londra'daki toplantısında terörizmin finansmanı konusu gündeme gelmiştir.¹⁰⁰

Uluslararası toplumun bütününe ilgilendiren terörizm sorununa karşı, 1970'li yıllardan itibaren ilk olarak sivil havacılık ve denizciliğe yönelik tehditlere karşı olmak üzere, giderek sistematikleşen bir Birleşmiş Milletler (BM) anlaşmalar serisi gelmiştir. Terörizm ile mücadelede küresel girişimlerin son ayağını ise terörün finansmanının ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler oluşturulmaktadır. Bu durumun nedeni olarak, terörizmle mücadelenin askeri ve fiziksel boyutunun, bu mücadelenin ekonomik boyutu olan finansmanından daha önce uygulanması gösterilmektedir.¹⁰¹

Terörizmin finansmanı, 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası gündeme taşınan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Terörizmin finansmanının önlenmesi için uluslararası alanda ortaya çıkan örgütlenmeler küresel yönetim özelliklerini taşımaktadır. Bu konuda küresel iktidar örgütlenmesini ise BM temsil etmektedir.¹⁰² BM Genel Kurulu'nun 09.12.1994 tarih ve 49/60 sayılı "Uluslararası Terörizmin Bertaraf Edilmesine İlişkin Tedbirler Bildirgesi"nde, dünyanın birçok bölgesinde artmakta olan terörizm faaliyetlerinin ve terör örgütleri ile uyuşturucu kaçakçıları arasında gelişmekte olan ilişkinin endişe verici olduğu, devletlerin terörist eylemleri örgütlemekten, teşvik etmekten, kolaylaştırmaktan, tolere etmekten ve finanse etmekten sakınmalarının gerektiği belirtilmiştir.¹⁰³

BM'nin 1996 yılından itibaren terörizmin finansmanı sorununa daha geniş bir bakış açısıyla yaklaştığı ve bu soruna kararlarında daha sık yer verdiği

⁹⁹ Samet Zenginoğlu, "Uluslararası Terörizm ve Avrupa Birliği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.3, S. 25, 2016, s. 162-163.

¹⁰⁰ Tony Bunyan, "Trevi, Europol, and the state", Statewatch, [\[https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf\]](https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf) (28.04.2020).

¹⁰¹ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 115, 116.

¹⁰² Ahmet Barbak, "Devletlerin Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Politikalarının Oluşumu: Küresel Yönetişim ve Mali Eylem Görev Gücü Etkisi", **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 31, S. 2, 2016, s. 148, 155.

¹⁰³ UN General Assembly, "Resolution Adopted By The General Assembly (A/RES/49/60)", 1995, [\[https://legal.un.org/docs/?symbol=A/RES/49/60\]](https://legal.un.org/docs/?symbol=A/RES/49/60) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

görülmektedir.¹⁰⁴ BM Genel Kurulu'nun 17.12.1996 tarihli ve 51/210 sayılı kararı ile üye ülkeler tarafından: a) teröristlerin ve terör örgütlerinin gerek doğrudan gerek kuruluşlar aracılığıyla finansman sağlamasının önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasının; b) terörist amaçlara hizmet edeceğinden şüphelenilen kişi veya kuruluşların finans kaynaklarını izlemek ve bunların uluslararası alandaki hareketleri ile ilgili bilgi değişiminde bulunulmasının; c) kişi veya kuruluşların yasal yollarla finans kaynağı elde etmelerine ve bunların yasal amaçlar için kullanılmasına engel olmamak kaydıyla, terörist amaçlar için kullanılacağından şüphelenilen finans kaynaklarının edinilmesinin önlenmesi ve bunların hareketlerini durdurmak için yasal düzenlemelerin yapılmasının gerektiği ifade edilmiş ve terörizmle ilgili çalışmalarda bulunmak üzere özel bir komitenin kurulmasına karar verilmiştir. BM Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından alınan 15.12.1997 tarih ve 52/165 sayılı kararda ise, 51/210 sayılı kararda öngörülen tedbirlerin uygulamaya geçirilmesinin gerekliliği bir kez daha ifade edilmiştir.¹⁰⁵

7 Ağustos 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'da ABD'nin büyükelçilik binalarına yapılan terör saldırılarını izleyen süreçte, BMGK'nin 15.10.1999 tarihli ve 1267 sayılı kararı ile El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in yargılanmak üzere Taliban tarafından teslim edilmesi ve üye ülkelerden de Taliban tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol edilen fon ve diğer finansal kaynakların dondurulması istenmiştir. Bununla birlikte, bu kararda Taliban'a yönelik yaptırımların uygulanmasını takip etmek için bir komite oluşturulmuştur. Bu komitenin görevleri arasında yasak kapsamındaki fonların ve finansal kaynakların belirlenmesi ve terörizme finansal destek veren bireyler ile kuruluşların listesinin hazırlanması yer almaktadır. Üye ülkeler, komite tarafından oluşturulan bu listede yer alan kişi ya da kuruluşların mal ve gelirlerine el koymaya ve bunlara sağlanacak fonları yasaklamaya mecbur tutulmuşlardır.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Ahmet Barlak, “Devletlerin Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Politikalarının Oluşumu: Küresel Yönetişim ve Mali Eylem Görev Gücü Etkisi”, s. 156

¹⁰⁵ Mehmet Gödeklî, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, s. 121, 122; Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, “*Terörün Finansmanı ile Mücadele*”, s. 57; UN General Assembly, “*Resolution Adopted By The General Assembly(A/RES/51/210)*”, 1997, (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020). [<https://undocs.org/en/A/RES/51/210>]; UN General Assembly, “*Resolution Adopted By The General Assembly (A/RES/52/165)*”, 1998, [<https://undocs.org/en/A/RES/52/165>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁰⁶ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri”, *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009, s. 182, 183; UNSC, “*Resolution*

BMGK'nın 19.10.1999 tarihli ve 1269 sayılı kararında devletlerden işbirliği ve koordinasyonu gözeterek kendi ülkelerinde terör eylemlerinin hazırlanmasını ve finansmanını hukukî araçlarla engellemesini ya da durdurmasını istemiştir.¹⁰⁷ BMGK'nın 19.12.2000 tarihli ve 1333 sayılı bir diğer kararında ise üye devletler tarafından Usame Bin Ladin'in ve El Kaide ile bağlantılı kişi ve kuruluşların fon ve diğer finans kaynaklarına el konulması istenmiştir.¹⁰⁸

Ayrıca, BM Genel Kurulu'nun 08.12.1998 tarihli ve 53/108 sayılı kararında, daha önce 52/210 sayılı karar ile kurulan özel komite tarafından terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin bir uluslararası sözleşme taslağının hazırlanması kararlaştırılmıştır. Alınan bu karar doğrultusunda hazırlanan "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme",¹⁰⁹ BM Genel Kurulu'nda 9.12.1999 tarihinde kabul edilmiş ve 10.01.2000 tarihinde imzaya açılmıştır.¹¹⁰

Temel hedefi terörün mali kaynaklarını ortadan kaldırmak olan Uluslararası Sözleşme'nin terörizmin finansmanı açısından taşıdığı önem oldukça yüksektir. Uluslararası Sözleşme'nin başlangıç kısmında terörizmin finansmanı konusunun uluslararası toplumu bütünüyle, ciddi bir şekilde kaygılandıran bir sorun olduğu ve uluslararası terörizm eylemlerinin sayı ve ciddiyetinin teröristlerin finans kaynaklarıyla orantılı olduğu belirtilmiştir. Söz konusu kaynaklarla mücadelede yalnızca terörizmi destekleyen devletler değil, aynı zamanda özel kişilerde Uluslararası Sözleşme kapsamına alınmıştır.¹¹¹

Uluslararası hukukta terörizmin finansmanı suçunun ilk kez düzenlendiği Uluslararası Sözleşme'de yapılan terörün finansmanı tanımı, uluslararası anlamda

---

1267 (S/RES/1267)", 1999, [[https://www.undocs.org/S/RES/1267\(1999\)](https://www.undocs.org/S/RES/1267(1999))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁰⁷ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, "Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri", s. 178; UNSC, "Resolution 1269 (S/RES/1269)", 1999, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1269>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁰⁸ UNSC, "Resolution 1333 (S/RES/1333)", 2000, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1333>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁰⁹ Tez çalışmasının ilerleyen kısımlarında kısaca "Uluslararası Sözleşme" denilecektir.

¹¹⁰ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 122; Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, "Terörün Finansmanı ile Mücadele", s. 57.

¹¹¹ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 122, 123; UN General Assembly, "International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism", 1999, [<https://www.un.org/law/cod/finterr.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

genel kabul görmüştür. Terörizmin finansmanına ilişkin tanım Uluslararası Sözleşme'nin 2'nci maddesinde yapılmıştır. Buna göre:¹¹²

a) Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik olan; veya

b) Sözleşme ekinde yer alan sözleşmelerin¹¹³ herhangi biri kapsamında ve vazettiği konum çerçevesinde suç teşkil eden

eylemlerin tümüyle veya kısmen gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan veya dolaylı olarak yasa dışı bir şekilde fon sağlanması veya toplanmasıdır. Fon'un kavramsal tanımı ise Sözleşme'nin 1. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre fon, *“her ne suretle edinilmiş olursa olsun, maddi veya gayri maddi, menkul veya gayrimenkul, her türlü kıymeti ve bu kıymetler üzerinde bir mülkiyet hakkı veya çıkarı kanıtlayan, elektronik veya dijital şekilleri dâhil olmak üzere, her türlü görünüşteki belge ve yasal araçları ve bu çerçevede banka kredilerini, seyahat çeklerini, para havalelerini, hisse senetlerini, teminatları, tahvilleri, kredi mektuplarını”* kapsamaktadır. Terörizm kavramının tanımının herhangi bir uluslararası sözleşmede yapılmamış olmasına karşın, terörizm kavramının ne anlama geldiği Uluslararası Sözleşme'de açıkça yer almaktadır. Ayrıca, bu Sözleşme'de yapılan terörizmin finansmanı tanımından, genel bir terörizm tanımına ulaşmanın da mümkün olduğu söylenememektedir. Uluslararası

¹¹² Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, *“Terörün Finansmanı ile Mücadele”*, s. 59; UN General Assembly, *“International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism”*

¹¹³ Sözleşme Eki'nde yer alan sözleşmeler: 1. Uçakların Yasadışı Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi, 1970; 2.Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi, 1971; 3. Diplomatik Ajanlar Dahil Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, 1973; 4. Rehin Almalara Karşı Uluslararası Sözleşme, 1979; 5. Nükleer Maddelerin Fiziki Korunması Sözleşmesi, 1980; 6. Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havalimanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi Protokolü, Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokol, 1988; 7.Denizcilik Sefer Yollarının Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi, 1988; 8.Kıta Sahanelğinde Kurulu Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Protokol, 1988; 9. Terörist Bombalamaların Önlenmesi Sözleşmesi, 1997 (Mehmet Gödeklî, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, s. 123-124).

Sözleşme’de, terör eylemi olduğu önceden bazı antlaşmalarla belirlenen eylemlerin finansmanına gönderme yapmakla yetinilmiştir.¹¹⁴

Uluslararası Sözleşme’nin devletler için getirdiği temel yükümlülükleri üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki, terörün finansmanının her üye devlet tarafından iç hukuklarında suç haline getirilmesi ve hangi kaynaktan elde edildiği fark etmeksizin terörizmin finansmanında kullanılan ya da tahsis edilen fon ve diğer kaynaklara el konulması ya da bu kaynakların dondurulmasıdır. Uluslararası Sözleşme’nin getirdiği ikinci temel yükümlülük ise, ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesi ve karşılıklı adli yardımlaşmanın arttırılmasıdır. Buna göre, ülkeler terörizmin finansmanını sağlayan kişilerin yargılanmasını ya da iadesini gerçekleştirmelidir. Ayrıca, soruşturma ve yargılama sürecinde diğer ülkelerle arasında karşılıklı işbirliği içinde bulunmalıdır. Üçüncü temel yükümlülük, terörizmin finansmanına ilişkin delillerin bildirilmesi ve delillerin tespitinde finansal kuruluşların rolünün belirlenmesine ilişkin husular ile ilgilidir.¹¹⁵ Uluslararası Sözleşme, finansal kuruluşlara ve diğer finansal araçlara yönelik olarak müşterilerin kimliğinin tespit edilmesi ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulması konularında ülkelerin gerekli tedbirleri almak yükümlüğünü ihdas etmeleri gerektiğini ifade etmektedir.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s. 165, 166; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 124.

¹¹⁵ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s. 162-169; Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “**Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri**”, s. 181.

¹¹⁶ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s. 168.

BÖLÜM II: TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELEDE DÖNÜM NOKTASI: 11 EYLÜL SALDIRILARI

II.1. Terörizmin Finansman Kaynaklarına Baskı Dönemi

El Kaide tarafından 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de bulunan Dünya Ticaret Merkezi ile Pentagon’a düzenlenen ve 2.973 kişinin hayatını kaybettiği saldırılar terörizm ve güvenlik çalışmalarında bir dönüm noktası olmuştur. Bu terör saldırılarının açıkça gösterdiği gibi devletlere yönelik tehditler artık yalnızca diğer devletlerden ve belirli bir coğrafyadan değil, tüm dünya üzerinde örgütlenmiş oldukları anlaşılan devlet dışı aktörlerden de gelmektedir.¹¹⁷ 11 Eylül saldırıları, terör örgütlerinin sahip oldukları finans ağlarının bu örgütlerin uluslararası faaliyetlerinde ne kadar önemli yere sahip olduğunu göstermiştir. Bu saldırılar sonrasında terörizmle mücadelede yalnızca askeri tedbir ve yöntemlerin yeterli olmadığı, bunun yanında terörizmin finansmanı ile mücadelenin de terör örgütlerine karşı verilen mücadelenin ayrılmaz bir parçası olduğu anlaşılmıştır. 11 Eylül’ü izleyen süreçte ABD ve müttefiklerinin çoğu, terör örgütlerinin finans kaynaklarını hedef alan kapsamlı bir yaklaşıma öncülük etmişlerdir. Bu süreçte, özellikle BM ve ABD’nin girişimleriyle terörizmin finansman boyutuna karşı ciddi adımlar atılmıştır.¹¹⁸ 11 Eylül saldırılarından önce üzerinde yeteri kadar durulmayan terörizmin finansmanı konusu bu dönemde uluslararası toplumda öncelikli bir konu haline gelmiş ve bazı uluslararası ve bölgesel kuruluşlar bir araya gelerek terörizmin finansmanı ile mücadelede bir koalisyon oluşturmuşlardır.¹¹⁹ BM ve Mali Eylem Görev Gücü (The Financial Action Task Force, kısaca FATF), uluslararası finansal sistemin terör örgütleri tarafından kötüye kullanılmasına karşı küresel bağlayıcı standartların oluşturulmasına öncülük eden uluslararası kuruluşlardır.¹²⁰

¹¹⁷ Mustafa Kibaroglu, “Kuzey Kore’nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, **Uluslararası İlişkiler**, C. 1, S. 1, 2004, s. 172.

¹¹⁸ Haydar Çakmak ve Mehmet Kurum, “**Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri**”, s. 13, 14, 15, 16, 32, 33.

¹¹⁹ Jae-Myong Koh, **Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering**, Berlin: Springer, 2006, s. 31-79.

¹²⁰ Christian Kaunert ve Marina Della Giovanna, “Post-9/11 EU counter-terrorist financing cooperation: differentiating supranational policy entrepreneurship by the Commission and the Council Secretariat”, **European Security**, C. 19, S. 2, 2010, s. 276.

II.1.1. BM ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele

11 Eylül saldırıları sonrası dönemde BMGK tarafından alınan kararların terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli etkileri olmuştur. BMGK'nin 12.09.2001 tarihli ve 1368 sayılı ve 28.09.2001 tarihli ve 1373 sayılı kararları çıkarılması, daha önce BM Genel Kurul'u tarafından 09.12.1999 tarihinde kabul edilen ve 10.01.2000 tarihinde imzaya açılan Uluslararası Sözleşme'nin 10.04.2002 tarihinde yürürlüğe girmesinde etkili olmuştur. BMGK tarafından çıkarılan ve bağlayıcı olan bu kararlar ile BM üyesi devletlerden Uluslararası Sözleşme'yi imzalamaları ve onaylamaları istenmiştir. 11 Eylül'den önce sadece 4 devlet tarafından onaylanmış olan Uluslararası Sözleşme, özellikle 1373 sayılı karar ile yapılan çağrı üzerine kısa süre içerisinde birçok devlet tarafından onaylanmıştır.¹²¹ 1373 sayılı kararın kabul edildiği tarihi izleyen süreçte, söz konusu 4 devlete ilaveten 2001 yılı içerisinde 12 devlet, 2002 yılında ise 47 devlet daha Uluslararası Sözleşme'yi onaylamıştır. Günümüzde Uluslararası Sözleşme'yi imzalayan toplam 189 devlet bulunmaktadır.¹²²

1368 sayılı kararda 11 Eylül terör saldırıları kınanmış ve bu saldırılara katılanların, yardım ve destek sağlayanların yargı önüne çıkarılması için uluslararası arenada mücadelenin gerekliliği vurgulanmıştır.¹²³ Bu karardan 2 hafta sonra çıkarılan 1373 sayılı karar ile, üye devletlerden mümkün olan en kısa sürede Uluslararası Sözleşme başta olmak üzere, terörizme ilişkin bütün uluslararası sözleşme ve protokollere taraf olmaları istenmiştir. 1373 sayılı karar ile Uluslararası Sözleşme'nin getirdiği birçok yükümlülük taraf devletler için bağlayıcı hale gelmiştir.¹²⁴

1373 sayılı kararda, terörizmin finansmanının suç haline getirilmesi, terörizm eylemlerine katılanların finansal kaynaklarının dondurulması, terör örgütlerine olan finansal desteklere son verilmesi, teröristlere barınacak alan tahsis edilmemesi, diğer

¹²¹ Andrea Bianci, "Security Council's Anti-Terror Resolutions and Their Implementation by Member States", *Journal of International Criminal Justice*, C. 4, S. 5, 2006, s. 1056; Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, "Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri", s. 178, 179.

¹²² UN Treaty Collection, "Chapter XVIII Penal Matters", [\[https://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=18&subid=A&clang=en\]](https://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=18&subid=A&clang=en) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹²³ Ercan Çitlioğlu, *Gri Tehdit: Terörizm*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005, s. 219; UNSC, "Resolution 1368 (S/RES/1368)", 2001, [\[https://undocs.org/S/RES/1368\(2001\)\]](https://undocs.org/S/RES/1368(2001)) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹²⁴ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, "Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri", s. 189.

devletlerle bilgi paylaşımı ve işbirliğinin sağlanması, terörizme yapılan yardımların iç hukukta suç haline getirilmesi ve terörist eylemlerde yer alanların adalet önüne çıkarılması yükümlülükleri yer almıştır. Ayrıca, bu kararda, uluslararası terörizm ile uluslararası organize suçlar, yasadışı uyuşturucu maddeler, karapara aklama, silah kaçakçılığı ve nükleer, kimyasal, biyolojik ve diğer potansiyel ölümcül maddelerin yasa dışı hareketleri arasında yakın bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.¹²⁵

1373 sayılı karar, muhtevası yönünden BMGK'nin daha önce aldığı kararlardan farklılık göstermektedir. BMGK'nin bu kararı Usame Bin Ladin, El Kaide ve Taliban gibi listelenmiş belli terör grupları veya kişileri ile sınırlandırılmamış, aksine terörizmin finansmanı ile mücadelede ismen belirtilmeyen ve bütünü kapsayan genel nitelikte hukuksal düzenlemelere yer verilmiştir.¹²⁶ Ancak bu kararda terörizmin tanımının yapılmasına çalışılmamıştır.¹²⁷

1373 sayılı kararın bir diğer önemli sonucu ise, bu kararın uygulanmasını sağlamak amacıyla bir komitenin kurulması olmuştur. Bu kararda, devletlerin kararın uygulanması ile ilgili aldıkları tedbirler konusunda Terörizmle Mücadele Komitesi'ne rapor sunmalarının gerektiği ifade edilmiştir. Komite tarafından 160'dan fazla devlete terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik iç hukuk düzenlemelerinin, bankacılık denetleme organlarının ve finansal istihbarat birimlerinin oluşturulmasını kolaylaştırıcı yardımlarda bulunulmuştur.¹²⁸

1373 sayılı karar ile hem uluslararası alanda hemde ülke içinde benzer hukuki ve idari düzenlemelerin yapılması yükümlülüğü getirilmesi nedeniyle bu karar ile terörizme karşı mücadele küresel boyuta taşınmıştır. Bu kararda ortaya konulan önlemlerin kapsamının çok geniş olması ve BMGK'nin zorlayıcı önlemleri benzersiz bir örnek oluşturmuştur. Ancak, teknik sorunlar ve yetersiz kaynak ayrılması gibi

¹²⁵ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “**Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri**”, s. 191, 192; UNSC, “*Resolution 1373 (S/RES/1373)*”, 2001, [https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹²⁶ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “**Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri**”, s. 192; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 151.

¹²⁷ Eric Rosand, “Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee and the Fight against Terrorism”, **The American Journal of International Law**, C. 97, S. 2, 2003, s. 334.

¹²⁸ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “**Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri**”, s.193-196; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 153.

nedenlerle bu kararın uygulanmasında bazı eksik noktalar da ortaya çıkmıştır.¹²⁹ 1373 sayılı kararın etkisinin ilk dönemlerde önemli düzeyde olmasına karşın bu etkinin zamanla azaldığı görülmektedir. Örneğin, 2001 yılının Eylül ayından 2002 yılının Kasım ayına kadar dünya genelinde 121 milyon dolar değerinde malvarlığı dondurulmuştur. Bu tutarın %80’ni ilk üç ayda gerçekleştirmiştir. Bu tarih aralığından sonraki bir buçuk yıl içerisinde ise 80 milyon dolar değerinde malvarlığı dondurulmuştur. Sonraki yıllarda ise bu rakam önemli ölçüde düşmüştür.¹³⁰

BMGK tarafından terörizmin finansmanı ile mücadelede alınan diğer bazı önemli kararlar, bu çalışmanın 1 no.lu ekinde yer almaktadır.

II.1.2. FATF ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele

FATF, bankacılık sistemini ve finans kurumlarını tehdit eden karapara aklama konusundaki endişelere yanıt olarak, 1989 yılında Paris’te düzenlenen G-7 Zirvesi’nde kurulmuş ve 11 Eylül terör saldırılarından sonra faaliyet alanı terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişlemiştir.¹³¹ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development, kısaca OECD) bünyesinde faaliyette bulunan FATF, karapara aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi için gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde politikaların geliştirilmesi, desteklenmesi ve tanıtılması amacıyla faaliyette bulunan hükümetlerarası bir kuruluştur.¹³² FATF’nin günümüzde 37 ülke ve 2 bölgesel kuruluş olmak üzere toplam 39 üyesi bulunmaktadır.¹³³

FATF’nin görevi, karapara aklama, terörizmin finansmanı ve uluslararası finansal sistemin bütünlüğüne ilişkin diğer tehditlerle mücadelede yasal, düzenleyici ve operasyonel önlemlerin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır. FATF, üye devletlerin FATF Tavsiyelerini uygulamadaki performansını takip eder; karapara aklama ve terörizmin finansman tekniklerini ve bunlara karşı önlemleri gözden

¹²⁹ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri”, s. 195.

¹³⁰ Hasan Aykın, *Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu*, s. 168.

¹³¹ FATF, “History of the FATF”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); OECD, “FATF Calls on all Countries to Join Combat against Terrorist Financing”, 2002, [<http://www.oecd.org/newsroom/fatfcallsonallcountriestojoincombatagainstterroristfinancing.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹³² Mehmet Gödekli, *Terörizmin Finansmanı Suçu*, s. 154.

¹³³ FATF, “FATF Members and Observers”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

geçirir; ve FATF Tavsiyelerinin küresel olarak benimsenmesini ve uygulanmasını teşvik eder.¹³⁴ Karapara aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda üye ülkeleri periyodik olarak denetleyen ve değerlendiren FATF, değerlendirmeye tabi tutulan ülkelerin raporlarda belirtilen eksiklikleri gidermeye yönelik gerekli adımları atmaması durumunda, bazı prosedürlere başvurmaktadır. Buna göre: FATF başkanı tarafından üye ülkenin ilgili bakanına tavsiyelere uyumsuzluğa dikkat çeken bir mektup gönderilebilir; söz konusu ülkeye bu mesajı güçlendirmek için yüksek düzeyde temsilci gönderilebilir; ülkenin tavsiyelere yeterince uyum göstermediğini belirten bir bildiri yayımlanabilir; bu ülkenin söz konusu tavsiyelere uyum sağlayıncaya kadar FATF üyeliği askıya alınabilir ya da bu ülkenin üyeliği sona erdirilebilir.¹³⁵

FATF, 1990 yılında karapara aklama faaliyetlerinin tespit edilip önlenmesi amacıyla küresel standartları belirleyen 40 Tavsiye Kararını almıştır. Bu Tavsiye Kararları, 1996 ve 2003 yıllarında karapara aklama konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeler ve iyi uygulama örnekleri dikkate alınarak revize edilmiştir. 11 Eylül terör saldırıları öncesinde terörizmin finansmanı konusu FATF'nin gündeminde yer almamıştır. Bu terör saldırıları sonrasında 15 Avrupa Birliği (AB) ülkesi, FATF'nin yetki alanının terörizmin finansmanı konusunu da kapsayacak şekilde genişletilmesi yönünde çağrıda bulunmuşlardır. Bununla birlikte, G-7 Maliye Bakanları FATF'ye terörizmin finansmanı konusunda özel tavsiyeler oluşturması çağrısında bulunmuşlardır. Bu çağrılar üzerine FATF, 40 Tavsiye Kararına ilaveten terörizmin finansmanı ile mücadele için 9 Özel Tavsiye Kararını 31 Ekim 2001 tarihinde yayınlamıştır.¹³⁶ FATF'nin 9 Özel Tavsiyesi ve özet açıklamaları, bu çalışmanın 2 no.lu ekinde yer almaktadır.

FATF'nin misyonu doğrultusunda karapara aklama ile mücadele için belirlediği 40 Özel Tavsiye ve terörizmin finansmanı ile mücadele için belirlediği 9

¹³⁴ FATF, “*What do we do*”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹³⁵ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “*Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF)*”, [<https://www.hmb.gov.tr/mali-eylem-gorev-gucu>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹³⁶ Oktay Üstün, “Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) Dokuz Özel Tavsiyesi”, **Bankacılar Dergisi**, S. 52, 2005, s. 10; T.C. Dışişleri Bakanlığı, “*Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*”, [<http://www.mfa.gov.tr/karaparanin-aklanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Özel Tavsiye, uluslararası bankacılık ve ticaret sisteminin bütün aktörleri tarafından temel alınan esaslardır.¹³⁷

II.1.3. AB ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele

Terörizmin finansmanı ile mücadele AB'nin terörle mücadeledeki stratejisinin temel bir bileşeni olarak kabul edilmektedir.¹³⁸ AB'nin terörizme karşı koordineli ortak mücadelesi her ne kadar 1970'li yıllardan itibaren başladıysa da, birlik üyeleri arasında güvenlik politikaları konusunda yaşanan uyumsuzluğun da etkisiyle 11 Eylül terör saldırılarına kadar terörizmle mücadelede yeterli ilerleme kaydedilememiştir. AB, 11 Eylül terör saldırılarından sonra terörizmle mücadelede hızlı ve ortak adımlar atmış, terörizmin finansman boyutu ile mücadeleye özel bir önem ve öncelik vermiş ve bu doğrultuda yeni önlemler almıştır.¹³⁹ 11 Eylül saldırılarının ardından 2004 yılında Madrid'de ve 2005 yılında Londra'da gerçekleştirilen terör eylemleri de AB'nin terörizmin finansmanı ile mücadelesinde dönüm noktaları olmuştur.¹⁴⁰

AB Konseyi'nin 15.11.1999 tarihli ve 1999/727/CFSP numaralı ortak tutum belgesi ile 11.10.1999 tarihli ve 1267 sayılı BMGK kararına vurgu yapılmış ve Taliban tarafından yurtdışında tutulan fonlar ile diğer finansal kaynakların dondurulması kararlaştırılmıştır.¹⁴¹

BMGK'nin 19.12.2000 tarihli ve 1333 sayılı kararı üzerine ise, AB Konseyi'nin 26.02.2001 tarihli ve 96/746/CFSP numaralı ortak tutum belgesi ile

¹³⁷ Haydar Çakmak ve Aytekin Cantekin, "Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri", **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009, s. 226, 227.

¹³⁸ European Commission, "Fight against the financing of terrorism", [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/counter-terrorism/fight-financing-terrorism_en] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹³⁹ Haydar Çakmak ve Aytekin Cantekin, "Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri", s. 218, 219.

¹⁴⁰ Marina Della Giovanna, "The EU and the fight against terrorist financing after 9/11: institutionalizing cooperation beyond pillars", ECRP Joint Sessions Workshop 28, Lisbon, 2009, s. 2, [<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/2653d4a2-8e77-402f-adac-bd50d7884ecf.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁴¹ Official Journal of the European Communities, "COUNCIL COMMON POSITION of 15 November 1999 concerning restrictive measures against the Taliban", L 294/1, 1999, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999E0727&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Usame Bin Ladin'in ve El Kaide ile bağlantılı kişi ve kuruluşların fonlarının ve diğer finans kaynaklarının dondurulması kararlaştırılmıştır.¹⁴²

06.03.2001 tarihli ve 467/2001 sayılı Konsey Tüzük'ü uyarınca, BMGK'nin 1267 sayılı kararı ile oluşturulan Yaptırım Komitesi tarafından belirlenen ve Tüzük'ün 1 no.lu ekinde listelenen gerçek ve tüzel kişilere ait tüm fonların ve diğer finans kaynaklarının dondurulması kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte, bu listede bulunan bu gerçek ya da tüzel kişilere doğrudan veya dolaylı olarak fon ve diğer finans kaynakları sağlanmayacaktır.¹⁴³

13 Haziran 2002 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilen 2002/475/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı'nda üye devletlerin, bir terör örgütünü yönetmek ve bilgi veya malzeme kaynakları temin etmek, veya terör örgütlerinin suç faaliyetlerine katkıda bulunacağı bilgisine sahip olmak suretiyle terör örgütlerini finanse etmek de dâhil olmak üzere, bir terör örgütünün faaliyetlerine katılmaya yönelik kasıtlı fiilleri cezalandırmak için gereken bütün önlemleri almak zorunda oldukları belirtilmiştir.¹⁴⁴

21 Eylül 2001 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen olağanüstü oturumda terörizmle mücadele için bir eylem planı oluşturulmuştur. Bu eylem planı kapsamında üye devletlere “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi”ni acil olarak imzalama ve onaylama çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca, FATF tarafından belirlenen ve işbirliği içerisinde olmayan ülke ve bölgelere karşı önlemlerin alınacağı da belirtilmiştir.¹⁴⁵ Bu planın uygulanmasıyla birlikte, BM ve FATF tarafından belirlenen terörizmin finansmanı ile mücadele standartlarının AB mevzuatına aktarılması çabası içerisinde

¹⁴² Official Journal of the European Communities, “*COUNCIL COMMON POSITION of 26 February 2001 concerning additional restrictive against the Taliban and amending Common Position 96/746/CFSP*”, L 57/1, 2001, [<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001E0154&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁴³ Official Journal of the European Communities, “*COUNCIL REGULATION (EC) No. 467/2001 of March 2001 prohibiting the export of certain goods and services to Afghanistan, strengthening the flight ban and extending the freeze of funds and other financial resources in respect of the Taliban of Afghanistan, and repealing Regulation (EC) No 337/2000*”, L 67/1, 2001, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0467&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁴⁴ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 162.

¹⁴⁵ OSCE, “*Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001*”, 2001, [<https://www.osce.org/atu/24633?download=true>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

olunmuştur.¹⁴⁶ Aşağıda bulunan 3 no.lu tabloda terörizmin finansmanı ile ilgili olarak AB'nin yasal düzenlemeleri ile bu düzenlemelerin karşılığı olan FATF'nin 9 Özel Tavsiye Kararı gösterilmektedir.

Tablo 3: AB Mevzuatı ve FATF ÖT Kararları Karşılıkları

AB Mevzuatı	FATF Özel Tavsiyeleri
27.12.2001 tarihli ve 2580/2001 numaralı Tüzük 27.12.2001 tarihli ve 2001/931/CFSP numaralı Ortak Tutum Belgesi	ÖT-I: BM Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konulması ÖT-III: Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi
27.05.2002 tarihli ve 881/2002 numaralı Tüzük	ÖT-I: BM Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konulması ÖT-III: Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi
26.10.2005 tarihli ve 2005/60/EC numaralı Direktif	ÖT-I: BM Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konulması ÖT-II: Terörizmin Finansmanın Suç Haline Getirilmesi ÖT-III: Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi ÖT-IV: Şüpheli İşlem Bildirimi ÖT-V: Uluslararası İşbirliği ÖT-VI: Alternatif Havale Sistemleri ÖT-VII: Elektronik Transferleri
26.10.2005 tarihli ve 1889/2005 numaralı Tüzük	ÖT-IX: Nakit Taşıyıcılar
15.11.2006 tarihli ve 1781/2006 numaralı Tüzük	ÖT-VII: Elektronik Transferleri
13.11.2007 tarihli ve 2007/64/EC numaralı Direktif	ÖT-VI: Alternatif Havale Sistemleri

Kaynak: M. Wresling, "The European fight against terrorism financing: Professional fields and new governing practices", 2013, s. 17 [https://pure.uva.nl/ws/files/1737819/126138_07.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Avrupa Parlamentosu ile AB Konseyi'nin 26.10.2005 tarihli ve 2005/60/EC sayılı direktifi, karapara aklamanın ve terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin olarak FATF Tavsiyeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu direktif ile üye ülkelerden karapara aklamanın ve terörizmin finansmanının yasaklanmasına yönelik gerekli düzenlemeleri yapmaları istenmiştir. Bu direktif ile getirilen bir düzenlemeye göre üye devletlere, bu suçlar ile etkin mücadele amacıyla finansal istihbarat birimlerini kurma yükümlülüğü getirilmiştir. Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, denetçiler, bağımsız muhasebeciler, vergi danışmanları, belirli faaliyetleri çerçevesinde noterler ve diğer bağımsız olarak hukuk mesleği ile uğraşanlar,

¹⁴⁶ Christian Kaunert ve Marina Della Giovanna, "Post-9/11 EU counter-terrorist financing cooperation: differentiating supranational policy entrepreneurship by the Commission and the Council Secretariat", s. 283.

gayrimenkul danışmanları, tröstler ve şirket hizmeti sağlayanlar, kumarhaneler ve 15.000 euro'nun üzerinde nakit işlem gerçekleştiren tüccarlar bu direktif ile getirilen düzenlemeleri uygulamakla yükümlüdürler.¹⁴⁷

AB, ilerleyen dönemlerde de terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik yeni adımlar atmaya devam etmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından 28 Nisan 2015 tarihinde kabul edilen ve AB içerisinde 2015-2020 yılları arasında terörizm ve diğer güvenlik tehditlerine karşı etkili bir karşılık verilmesini sağlayacak ana eylemlerin belirtildiği Avrupa Güvenlik Ajandası'nda, terörizmin finansmanını daha etkin ve kapsamlı bir şekilde ele almak için tedbirlere duyulan ihtiyacın altı çizilmiştir.¹⁴⁸ Avrupa Güvenlik Ajandası'nda, küresel tehdit olarak değerlendirilen ve birbiriyle bağlantılı olan terörizm, organize suç ve siber suç alanlarına öncelik verilmiş ve terörizmin finansmanı ile ilgili ek tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir.¹⁴⁹

Avrupa Komisyonu, 2 Şubat 2016 tarihinde terörizmin finansmanı ile mücadelenin güçlendirilmesi için kapsamlı bir Eylem Planı sunmuştur. Söz konusu Eylem Planı, iki bileşen üzerine yoğunlaşmaktadır:¹⁵⁰

- Finansal hareketler yoluyla terör örgütlerinin takip edilmesi ve suç işlemeden önce durdurulması; terör örgütlerinin ve destekçilerinin fonları ya da diğer kaynakları aktarmalarının önlenmesi,

¹⁴⁷ Official Journal of the European Communities, "DIRECTIVE 2005/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing", L 309/15, 2005, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).; Oktay Üstün, "Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış", **Bankacılık Dergisi**, S. 65, 2008, s. 24.

¹⁴⁸ Avrupa Komisyonu Kıbrıs Temsilciliği, "Avrupa Güvenlik Ajandası: Etkili ve sürdürülebilir bir Güvenlik Birliği'ne doğru ilk ilerleme raporu", 2016, [<https://ec.europa.eu/cyprus/news/avrupa-g%C3%BCvenlik-ajandas%C4%B1-etkili-ve-s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-bir-g%C3%BCvenlik-birli%C4%9Fi-E2%80%99ne-do%C4%9Fru-ilk-ilerleme-tr>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); European Commission, "Fight against the financing of terrorism", [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/counter-terrorism/fight-financing-terrorism_en] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁴⁹ European Commission, "Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions", Strasbourg, 2015, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0185&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁵⁰ European Commission, "Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on an Action Plan for strengthening the fight against terrorist financing", Strasbourg, 2016, [<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-50-EN-F1-1.PDF>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).; Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, "Komisyon, terörist faaliyetlerin finansmanı ile mücadelenin güçlendirilmesi için Eylem Planı sunuyor", 2016, [<https://www.avrupa.info.tr/tr/eeas-news/komisyon-terorist-faaliyetlerin-finansmaniyla-mucadelenin-guclendirilmesi-icin-eylem>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

- Fon toplama kapasitelerinin düşürülmesi ile terör örgütlerinin kullandığı gelir kaynaklarının sekteye uğratılması.

Finansal sistemin terör örgütlerince istismar edilmesine karşı ek önlemler üzerinde duran Avrupa Komisyonu'nun üzerinde durduğu yeni önlemlerden başlıcaları aşağıda sıralanmıştır:¹⁵¹

- Yüksek riskli üçüncü ülkelerden gelen finansman akışına karşı ek tedbirlerin alınması,
- Sanal para birimlerinin ortaya çıkardığı yeni risklerle mücadele,
- Ön ödemeli kartlar gibi anonim ön ödemeli araçlarla ilgili risklerle mücadele,
- Bütün üye ülkelerin, merkezileştirilmiş ulusal banka ve ödeme hesabı kayıtlarına veya elektronik merkezi veri çağırma sistemlerine sahip olmaları,
- Finansal istihbarat birimleri arasındaki işbirliğinin artırılması,
- Nakit ödemelere bağlı risklerin sınırlandırılması.

AB, terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla hazırladığı yasal düzenlemelerde, insan hak ve özgürlüklerinin mümkün olduğunca kısıtlanmaması için özel tedbirler almaya özen göstermiştir.¹⁵²

II.1.4. Egmont Grubu ve Finansal İstihbarat Birimleri

Uluslararası düzenlemeler doğrultusunda şüpheli işlem bildirimlerinin, karapara aklama faaliyetlerine karşı yürütülen mücadele sisteminin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi merkezi bir birim ihtiyacını doğuran en önemli etken olmuştur. Bir finansal kurum aracılığıyla gerçekleştirilen şüpheli işlemler ile karşılaşılması durumunda, bu işlemler ve işlemi gerçekleştiren kişiler hakkında bildirimlerin nereye yapılacağı, bu bildirimlerin hangi prosedürlere tabi tutulacağı,

¹⁵¹ European Commission, “*Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on an Action Plan for strengthening the fight against terrorist financing*”; Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, “Komisyon, terörist faaliyetlerin finansmanı ile mücadelenin güçlendirilmesi için Eylem Planı sunuyor”, [<https://www.avrupa.info.tr/tr/eeas-news/komisyon-terorist-faaliyetlerin-finansmaniyla-mucadelenin-guclendirilmesi-icin-eylem>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁵² Haydar Çakmak ve Aytekin Cantekin, “*Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri*”, s. 224.

nasıl analiz edileceği ve ulaşılan sonuçlardan nasıl faydalanılabileceği sorularını da beraberinde getirmiştir. Karapara aklama faaliyetleri ile mücadelede finansal kuruluşlara şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirildiğinden dolayı, her bir ülke tarafından bu bildirimlere konu olan bilgileri toplamak, analiz etmek ve diğer yetkili otoritelere iletmekle görevli finansal istihbarat birimleri oluşturulmuştur.¹⁵³

1995 yılında Brüksel’de 24 ülke ve 8 uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle oluşturulan Egmont Grubu, zaman içerisinde genişleyen faaliyet alanıyla günümüzde karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede bilgi paylaşımında bulunan ve 164 üye ülkenin finansal istihbarat birimlerini bir araya getiren bir platformdur. Egmont Grubu’nun amacı, uluslararası bilgi paylaşımının önündeki engelleri kaldırmak ve finansal istihbarat birimlerine teknik konularda desteğin sağlanmasıdır. Başlangıçta karapara aklama ile mücadele misyonu çerçevesinde hareket eden Egmont Grubu’nun misyonu 2004 yılında terörizmin finansmanını da içerecek şekilde genişletilmiştir.¹⁵⁴

II.1.5. Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Başarısızlıklar

11 Eylül terör saldırılarından sonraki süreçte, terör örgütlerinin küresel finansal sisteme erişmesini engellemek isteyen uluslararası kuruluşlar ve ülkeler terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik kara listeler oluşturmuş, örgütlerin malvarlıklarını dondurmuş ve terörizmin finansmanı ile mücadele için hazırlanmış olan ve kamu ve özel sektörde milyarlarca dolara mâl olan birçok yasal düzenlemeyi uygulamışlardır. Bu yaklaşım, terör örgütlerini uluslararası finans sistemini kullanma konusunda caydırmaktadır. Ancak, bunun terör örgütlerinin finansman faaliyetlerini durdurduğuna yönelik hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Önceki dönemlere kıyasla günümüzde daha varlıklı olan daha fazla terör örgütü faaliyette bulunmaktadır. 11 Eylül saldırılarının üzerinden geçen bunca zamana rağmen terörizmin finansmanına yönelik küresel mücadelede istenilen sonuç alınamamıştır.¹⁵⁵ Ancak, terörizmin

¹⁵³ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Egmont Grubu”, [<https://www.hmb.gov.tr/egmont-grubu>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁵⁴ Egmont Group, “About”, [<https://egmontgroup.org/en/content/about>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Egmont Grubu”.

¹⁵⁵ Peter R. Neuman, “Don’t Follow the Money: The Problem with the War on Terrorist Financing”, *Foreign Affairs*, C. 96, S. 4, 2017.

finansmanıya mücadelede bazı olumlu adımların atıldığından da söz edilmektedir. BMGK tarafından alınan 1373 no.lu karar ile örgütlerin finansal imkanlarının kısıtlanması ve paravan şirketler vasıtasıyla silah kaçakçılığının finanse edilmesini sağlayan işlemlerin kontrol altına alınmasının amaçlanması söz konusu olumlu adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.¹⁵⁶

Terör örgütleri, finansal sistemlerden uzak durarak çok farklı yöntemlerle gelir elde etmekte ve para transferlerini gerçekleştirme eğilimindedirler. Bu nedenle, hükümetler, terörizmin finansmanıya mücadele stratejilerini gözden geçirmeleri yönünde görüşler bulunmaktadır. Yalnızca finans sektörü odaklı tedbirler almak yerine diplomatik, askeri ve kolluk kuvvetleri seçeneklerini de içeren daha geniş bir strateji benimsemeleri tavsiye edilmektedir.¹⁵⁷ Terör örgütlerine karşı mücadelede istihbaratın ve istihbaratta işbirliğinin büyük bir önem taşıdığı belirtilmektedir. Ancak, doğası gereği işbirliğinin en zor yapılabildiği alanın istihbarat olduğu, ülkelerin kendi kurumları arasında ve hatta kurum içinde bile istihbarat paylaşımında sıkıntılar söz konusuken uluslararası arenada bir istihbarat işbirliğinden söz etmenin bir iyimserlik olacağı belirtilmektedir.¹⁵⁸

Terör örgütlerinin faaliyetlerinin sınıraşan karakteristikleri nedeniyle finansal istihbarat birimleri arasında sınır ötesi işbirliği büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, bir devletin finansal istihbarat birimi ile bu devletin diğer kamu kurumları arasında da işbirliğinin önemi göz ardı edilmemelidir. Ancak finansal istihbarat birimleri, finansal bilgilerin önemi ve durumun hassasiyeti nedeniyle ciddi bir şekilde kısıtlanmaktadır. Neredeyse tüm yargı mercileri, suç işlemeyen tarafların finansal işlemlere ilişkin gizlilik haklarını korumak için finansal istihbarat birimleri tarafından ülkenin kolluk kuvvetleri dahil olmak üzere diğer taraflara konuyla ilgili açıklamaların yapılmasına ve bilgi paylaşımında bulunulmasına sınır koymaktadırlar.¹⁵⁹ Gerek ülkelerin finansal istihbarat birimleri arasında işbirliğinin yetersiz düzeyde olması, gerekse bir ülkenin finansal istihbarat birimi ile diğer kamu

¹⁵⁶ Mustafa Kibaroğlu, “Ortadoğu ve Kitle İmha Silahları”, *Avrasya Dosyası – Yeniden Yapılanan Ortadoğu Özel Sayısı*, 2003, C. 9, S. 4, S. 107-125.

¹⁵⁷ Peter R. Neuman, “**Don’t Follow the Money: The Problem with the War on Terrorist Financing**”.

¹⁵⁸ Mustafa Kibaroğlu, “Ortadoğu ve Kitle İmha Silahları”.

¹⁵⁹ Martin Rudner, “Using Financial Intelligence Against the Funding of Terrorism”, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, 2006, C. 19, S. 1, s. 49.

kuruluşları arasında işbirliğinin genellikle kısıtlı olması terörizmin finansmanı ile mücadelede zarar vermektedir.

Hükümetler, terörizmin finansmanında birçok farklı yöntemin bulunduğu farkında olmalarına rağmen, neredeyse her defasında terör örgütlerinin finans kaynaklarını kesmeye yönelik mücadelelerini finansal sistemlere odaklanarak yürütmektedirler. Birçok ülkede, terörizmin finansmanı ile mücadelenin yalnızca maliye bakanlıklarının sorumluluğunda olduğu algısı mevcuttur. Bu nedenle, hükümetler terör eylemlerine bankalardan daha fazla malvarlığının dondurmalarını ve “due diligence” prosedürlerinin geliştirmelerini talep ederek ve FATF’yi daha da güçlendirerek yanıt vermektedirler.¹⁶⁰

Terörizmin finansmanı ile mücadelede finansal sistem odaklı bir yaklaşımın başarısız olmasının iki ana nedeni bulunmaktadır. Birincisi, terör örgütlerinin paralarının tespiti oldukça zordur. El Kaide ya da IŞİD gibi örgütlerin liderlerinin adına açılmış banka hesaplarının olmaması şaşırtıcı değildir. Alt düzey örgüt üyeleri ya da aracılar her zaman hükümetler ya da uluslararası kuruluşlar tarafından tespit edilememektedir. Teröristlerin veya finansörlerin kimlik bilgilerinden yoksun olan finans kuruluşları, şüpheli işlem bildirimini prosedürünü yürütmekte zorluk çekebilmektedir. Bankalar, meşru bir gerekçe göremedikleri her nakit hareketini araştırarak olsaydı, her gün on milyonlarca işlemi incelemek zorunda kalacaklardı. Terörizmin finansmanı ile mücadelede finansal sistem odaklı bir yaklaşımın başarısız olmasının ikinci nedeni ise, örgütlerin sahip oldukları büyük tutarlardaki fonun hiçbir şekilde finansal sisteme girmemesidir. Finansal kurumlara yönelik yapılan yoğun yasal düzenlemeler, fon transferlerinde terör örgütlerinin alternatif havale sistemlerine yönelmelerine neden olmaktadır.¹⁶¹

Küresel bir sorun olarak karşımıza çıkan terörizmin küresel düzeyde bir işbirliği yoluyla ele alınmasının gerekliliğinden, ancak devletler arasında “terörizm” ya da “terörist” tanımında bir fikir birliğinin olmamasının terör örgütlerine karşı mücadeleyi oldukça zorlaştırdığı ifade edilmektedir.¹⁶² Dünyanın geneli tarafından kabul edilen ortak bir terörizm tanımının olmaması, bir devletin terör örgütü olarak

¹⁶⁰ Peter R. Neuman, “Don’t Follow the Money: The Problem with the War on Terrorist Financing”.

¹⁶¹ A.g.e.

¹⁶² Mustafa Kibaroglu, "Dealing With the Threat Posed by Non-State Armed Groups Aspiring to Weapons of Mass Destruction" **Disarmament Forum**, 2008, No. 2, United Nations Institute for Disarmament Research, Geneva, No. 1, 2008, s. 38, 39.

kabul ettiği bir grubun diğer bir devlet tarafından özgürlük savaşçısı olarak kabul edilmesi sorunsalı terörizmin finansmanıyla mücadelenin etkinliğine zarar vermektedir. Bu gibi durumlarda finansal sisteme yönelik düzenlemeler yetersiz kalmakta, yalnızca siyasi baskılar, yaptırımlar veya müzakereler çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶³

Terörizmin finansmanıyla mücadelede karşılaşılan en büyük zorluklardan bir diğeri terör örgütlerinin hükümetler tarafından alınan tedbirlerin farkında olmaları ve bu doğrultuda kendilerini güncelleyebilmeleridir. Terörizmin finansmanı ile ilgili hususlarda yeni gelişmeleri takip eden terör örgütleri gerekli gördükleri alanlarda kendilerini sürekli olarak yenilemektedirler. Bu nedenle, finansman faaliyetleri söz konusu olduğunda terör örgütlerinin kendileriyle mücadele eden yetkili makamlardan bir adım önde olduğu görülmektedir.¹⁶⁴ Hükümetlerin çabalarına yanıt olarak sürekli fon toplama ve transfer yöntemlerini yenilemekte olan terör örgütlerinin çabalarını yeni teknolojik araçlar kolaylaştırmaktadır.¹⁶⁵

Terör örgütleri, genelde az gelişmiş ülkelerde yerleşik olarak faaliyette bulunup, gelişmiş ulusların finansal altyapılarını kullandıklarından dolayı terörizmin finansmanıyla mücadele uluslararası niteliktedir. Terör örgütleri sürekli değişen güvenlik ortamına uyum sağladığından, terör örgütlerini yenmenin anahtarı uluslararası bir stratejinin benimsenmesidir.¹⁶⁶ Ancak, her ülke terörizmin finansmanıyla mücadele için gerekli olan hukuki, ekonomik ve teknolojik olanaklara sahip değildir.

Her ne kadar terörizmin finansmanıyla mücadelede küresel ölçekte önemli adımlar atılmış ve bazı başarılar elde edilmiş olsa da, yukarıdaki paragraflarda belirtilen nedenlerden dolayı terör örgütleri finansman ihtiyaçlarını etkin bir biçimde karşılamaya devam etmektedirler.

¹⁶³ Peter R. Neuman, “**Don’t Follow the Money: The Problem with the War on Terrorist Financing**”.

¹⁶⁴ Eben Kaplan, “*Tracking Down Terrorist Financing*”, Council on Foreign Relations, 2006, [<https://www.cfr.org/background/tracking-down-terrorist-financing>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁶⁵ Michael Jacobson, “Terrorist Financing and the Internet”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 33, S. 4, 2010.

¹⁶⁶ Kathryn L. Gardner, “Fighting Terrorism the FATF Way”, **Global Governance**, C. 13, S. 3, 2007, s. 328.

II.2. Terör Örgütlerinin Geleneksel Finansman Kaynakları

Terör örgütleri, 11 Eylül terör saldırılarını izleyen süreçte terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik atılan küresel adımlara rağmen, günümüzde geleneksel gelir kaynaklarıyla kendilerini finanse etmeye devam etmektedirler. Tez çalışmasının bu bölümünde terör örgütlerinin yaygın geleneksel gelir kaynaklarına değinilecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, terör örgütleri fırsatını buldukları her türlü yöntemle başvurarak birçok farklı kaynaktan gelir elde etmektedirler. Örneğin, El Kaide 1992-1996 yılları arasında Sudan'da bulunduğu dönemde yer fıstığının yetiştirildiği ve bal üretiminin yapıldığı çiftliklerin, mobilya imalatçılığı yapan bir şirketin, yatırım danışmanlığı hizmeti sunan bir şirketin ve bir ekmek fırınının faaliyetlerini yürütmüştür. Örgüt, faaliyette bulunduğu diğer bölgelerde bir inşaat şirketinin, araç alım satımı yapan bir şirketin, bir balıkçılık şirketinin ve bir üretim şirketinin faaliyetlerini yürüttüğü de tespit edilmiştir.¹⁶⁷ Ayrıca, Güneydoğu Asya bölgesinde bulunan El Kaide hücrelerinin çoğunun kendi kendilerini finanse etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle örgüt üyeleri ticari işletmeler kurmak suretiyle hücre faaliyetlerini finanse etmişlerdir.¹⁶⁸ Japon Aum Shrinkyo örgütünün bir fotokopi merkezi, bir restoran, bir bilgisayar yazılım şirketi ve bir gayrimenkul şirketi dâhil birçok yasal ticari şirketin faaliyetlerini yürüttüğü tespit edilmiştir. IRA ise, eğlence mekanlarının işletmeciliğini yapmış ve yaklaşık 600 araçlık filoya sahip iki şirket ile taksi hizmeti vermiştir.¹⁶⁹

II.2.1. Aidat ve Bağışlar

Örgüt mensupları tarafından ödenen aidatlar ve yapılan bağışlar ile örgüt üyesi olmayan ve örgütle herhangi bir bağlantısı bulunmayan kişiler tarafından duyulan korku ya da sempati nedeniyle ödenen aidatlar ve yapılan bağışlar bazı örgütlerin önemli finans kaynakları arasında yer almaktadır. Bazı vakalarda söz konusu aidatlar kişilerin gelir durumları göz önünde bulundurularak belli oranlarda aylık ya da yıllık

¹⁶⁷ Michael Freeman, "The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology", **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 34, S. 6, 2011, s. 469.

¹⁶⁸ Zachary Abuza, "Funding Terrorism in Southeast Asia: The Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiya", **Contemporary Southeast Asia**, C. 25, S. 2, 2003, s. 181.

¹⁶⁹ Michael Freeman, "The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology", s. 469.

olarak alınmaktadır. Bağışlar nakit ödemeler şeklinde yapılabileceği gibi aynı zamanda ilaç, gıda, araç ve gereç temin etme yoluyla da yapılabilmektedirler.¹⁷⁰

PKK, aidat ve bağışlardan önemli gelir elde eden örgütlerden birisidir. PKK'nın yurtdışından bağış adı altında topladığı paranın miktarının tam olarak bilinmemesine karşın,¹⁷¹ Türk istihbarat kaynaklarınca PKK'nın organize suç faaliyeti gelirleri hariç Avrupa ülkelerinden yalnızca bağış adı altında yıllık yaklaşık 30 milyon Euro topladığı iddia edilmektedir.¹⁷²

Bireysel bağışlar dinî motifli terör örgütlerine önemli finansman kaynağı sağlamaktadırlar. Körfez ülkelerinde yaşayan zenginlerden Suriye'de faaliyette bulunan IŞİD ve El Nusra Cephesi gibi örgütlere milyonlarca dolar değerinde bağışlar yapılmıştır. Özellikle Suudi vatandaşlar Suriye'deki Sünni grupların önemli finansman sağlayıcıları olmuşlardır. Şüpheli bulunan bağışların önüne geçilmesi için Suudi Arabistan tarafından alınan önlemlerin artırılması neticesinde, bağışlarının Suriye'deki örgütlere ulaştığından emin olmak isteyen göndericiler, fon transferlerini Kuveyt üzerinden gerçekleştirme yoluna gitmişlerdir.¹⁷³ Suriye'deki örgütlere yapılacak bağışlar için 2013 yılında Kuveyt'te "Ramazan Kampanyası" düzenlenmiştir. 12 bin teröristin donatılıp savaşmak için hazır hale getirilmesinin hedeflendiği bu kampanyaya toplumun önde gelen 19 siyasi ve dinî lideri öncülük etmiştir. Bu kampanya için hazırlanan posterlerde 2,500 dolara tekabül eden her bir bağış için bir cihatçının savaşmaya hazır hale geleceği belirtilmiştir. Bu kampanya kapsamında yalnızca bir gecede yaklaşık 350 bin dolar toplandığı kaynaklarda geçmektedir.¹⁷⁴

Bazı dinî ve siyasi liderler tarafından vurgulanan "finansal cihat" olgusu IŞİD, Taliban ve El Kaide gibi dinî motifli örgütlerin yüksek tutarlarda bağışlar elde etmelerine olanak sağlamıştır. Bu örgütler özellikle internet üzerinden çok geniş kitlelere ulaşmaktadırlar. Günümüzde artık teknolojinin kullanımı ile bu örgütlere

¹⁷⁰ Selahattin Gürel, "Türkiye'de Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 1, 2016, s. 37; T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, "*Terörün Finans Kaynakları*", [\[https://www.hmb.gov.tr/terorun-finans-kaynaklari\]](https://www.hmb.gov.tr/terorun-finans-kaynaklari) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁷¹ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, "*Terörün Finansmanı ile Mücadele*", s. 39.

¹⁷² Güneş, "PKK, Avrupa'dan 30 milyon euro destek alıyor", 2016, [\[http://www.gunes.com/gundem/pkk-avrupadan-30-milyon-euro-destek-aliyor-749169\]](http://www.gunes.com/gundem/pkk-avrupadan-30-milyon-euro-destek-aliyor-749169) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁷³ Lori P. Borghardt, "*Saudi Funding of ISIS*", The Washington Institute, 2014, [\[https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis\]](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁷⁴ Tom Keatinge, "The Importance of Financing in Enabling and Sustaining the Conflict in Syria (and Beyond)", **Perspectives on Terrorism**, C. 8, S. 4, 2014, s. 55.

hızlı ve anonim şekilde bireysel bağışlar yapılabilmektedir. Genç bir İngiliz vatandaşı olan bilgisayar mühendisi Babar Ahmad tarafından “Azzam Yayınları” adında bir teşebbüs ile bununla bağlantılı birkaç internet sitesi Afganistan ve Çeçenistan’da savaşılan cihatçılara fon sağlanması amacıyla yönetilmiştir. Bu platformlarda bireyleri bağış yapmaya ikna etmeye çabalayan Ahmad, çatışma bölgelerinde yer alamayan her dindaşının cihat için bağışlarda bulunmalarının dinî bir yükümlülük olduğunu belirtmiştir. Ahmad’a göre, yapılacak bağışlar Avrupa’da yaşayan dindaşları için en önemli görevdir.¹⁷⁵

Bir diğer dinî motifli terör örgütü olan Aum Shinrikyo’ya üye olan şahısların bu gruba katıldıklarında genellikle sahip oldukları bütün servetlerini örgüte bağışladıkları görülmüştür.¹⁷⁶

II.2.2. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kullanımı

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar (KAGK); dinî, kültürel, eğitim ve diğer benzeri toplumsal konularda yardım amaçlı faaliyetlerde bulunmak için fon toplama ve dağıtma işi ile uğraşan tüzel kişiler, oluşumlar veya kurumlar olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁷ Günümüzde ekonomik ve sosyal faaliyetler alanında önemli yer tutan ve dünyanın önde gelen ülkelerinde son dönemlerde en fazla gönüllü çalışan istihdam eden bir sektör haline gelen KAGK’lar, ekonomik faaliyetler açısından değerlendirildiğinde özel ve kamu sektörlerinin yanında üçüncü bir sektör gibi işlev görmektedir.¹⁷⁸ KAGK’ların ortaya çıkmaları ve hızla yaygınlaşmaları ile birlikte devlet merkezli siyasi yapılar yerini sivil toplum merkezli anlayışlara terk etmeye başlamıştır.¹⁷⁹ Bu kuruluşların ortaya çıkmasının ve günümüzde gittikçe daha

¹⁷⁵ Michael Jacobson, “**Terrorist Financing and the Internet**”, s. 354.

¹⁷⁶ **A.g.e.**, s. 470.

¹⁷⁷ MASAK, “*Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Susitimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber*”, 2019, s. 17, [https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_1103_250619/terorun-finansmani-amaciyla-suiistimalinin-onlenmesine-yonelik-rehber-turkce.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); FATF, “*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*”, 2014, s. 2, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-of-terrorist-abuse-in-non-profit-organisations.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

¹⁷⁸ Hüseyin Özgen ve Murat Türk, “Kar Amacı Gütmeyen Örgütlerde Yönetim”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 4, S. 4, 1996, s. 177.

¹⁷⁹ Abdulkadir Baharççek, “Hükümet Dışı Örgütler (NGO’s) ve Demokratikleşme”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 18, S. 2, 2008, s. 299.

aktif bir rol oynamaya başlamasının en önemli nedenlerinden birisi devletin, toplumun bütün ihtiyaçlarını etkin olarak tek başına yeterince karşılayamamasıdır.¹⁸⁰

KAGK'ların faaliyetlerine konu olan kaynak türleri, geniş lojistik ağları, hızlı hareket kabiliyetleri, geniş kitlelere erişim imkânları, çatışmaların yaşandığı ya da otorite boşluklarının olduğu bölgelere erişim imkânları, yüksek sayıda personele sahip olmaları, fonlara ve malzemelere kolayca ve yasal olarak kolayca erişebilmeleri gibi operasyonel avantajlar terör örgütleri için oldukça cazip fırsatlar sunmaktadır.¹⁸¹ Ayrıca, KAGK'lar vasıtasıyla kamuoyunun güvenini kazanmak ve finansal kurumlara kıyasla daha hafif düzenlemelere tabi olmak örgütlere oldukça cazip gelmektedir.¹⁸² KAGK'lar, örgütlerin meşruluğunu etkileyen unsurlardan birisidir. Terör örgütleri, KAGK'lar aracılığıyla tabanından büyük miktarlarda fon sağlayabilmesi durumunda meşruiyet sağlayabileceklerdir.¹⁸³

KAGK'lar, terör örgütleri tarafından, ihtiyaç duyulan fonların sağlanması, transfer edilmesi, lojistik destek sağlanması ve örgüt faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla kötüye kullanılabilirler.¹⁸⁴ Bu kuruluşlara yapılan bağış ve yardımlar ile sağlanan fonlar çeşitli yöntemlere başvurulmak suretiyle örgütlere aktarılabilir. Bağış ve yardımlarda bulunan bazı kişi veya kuruluşlar sağladıkları fonların örgütlere aktarılacağını bilmemektedirler.¹⁸⁵ FATF tarafından incelenen 102 vakada terör örgütlerinin beş farklı yöntem ile KAGK'ları kötüye kullandıkları tespit edilmiştir. Bu yöntemlerin bazıları örgütlere doğrudan finansman sağlamaktadır. Diğer bazı yöntemlerde ise örgütler tarafından KAGK'lara ait tesis, araç ve gereçlerin kullanılması suretiyle eğitim, barınma ve örgüte eleman kazandırma gibi faaliyetler icra edilmekte, böylece bu faaliyetler için finansman ihtiyacı minimize edilmektedir.

¹⁸⁰ M. Emin İnal ve D. Mehmet Biçkes, "Kar Amaçsız Kuruluşların Sorunlarının Çözümünde Pazar Yönlülük Teorisi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 26, 2006.

¹⁸¹ MASAK, "*Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Susitimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber*", s.17; FATF, "*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*", s. 18.

¹⁸² Deniz Turan ve Murat Uzun, "Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü", *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, C. 19, S. 3, 2017, s. 33.

¹⁸³ A.g.e., s. 31.

¹⁸⁴ MASAK, "*Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Susitimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber*", s. 17; FATF, "*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*", s. 2.

¹⁸⁵ MASAK, "*Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Susitimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber*", s. 17; FATF, "*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*", s. 16.

İlk yöntemde göre, KAGK'ya yapılmış olan bağışlar, bu kuruluş tarafından tarafından ya da bu kuruluş adına hareket eden bir şahıs tarafından bir terör örgütüne transfer edilmektedir.¹⁸⁶ Örgüte transfer edilen fonlar ile mühimmat, teçhizat ve iletişim cihazları tedarik edilmekte ve örgüt üyelerinin ailelerine finansal destek sağlanmaktadır.¹⁸⁷ Bu yöntemde, toplanan paraların elektronik banka havaleleri, nakit işlemler, nakit kuryeler gibi vasıtaların kullanılması suretiyle örgütlerin kontrolüne geçmesi sağlanmaktadır.¹⁸⁸ FATF tarafından incelenen bir vakada, bir çatışma bölgesine insani yardım amacıyla bir KAGK'nın dinî kurumlarda para toplama kutuları aracılığıyla bağış topladığı görülmüştür. Toplanan paralar bir banka hesabında tutulmuştur. Bu KAGK'nın kurucusunun yapılan bağışları insani yardımlar için değil, aksine terör örgütlerine destek olmak amacıyla kullandığından şüphelenilmiştir. Kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen soruşturma neticesinde söz konusu kuruluşun kurucusu tutuklanmış ve toplanan 60 bin dolara el konulmuştur.¹⁸⁹

İkinci yöntemde ise, bir KAGK'nın ya da KAGK adına hareket eden bir şahsın bir örgüt ya da örgüt destekçisi ile operasyonel iş birliğinin bulunduğu görülmektedir.¹⁹⁰ İncelenen bir vakada dinî bir KAGK'ya ait olan yatılı bir okulda bir şahıs işe alınır. Bombalama eylemlerine karışan kaçak şahısları barındırmaktan sorumlu olan ve terörist izleme listesinde yer alan bu şahıs sahte kimlik kullanarak yatılı okulda İngilizce öğretmeni olarak işe başlamış ve aynı zamanda bu okulda ikamet etmeye başlamıştır. Okul yönetiminin bu şahsın gerçek kimliğinden ya da terörist izleme listesinde bulunduğundan haberi bulunmamaktaydı.¹⁹¹ Bu örnekte de görüldüğü üzere, bir terör örgütüyle ilişkisi bilinen ancak sahte kimlik kullanan şahısların ya da kolluk kuvvetlerince bilinmemesine rağmen terör örgütüne üye olan şahısların KAGK'lara sızmaları çok zor bir olasılık olarak değerlendirilmemelidir. Bu şahısların bu kuruluşlara ait fonları terör örgütlerine aktarmaları ise büyük bir risk olarak değerlendirilmelidir. Bazı durumlarda ise bir kurum olarak KAGK'lar ile örgütler arasında sistematik bir işbirliği bulunmaktadır. Bu vakalarda KAGK'ların bir kurum halinde bütün olarak örgütlerle işbirliği halinde buldukları gözlemlenmiştir. Örneğin, Avustralya'nın Melbourne kenti merkezli bir KAGK olan Tamil Koordinasyon Komitesi'nin Sri Lanka'da faaliyette bulunan LTTE'ye destek

¹⁸⁶ FATF, *"Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations"*, s. 36.

¹⁸⁷ **A.g.e.**, s. 37.

¹⁸⁸ **A.g.e.**, s. 38.

¹⁸⁹ **A.g.e.**, s. 40.

¹⁹⁰ **A.g.e.**, s. 36.

¹⁹¹ **A.g.e.**, s. 43.

amacıyla Avustralya’da yaşayan Tamil toplumundan fon topladıkları ve bu örgüt için bazı elektronik cihazları temin ettikleri tespit edilmiştir. Fonların bir kısmı Asya tsunami afet yardımını kisvesi altında toplanmıştır. Avustralya Federal Polisi tarafından başlatılan soruşturma neticesinde LTTE’ye 1 milyon dolardan fazla kaynağın temin edildiği tespit edilmiştir.¹⁹²

Üçüncü yöntemde, bir KAGK tarafından finanse edilen program veya tesisler, örgüte eleman kazandırma faaliyetlerini destekleyen veya teşvik eden bir ortam yaratmak için kullanılmaktadır.¹⁹³ Terör örgütleri KAGK’ları bir araç olarak kullanarak aşağıdaki faaliyetleri yürütmektedirler:¹⁹⁴

- Örgüt elemanlarına fon transferleri,
- Örgüt elemanlarının ailelerine finansal destek sağlanması,
- Örgütleri desteklemek amacıyla etkinliklerin organize edilmesi ve bu etkinliklere ev sahipliğinin yapılması,
- Örgütleri desteklemek amacıyla çeşitli materyallerin yayınlanması,
- Örgüte yeni elemanların kazandırılması,
- Örgüt elemanlarının bomba yapımı, intihar saldırıları vb. terör eylemleri için eğitimi,
- Örgütler için toplantı ve buluşma yerlerinin sağlanması.

Örneğin, 2002 yılında Pakistan’da faaliyetleri yasaklanan Jaish-e Mohammed adlı terör örgütü faaliyetlerinin devamı için Al Rehmat Vakfi’ndan faydalanmıştır. Al Rehmat Vakfi, örgütün Afganistan ve Pakistan’daki yabancı terörist savaşçılara lojistik ve finansman desteği de dâhil olmak üzere bu örgütün faaliyetlerini pek çok açıdan desteklemiştir. Al Rehmat Vakfi’nin 2009 yılında Afganistan’daki terör faaliyetleri için öğrencileri örgüt bünyesine kazandırdıkları ve örgüt için para topladıkları da tespit edilmiştir. Ayrıca, tutuklanan ya da çatışmalarda öldürülmüş olan örgüt elemanlarının ailelerine destek olunması amacıyla söz konusu vakıf tarafından aynı yıl içerisinde Pakistan’da bir bağış programı düzenlenmiştir. Al Rehmat Vakfi’nin bölgede bulunan Taliban ve El Kaide gibi örgütlere de finansman desteği sağladığı tespit edilmiştir.¹⁹⁵

¹⁹² FATF, “*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*”, s. 43.

¹⁹³ A.g.e., s. 36.

¹⁹⁴ A.g.e., s. 46.

¹⁹⁵ A.g.e., s. 46.

Dördüncü yöntemde, bir kuruluşun ya da şahsın bir örgüte destek olunması amacıyla bir yardım faaliyeti kisvesi altında fon topladığı ve/veya benzeri diğer faaliyetleri yürüttüğü gözlemlenmektedir.¹⁹⁶ Bu yöntem kapsamında incelenen vakaları iki kategori altında incelemek uygun olacaktır. İlkine göre, örgüt adına hareket eden bir şahıs ya da bir grup şahıs, kendilerinin halihazırda yasal olarak faaliyette bulunan bir KAGK adına çalıştıklarını iddia ederek temin ettikleri fonları örgüt adına kullanmaktadırlar.¹⁹⁷ FATF tarafından incelenen bir vakada iki şahsın aile üyesi olan ve yurtdışında bir terör örgütü adına savaşan tanıdıkları için para topladıkları tespit edilmiştir. Para toplayan bu iki şahıs kendilerini ülkelerinde iyi derecede bilinen bir KAGK çalışanları olarak tanıtmışlar ve topladıkları paraları terör örgütü üyesi olan aile üyesine elektronik havaleler ile göndermişlerdir.¹⁹⁸ Bu yöntem altında incelenen vakaların gerçekleştiği ikinci kategoride ise, örgüt faaliyetlerini desteklemek için sahte ve kayıt dışı bir KAGK kurulmaktadır. Örneğin, yapılan soruşturmalar neticesinde, yatılı dinî bir okulu işleten ve kayıt dışı olan bir KAGK'nın asıl hedefinin kolluk kuvvetleri ile yargı üyelerine saldırıların düzenlenmesi ve ev yapımı bombaların imalatı için öğrencilerin örgüt bünyesine kazandırılmasının olduğu tespit edilmiştir.¹⁹⁹

Son yöntemde ise, KAGK'lar tarafından desteklenen ve finanse edilen, yasal olan ve insani hedefler güden, yardımların dağıtılması, tıbbî tedavinin sağlanması, bağış toplama etkinliklerinin düzenlenmesi veya bir misafir konuşmacının ağırlanması gibi faaliyetleri içeren programlar, söz konusu yardımların yapıldığı ya da etkinliklerin düzenlendiği ülkelerde örgüt üyeleri ya da sempatanları tarafından manipüle edilip örgüt lehine kullanılmaktadırlar.²⁰⁰

Hayır işlemek amacıyla yapılan bağışların manipüle edilmesi ile elde edilen gelirler özellikle İslamcı örgütlere önemli katkılar sağlamaktadır. Örneğin, Global Relief Foundation ve al-Wafa organizasyonunun El Kaide ile bağlantıları bulunmaktadır. Holy Land Foundation for Relief and Development ve Quranic Literacy Institute Hamas'a fon sağlamaktadır. Benevolence International Çeçen gruplara tabidirler. Islamic Concern Project ve World and Islam Studies

¹⁹⁶ A.g.e., s. 36.

¹⁹⁷ A.g.e., s. 47.

¹⁹⁸ A.g.e., s. 48.

¹⁹⁹ A.g.e., s. 47.

²⁰⁰ A.g.e., s. 24, 36.

Enterprises'ın ise Filistin İslami Cihat Örgütü'nü finanse ettiği bilinmektedir.²⁰¹ Körfez ülkelerinde bulunan kuruluşlardan Afgan Talibanı'na yıllık yaklaşık 150 milyon dolar ile 200 milyon dolar arasında fon sağlandığı hesaplanmaktadır.²⁰²

KAGK'ların suistimal edilerek fon sağlanması geçmiş dönemlerde de terör örgütleri tarafından tercih edilmiştir. Örneğin, IRA, 1970'li yıllarda gelirinin yarısını İrlanda Kuzey Yardım Komitesi (The Irish Northern Aid Committee, kısaca NORaid) vasıtasıyla ABD'de bulunan İrlanda kökenli diasporadan topladığı bağışlar ile sağlamıştır.²⁰³ Ancak, unutulmamalıdır ki, bütün KAGK'ların terör örgütlerini finanse ettiği veya bütün bağışçıların kasten örgütlere destek sağladığı yönünde bir yaklaşım oldukça hatalı olacaktır.

II.2.3. Organize Suç Faaliyetleri ile Gelir

Terör örgütleri, kaçakçılık faaliyetlerine doğrudan katılmak ya da organize suç örgütleri ile ortaklık kurmak suretiyle finansman kaynağı yaratmaktadırlar. Uyuşturucu madde kaçakçılığı, terör örgütlerinin önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Kâr marjının yüksek olması, talebin yüksek olması ve nakite çevrilmesinin pratik olması uyuşturucu kaçakçılığını bazı terör örgütleri için cazip kılmaktadır.²⁰⁴ Uyuşturucu madde kaçakçılığının örgütlere sağladığı kolaylıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir:²⁰⁵

- Uyuşturucu maddelerin bir destinasyondan diğer bir destinasyona taşınmaya, depolanmaya ve saklanmaya elverişli olması,
- Çok kısa bir süre içerisinde nakit paraya çevrilebilmesi,
- Üretiminin kolay, kâr marjının yüksek olması,
- Uluslararası bağlantıları olan örgütler açısından pazarlama ağının müsait olması,
- Uyuşturucu maddelere olan talebin yüksek olması.

²⁰¹ Michael Freeman, "The Source of Terrorist Financing: Theory and Typology", s. 470.

²⁰² Peter Kenyon, "Exploring the Taliban's Complex, Shadowy Finances," NPR, 2010, [http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=124821049] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁰³ Michael Freeman, "The Source of Terrorist Financing: Theory and Typology", s. 470.

²⁰⁴ Selahattin Gürel, "Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 4, 2015, s. 18.

²⁰⁵ Selahattin, Gürel, "Türkiye'de Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", s. 30.

2017 yılında 271 milyon insanın uyuşturucu kullandığı tahmin edilmektedir. 2009 yılıyla kıyaslandığında uyuşturucu kullananların sayısının % 30 oranında arttığı görülmektedir.²⁰⁶ BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime, kısaca UNODC) tarafından son yıllarda yayınlanan raporlarda yer alan veriler incelendiğinde uyuşturucu piyasasının, parasal değeri itibarıyla dünya petrol piyasasının önünde yer aldığı, dünya silah ticaretinin de arkasından ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.²⁰⁷ Uyuşturucu ticaretinin yasadışı bir faaliyet olması ve “gizli-saklı doğası” nedeniyle tespit ve analizi sınırlı olmaktadır. Ayrıca, bazı ülkeler siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı ellerindeki verileri paylaşma konusunda çekince göstermektedirler. Özellikle UNODC’ye gönderilen yıllık verileri bazı ülkeler sınırlı paylaşmakta, bazı ülkeler ise veri paylaşımında bulunmamaktadırlar. Bu nedenle verilerin sistematik toplanamaması, uyuşturucu probleminin küresel analizini sınırlandırmaktadır.²⁰⁸

Uyuşturucu maddeler; kokain, esrar, afyon (haşhaş bitkisinden) elde edilen eroin ve sentetik grubuna giren ekstazy, captagon ve metamfetamin olarak kategorize edilmektedir.²⁰⁹ Uyuşturucu alanında yaşanan yeni gelişmelere ve risklere rağmen, geçmiş yıllarda kaynak ve hedef ülke olarak değerlendirilen ülkeler yüksek potansiyelini korumaktadır. Afyon ve türevleri için kaynak ülke Afganistan, kokain ve türevleri için bazı Güney Amerika ülkeleri, sentetik grubunda yer alan uyuşturucu maddeler için de Avrupa ülkeleri kaynak olarak bilinmektedir. Hedef ülkelerin ise genellikle ekonomik olarak gelişmiş ülkeler olduğu bilinmektedir.²¹⁰

Dünyada uyuşturucu imalatının en yaygın olarak yapıldığı ülkelerde terör örgütleri aktif olarak uyuşturucu ticaretine dâhil olmuşlardır. Bu örgütlere örnek olarak, Afganistan’da Hezb-e İslami, Taliban, El Kaide ve Özbekistan İslami Hareketi; Kolombiya’da FARC ve ELN; Myanmar’da Birleşik Wa Eyalet Ordusu; Peru’da Aydınlık Yol; ve Türkiye’de PKK olarak sıralanabilir.²¹¹ 1992 yılında FARC’ın uyuşturucudan elde ettiği gelir, toplam gelirinin %70’i oranına kadar

²⁰⁶ A.g.e. s. 19.

²⁰⁷ Arif Akgül ve İlkey Akyay, “Uyuşturucu Maddeler ve Sınırşan Uyuşturucu Kaçakçılığı”, **Sınırşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, (Ed.) Oğuzhan Ö. Demir ve Bahadır Küçükkuysal içinde, 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s. 43.

²⁰⁸ Arif Akgül ve İlkey Akyay, “Uyuşturucu Maddeler ve Sınırşan Uyuşturucu Kaçakçılığı”, s. 38.

²⁰⁹ Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, s. 69.

²¹⁰ Mahmut Cengiz, **Ortadoğu’da Küresel Tehditler: Suriye Krizi ve IŞİD Terörü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi: Ankara, 2016, s. 101.

²¹¹ Svante E. Cornell, “The Interaction of Narcotics and Conflict”, **Journal of Peace Research**, C. 42, S. 6, 2005, s. 756.

yükselmiştir.²¹² Taliban ve El Kaide gibi örgütlerin uyuşturucu ticaretine yoğun olarak dâhil olmaları “narko-cihat” kavramının doğmasına neden olmuştur. 10 yılı aşkın bir süredir Afganistan ve Pakistan’da görev yapan bir muhabire göre, Taliban ve El Kaide ile mücadele etmenin en iyi yolunun bu örgütlerin uyuşturucudan elde ettikleri gelirin önüne geçilmesidir.²¹³

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, terör örgütlerinin diğer önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığı çoğu zaman birbirine karıştırılmaktadır. Göçmen kaçakçılığı, bir kişinin vatandaşı olmadığı veya sürekli olarak ikamet etmediği bir ülkeye yasadışı yollardan girme çabasıdır. Palermo Protokolü’nde yapılan tanımdan hareketle, insan kaçakçılığı ise, kuvvet kullanımı ya da kuvvet kullanımı tehdidi ile kişilerin bir yerden başka bir yere kazanç ve çıkar sağlamak amacıyla taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır.²¹⁴

Küresel olarak en hızlı gelişen yasadışı faaliyetlerden biri olarak kabul edilen insan ticareti, uyuşturucu ve silah ticaretiyle birlikte dünya genelinde en büyük suç faaliyeti ve örgütlü suç finansman kaynağı olarak gösterilmektedir.²¹⁵ Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmelere göre, insan ticareti, 2025 yılına gelindiğinde, organize suç örgütleri için birincil faaliyet alanı olacaktır. İnsan ticaretinde yakalanma riskinin düşük olması, mağdurların kolluk görevlileri ile işbirliği yapmaktan çekinmeleri ve kâr marjının yüksek olması gibi faktörler bu öngörünün nedenleri arasındadır.²¹⁶

Özellikle son dönemlerde bazı örgütlerin insan ticaretinden büyük gelirler elde ettiği belirlenmiştir. IŞİD, ele geçirdiği bölgelerde bulunan Ezidi kadınları ve kız çocukları 20 dolar ile 25 bin dolar arasında değişen fiyatlarla satmıştır. Medeni hali, çocuk sayısı, yaşı ve fiziksel özellikleri gibi kriterler göz önünde bulundurularak fiyatı belirlenen kadınlar, yalnızca yerleşim merkezlerinde kurulan köle pazarlarında

²¹² Alexandra Phelan, “FARC’s Pursuit of “Taking Power”: Insurgent Social Contracts, the Drug Trade and Appeals to Eudaemonic Legitimation”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019.

²¹³ Gretchen Peters, “Yeni ölüm tarlaları mı oluşuyor?”, NATO Review, 2009, [https://www.nato.int/docu/review/2009/Organized_Crime/KillingFields/TR/index.htm] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²¹⁴ Taner Altunok ve Olcay Denizer, “Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları”, (Ed.) Haydar Çakmak ve Taner Altunok, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi** içinde, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin Kitabevi, 2009, s s. 102.

²¹⁵ İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, “İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK’lar için Rehber”, Yay. haz. S. E. Tuba Dünder ve Elif Özer, İstanbul, 2017, s. 19, [http://www.ikgv.org/pdf/insan_Ticareti_Sucunu_Anlamak.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²¹⁶ Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, s. 74.

değil, aynı zamanda internet ortamında da açık artırmayla satılmışlardır. Bazı durumlarda, örgüt üyelerine hizmetleri karşılığı yapılması gereken ödeme yerine kendilerine kadın kölelerin verildiği belirlenmiştir. BM tarafından 2016 yılında yayınlanan bir rapora göre, 200 Ezidi mağdurun kurtarılması için mağdurların aileleri tarafından IŞİD’ e 850 bin dolar ödeme yapılmıştır. 2014 yılında Ezidi toplumu tarafından mağdurların kurtarılması amacıyla IŞİD’ e 35 milyon dolar ile 45 milyon dolar arasında ödeme yapılmıştır.²¹⁷ IŞİD, doğum kontrol tedbirlerini almaya zorlayarak, mağdur kadın ve kızların hamile olmalarını engelleyerek kölelerin yeniden satımını olanaklı kılmıştır.²¹⁸ Böylece, örgüt üyeleri, mağdurlardan gelir akışı sağlamayı hedeflemiştir.²¹⁹ BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği’ne göre, IŞİD tarafından kaçırılan 5 bin kadın köle olarak satılmıştır.²²⁰

Kişilerin zorla, kandırılarak veya içinde buldukları çaresiz durumdan faydalanılarak bu kişilerin organlarının ticaretinin yapılması da insan ticaretinin türlerinden biridir. Suriye Adli Tabip Kurumu tarafından yapılan bir açıklamaya göre, 2011 yılından itibaren Suriye’nin komşu ülkelerinde bulunan mülteci kamplarında ve Suriye’nin IŞİD tarafından kontrol altında tutulan bölgelerinde 25 binden fazla cerrahi operasyon gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 15 bin Suriyeli’nin organları alınarak karaborsada satılmıştır.²²¹

Terör örgütlerinin finansman kaynakları arasında yer alan göçmen kaçakçılığı en hızlı büyüyen organize suç sektörlerinden birisidir.²²² UNODC’ye göre, 2016

²¹⁷ UNODC, “Countering Trafficking in Persons in Conflict Situations”, Thematic Paper, Vienna, 2018, s. 33, [https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2018/17-08776_ebookCountering_Trafficking_in_Persons_in_Conflict_Situations.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).; FATF – APG, “Financial Flows from Human Trafficking”, Paris, 2018, s. 15, [<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/content/images/Human-Trafficking-2018.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²¹⁸ Nikita Malik, “Trafficking Terror: How Modern Slavery and Sexual Violence Fund Terrorism”, The Henry Jackson Society, London, 2017, s. 28, [<http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/10/HJS-Trafficking-Terror-Report-web.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²¹⁹ **A.g.e.**

²²⁰ UHCHR, “Report of the Human Rights Council on its 28th (A/HRC/28/2)”, 2015, s. 119, [<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session28/Pages/28RegularSession.aspx>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²¹ The National Counterterrorism Center, “International Partnerships Among Public Health, Private Sector, and Law Enforcement Necessary To Mitigate ISIS’s Organ Harvesting for Terrorist Funding”, 2017, [<https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/jcat/firstresponderstoolbox/First-Responders-Toolbox---International-Partnerships-Among-Public-Health-Private-Sector-and-Law.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²² Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, s. 71.

yılında en az 2,5 milyon göçmenin 5,5 ile 7 milyar dolar arasında bir tutar karşılığında göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinde yer aldığı düşünülmektedir.²²³

Yasa dışı silah ticaretinin terör örgütleri açısından iki önemli boyutu vardır. Terör örgütleri silah kaçakçılığı sayesinde hem ihtiyaç duydukları silahları elde etmekte, hem de bundan gelir elde etmektedirler.²²⁴ Arap Baharını izleyen süreçte çökmüş bir devlete dönüşen Libya, silah kaçakçılığıyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken ülkelerin başında gelmektedir.²²⁵ 2014 yılında BMGK Libya Yaptırım Komitesi Başkanı Gasana, Libya'nın en az 14 ülkeye kaçakçılığı yapılan ve birkaç kıtada çatışmaları körükleyen portatif/elle taşınabilir hava savunma sistemi de dâhil olmak üzere yasadışı silah kaçakçılığında ana kaynak ülke haline geldiğini ve ülkedeki silah stoklarının çoğunluğunun terör örgütlerinin kontrolünde bulunduğunu belirtmiştir.²²⁶ Kaddafi döneminde Libya'nın sahip olduğu 22 bin adet portatif/elle taşınabilir hava savunma sisteminden en az 17 bininin kayıtdışı olduğu ve 400'ünün ise kaçakçılığa konu olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, Libya'dan adet olarak 10 bin ila 20 bin arasında silahın Mali, Nijer, Çad ve Sudan'a sevk edildiği bilinmektedir. Bununla birlikte, Libya'daki silahların ve grupların 2011 yılında vuku bulan Mali'deki ayrılıkçı çatışmaları tetiklemede oynadığı kritik rolü destekleyen çok fazla kanıt bulunmaktadır.²²⁷

Sigara kaçakçılığı uyuşturucu, insan ve silah kaçakçılığı gibi genellikle daha çok ilgi odağı olan uluslararası ölçekli suçların gölgesinde milyarlarca dolarlık bir endüstri haline gelmiştir. Sigara tüketiminin azaltılmasında en güçlü ve başarılı bir yöntem olarak kabul edilen yüksek vergi politikaları, her ne kadar sigara tüketiminin azalmasına katkı sağlamış olsa da, sigara kaçakçılığı gibi bir takım istenmeyen sonuçları da beraberinde getirmiştir.

²²³ UNODC, "Global Study on Smuggling of Migrants", United Nations Publications", 2018, s. 5, [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²⁴ Haydar Çakmak ve Mehmet Kurum, "Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri", s. 15.

²²⁵ Daha detaylı bilgi için bakınız: Jérôme Tubiana ve Claudio Gramizzi, "Lost in Trans-Nation: Tubu and Other Armed Groups and Smugglers along Libya's Southern Border", Small Arms Survey, Gonnet, 2018, [<http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SAS-SANA-Report-Lost-in-Trans-nation.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²⁶ Michelle Nichols, "Libya key source for illicit arms, fueling conflicts: U.N. envoy", Reuters, 2014, [<https://www.reuters.com/article/us-libya-crisis-un/libya-key-source-for-illicit-arms-fueling-conflicts-u-n-envoy-idUSBREA291OV20140310>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²⁷ The Global Initiative, "Libya: a growing hub for Criminal Economies and Terrorist Financing in the Trans-Sahara", Policy Brief, 2015, s. 4, [https://globalinitiative.net/wpcontent/uploads/2015/05/TGIATOC-Libya_-a-growing-hub-for-Criminal-Economies-and-Terrorist-Financing-in-the-Trans-Sahara-web.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Küresel çapta yasa dışı sigara ticaretinin büyük çoğunluğunu organize şekilde gerçekleştirilen büyük ölçekli sigara kaçakçılığı oluşturmaktadır.²²⁸ Terör örgütleri bu yöntemlerden bazılarına başvurarak kendilerine finansman kaynağı yaratmaktadırlar. El Kaide'nin Kuzey Afrika kolu olan Mağrip El Kaidesi, sigara kaçakçılığından gelir elde eden örgütlerden birisidir. Kuzey Afrika'da yasa dışı sigara ticareti değerinin 1 milyar dolar tutarını aştığı düşünülmektedir. Afrika'da sigara tüketiminin %44'ünün gerçekleştiği Cezayir, Mısır, Libya, Fas ve Tunus'da karaborsalar geniş yer tutmaktadır. Libya'da ise tüketilen sigaraların dörtte üçünden fazlasının yasa dışı olduğu belirlenmiştir. Mağrip El Kaidesi, bu bölgede sigara kaçakçılığı yapan gruplardan "koruma ücreti" olarak önemli gelirler elde etmiştir. Mağrip El Kaidesi tarafından "Sahel'in Emiri" ünvanı verilen Cezayir asıllı Muhtar bin Muhtar, sigara kaçakçılığındaki ününden dolayı "Bay Marlboro" lakabıyla tanınmaktadır.²²⁹ Sigara kaçakçılığından gelir elde eden diğer örgütler arasında Taliban, IRA, Hizbullah, PKK ve FARC da bulunmaktadır.

Kültür varlıklarının kaçakçılığının yapılması terör örgütlerine finansman kaynağı sağlamaktadır. Satış tutarlarının yüksek rakamlarda olması, silahlı grupların tarihi eserlere olan ilgilerinin artmasına neden olmaktadır. Örneğin, El Kaide üyesi olan ve 11 Eylül terör saldırılarında yer alan Mohamed Atta'nın 1999 yılında bir Alman profesöre Afgan tarihi eserlerini satmaya çalıştığı belirlenmiştir. Atta'nın bir uçak satın alabilmek için bu tarihi eserleri satmaya çalıştığı Alman İstihbarat Servisi tarafından tespit edilmiştir.²³⁰ Geçmişte gerçekleşen vakalar göz önünde bulundurulduğunda, kazı yapan şahıstan 1,000 dolar karşılığında elde edilen bir tarihi eser, bir yıl içerisinde bir koleksiyoncuya 1 milyon dolara satılabilmektedir. Tarihi eser kaçakçılığının yıllık değerinin 4 milyar olduğu tahmin edilmektedir.²³¹

²²⁸ FATF, "Illicit Tobacco Trade", 2012, s. 9, [<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/Illicit%20Tobacco%20Trade.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²²⁹ Kate Wilson, "Terrorism and Tobacco: Extremists, insurgents turn to cigarette smuggling", The Center for Public Integrity, 2009, [<https://publicintegrity.org/health/terrorism-and-tobacco/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); Jamie Doward, "How cigarette smuggling fuels Africa's Islamist violence", The Guardian, 2013, [<https://www.theguardian.com/world/2013/jan/27/cigarette-smuggling-mokhtar-belmokhtar-terrorism>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); Star, "Bay Marlboro'nun başına 1 milyon dolar konuldu", 2015, [<https://www.star.com.tr/dunya/bay-marlboronun-basina-1-milyon-dolar-konuldu-haber-1020940/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²³⁰ Heather Pringle, "New Evidence Ties Illegal Antiquities Trade to Terrorism, Violent Crime", National Geographic, 2014, [<https://www.nationalgeographic.com/news/2014/6/140613-looting-antiquities-archaeology-cambodia-trafficking-culture/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²³¹ Erik Nemeth, "Cultural Security: The Evolving Role of Art in International Security", **Terrorism and Political Violence**, C. 19, S. 1, 2007, s. 34, 35.

Suriye’de bulunan ve Roma döneminin zengin ticaret kenti olan Apamea antik kentine ait aşağıda yer alan 1 no.lu görselde bulunan iki uydu görüntüsü, silahlı çatışmaların yaşandığı bölgelerde kültür varlıkları kaçakçılığının ulaşabileceği noktayı gözler önüne sermektedir. Solda yer alan uydu görüntüsünde bu antik şehrin 20 Temmuz 2011 tarihinde yağmalanmadan önceki hali yer almaktadır. Sağda yer alan uydu görüntüsünde ise, Apamea’nın 4 Nisan 2012 tarihinde yağmalandıktan sonraki hali gösterilmektedir. Tarihi alanlarda açılmış olan çukurları gösteren bu görüntü incelendiğinde Apamea’nın Suriye’deki iç savaşın ilk günlerinden bu yana ciddi ölçüde yağmalandığı görülmektedir. Apamea’da bulunan ancak daha önce varlığından haberdar olunmayan Roma dönemine ait mozaiklerin çıkarıldığı ve IŞİD’in de bu tarihi eserlerin satışından pay alarak operasyonlarına on milyonlarca dolar değerinde finansman sağladığı belirtilmiştir.²³²

Görsel 1: Apamea Antik Kenti'nin Yağmalanması

Kaynak: Google Earth’den aktaran Donna Yates ve Gambell Sarah, “Antiquities Trafficking and Art Crime”, University of Glasgow, Future Learn Course, 2019-2020, [<https://www.futurelearn.com/courses/art-crime/0/steps/11869>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Suriye iç savaşında, IŞİD’in yanı sıra Suriye hükümet güçleri ile diğer bazı silahlı grupların da ülkede bulunan kültür varlıklarını yağmayarak operasyonları için finansman elde ettikleri bilinmektedir.²³³ 2017 yılının başında IŞİD’in kontrolü altında en az 4,500 değerli kültürel alanın bulunduğu belirtilmiştir. Tarihi eserlerin yağmalanmasını sistemli olarak yürütmek isteyen örgütün içerisinde özel bir birim kuran IŞİD,²³⁴ tarihi eserlerin hangi bölgelerden çıkarılabileceğini, hangi eserlerin

²³² National Geographic, “IŞİD’in Yok Ettiği Tarih”, 2015, [<https://www.nationalgeographic.com.tr/isidin-yok-ettiği-tarih/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²³³ Johan Brosché ve diğerleri, “Heritage under attack: motives for targeting cultural property during armed conflict”, **International Journal of Heritage Studies**, C. 23, S. 3, 2017, s. 255.

²³⁴ Christopher Jones, “How Much Money is ISIS Making from Antiquities Looting?”, 2016,

ticaretinin yapılacağını ve çıkarılan bu eserlerin nasıl satılabileceğini belirlemek üzere bazı uzman kişileri kiralama yoluna bile gitmiştir.²³⁵

Kültür varlıklarının yağmalanması dünyanın pek çok yerinde arkeolojik alanlarda halen devam eden bir sorun olmaya devam etmektedir.²³⁶ Yasa dışı antika ticareti, çok sayıda arkeolojik alana sahip olan Irak, Suriye ve Afganistan'daki silahlı grupların gelirinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle, yasadışı yollarla satışı gerçekleştirilen tarihi eserlerin alıcıları yalnızca bir suç işlemekle kalmamakta, aynı zamanda mevcut çatışmaların çoğunun finanse edilmesine de katkıda bulunmaktadır.²³⁷

Akaryakıt kaçakçılığı, özellikle Ortadoğu kaynaklı terör örgütlerinin gelir elde ettiği bir diğer kaçakçılık türü olarak belirlenmiştir. Örgütler enerji santrallerine, rafinerilere ve petrol ve gaz altyapılarına yönelik saldırılar düzenleyebileceği gibi boru hatlarından petrol ve gaz çalarak ya da ele geçirdikleri bölgelerde bulunan altyapıları işleterek de yasa dışı gelir elde etmektedirler. Petrol sahalarının bulunduğu Irak, Suriye, Yemen ve Libya gibi savaş bölgelerinde 2015 yılına gelindiğinde IŞİD, El Kaide ve hükümet güçleri arasında petrol üretimi ve üretimde kullanılan tesislerin kontrolü hususunda yoğun rekabet yaşanmıştır.²³⁸

IŞİD, yasa dışı akaryakıt ticaretinde büyük gelirler elde eden örgütlerin başında gelmiştir. 2014 yılına gelindiğinde örgüt Suriye ve Irak'ta 11 petrol sahasını kontrol etmiştir. Bu petrol sahalarında günde 2 milyon dolar değerinde 30 bin ila 45 bin varil petrol üretilmiştir.²³⁹ IŞİD'e, sattığı petrol ürünleri karşılığında çoğunlukla nakit

---

[<https://gatesofnineveh.wordpress.com/2016/01/12/how-much-money-is-isis-making-from-antiquities-looting/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²³⁵ Patrick Blannin, "Islamic State's Financing: Sources, Methods and Utilisation", **International Centre for Political Violence and Terrorism Research**, Counter Terrorist Trends and Analyses, C. 9, S. 5, 2017, s. 15, 16.

²³⁶ Clive Vella ve diğerleri, "Looting and vandalism around a World Heritage Site: Documenting modern damage to archaeological heritage in Petra's hinterland", **Journal of Field Archaeology**, C. 40, S. 2, 2015, s. 211.

²³⁷ Brosché, Johan ve diğerleri, "**Heritage under attack: motives for targeting cultural property during armed conflict**", s. 255.

²³⁸ Amy Myers Jaffe ve Jareer Ellass, "War and the Oil Price Cycle", **Journal of International Affairs**, C. 69, S. 1, 2015, s. 121-137.

²³⁹ Chris Dalby, "*Who Is Buying The Islamic State's Illegal Oil?*", 2014, [<https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Who-Is-Buying-The-Islamic-States-Illegal-Oil.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

ödemeler yapılması, yasa dışı petrol ticaretinin altında yatan işlemlerin takip edilmesini ve bu yasadışı ticaret ile mücadele edilmesini zorlaştırmıştır.²⁴⁰

Taşınmasının ve saklanması kolay olması, pahada yüksek, yükte hafif olması ve takip edilmesinin zor olması nedeniyle kolaylıkla kaçakçılığının yapılabilmesi, değerli madenleri ve taşları terör örgütleri için çekici kılmaktadır.²⁴¹ 1980'lerin sonlarından itibaren değerli taş ve madenleri kullanmak suretiyle önemli gelirler elde etmiş olan silahlı gruplar olmuştur. Angola'da faaliyette bulunan Angola'nın Tam Bağımsızlığı için Ulusal Birlik (União Nacional para a Independência Total de Angola, kısaca UNITA) 1990'lı yıllar boyunca yüzlerce milyon dolar – belki de birkaç milyar dolar – değerinde elmas satmıştır. Afganistan'da 1996 – 2001 yılları arasında Taliban'a karşı savaşan ve Kuzey İttifakı olarak da adlandırılan Afganistan Birleşik İslami Kurtuluş Cephesi 1990'lı yıllarda Lapis Lazuli taşı satarak yıllık 40 milyon dolar ile 60 milyon dolar arasında gelir elde etmiştir. Kamboçya'da Kızıl Kmerler yakut taşı satarak, Myanmar'daki farklı isyancı gruplar yakut, safir ve jadeit taşı satarak, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde bulunan silahlı gruplar ise altın, elmas ve koltan satarak faaliyetlerini finanse etmişlerdir. Sierra Leone'da faaliyette bulunan RUF 1990'lı yıllarında ortalarından sonlarında doğru elmas ticaretinden yıllık 25 milyon dolar ile 125 milyon dolar arasında gelir elde etmiş ve varlığını yasadışı elmas ticareti ile korumuştur.²⁴² Değerli madenleri kullanmak suretiyle finansman elde eden terör örgütleri arasında Kolombiya'da faaliyette bulunan FARC, ELN, Los Urabeños ve organize suç örgütleri de bulunmaktadır. Birçok yerel uzmana göre değerli madenler bu silahlı gruplar için uyuşturucu kaçakçılığı, haraç ve fidyeden daha fazla kazançlı hale gelmiştir. Bu bölgede bir kilogram altının değerinin bir kilo kokainden 20 kat daha yüksek olabileceği belirtilmiştir.²⁴³

²⁴⁰ FATF, “*Financing of the terrorist organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*”, 2015, s. 14, [<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁴¹ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, “**Terörün Finansmanı ile Mücadele**”, s. 51.

²⁴² Michael Ross, “The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor”, (Ed.) Ian Bannon ve Paul Collier, **Natural Resources and Violent Conflict: Options and Actions** içinde, Washington D.C.: IMF, 2003, s. 31, 32.

²⁴³ Strategic Comments, “Illegal mining strengthens criminal groups in Latin America”, **Comment 38**, C. 20, S. 8, 2014.

II.2.4. Fidyeye Amaçlı İnsan Kaçırma

Fidyeye amaçlı insan kaçırma terör örgütlerinin sık başvurduğu yöntemlerden biridir. Son dönemlerde fidyeye amaçlı insan kaçırma vakalarında artış gözlemlenmektedir. Bazı uzmanlara göre örgütlerin fidyeye gelirlerine daha çok bel bağlanmasının nedeni, örgütler tarafından gerçekleştirilen geleneksel fon kaynak akışının önüne geçilmesinde uluslararası toplumun göreceli başarısızlığıdır.²⁴⁴ 1990'ların ortasından itibaren, fidyeye amacıyla insan kaçırma siyasi motivasyonla hareket eden örgütler tarafından giderek daha fazla tercih edilmiştir.²⁴⁵ BMGK üyesi bir devlet²⁴⁶ tarafından yalnızca IŞİD'e 2014 yılında 35 milyon dolar ile 45 milyon dolar arasında fidyeye ödemesi yapıldığı belirtilmiştir.²⁴⁷ Özellikle Afrika'nın Sahel bölgesinde bulunan örgütler için fidyeye önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir.²⁴⁸ 2008 – 2012 yılları arasında El Kaide ve El Şebab örgütlerine en az 125 milyon dolar tutarında fidyeye ödemeleri yapılmıştır.²⁴⁹ Ödeme detayları aşağıda yer alan 4 no.lu tabloda gösterilmektedir.

²⁴⁴ Yvonne M. Dutton, "Funding Terrorism: The Problem of Ransom Payments", **San Diego Law Review**, C. 53, S. 2, 2016, s. 341.

²⁴⁵ Minwoo Yun, "Implications of Global Terrorist Hostage-taking and Kidnapping", **Korean Journal of Defense Analysis**, C. 19, S. 2, 2007, s. 135.

²⁴⁶ BMGK üyesi olan bu ülkenin adı ilgili kaynaktan belirtilmemektedir. İlgili kaynak için bakınız: 246 no.lu dipnot.

²⁴⁷ UNSC, "Letter dated 27 October 2014 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011) concerning Al-Qaida and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council (S/2014/770)", 2014, s. 19, [https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/770] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁴⁸ Center for Security Studies (CSS) ve ETH Zurich, "Kidnapping for Ransom as a Source of Terrorist Funding", Analiz, No. 141, 2013, [<https://www.files.ethz.ch/isn/170968/CSS-Analysis-141-EN.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁴⁹ Rukmini Callimachi, "Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror", The New York Times, 2014, [<https://www.nytimes.com/2014/07/30/world/africa/ransoming-citizens-europe-becomes-al-qaedas-patron.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Tablo 4: El Kaide ve El Şebab Terör Örgütüne Yapılan Fidyeye Ödemeleri

El-Kaide'ye Yapılan Fidyeye Ödemeleri			
Yıl	Tutar (Dolar)	Ödeme Yapan	Rehineler
2010-2013	40.4 milyon	Fransız Kamu Şirketi	4 Fransa Vatandaşı
2012-2013	20.4 milyon	Katar ve Umman	2 Finlandiya, 1 Avusturya ve 1 İsviçre Vatandaşı
2010-2011	17.7 milyon	Fransız Kamu Şirketi	1 Fransa, 1 Togo, ve 1 Madagastar Vatandaşı
2009	12.4 milyon	İsviçre	2 İsviçre ve 1 Almanya Vatandaşı
2011-2012	10.8 milyon	Tespit edilemedi.	1 İtalya ve 2 İspanya Vatandaşı
2011	9,5 milyon	Tespit edilemedi.	3 Fransa Vatandaşı
2009-2010	5.9 milyon	İspanya	3 İspanya Vatandaşı
2008	3.2 milyon	Avusturya	2 Avusturya Vatandaşı
2008-2009	1.1 milyon	Tespit edilemedi.	2 Kanada Vatandaşı
El Şebab'a Yapılan Fidyeye Ödemesi			
2011-2013	5.1 milyon	İspanya	2 İspanya Vatandaşı

Kaynak: Rukmini Callimachi, “**Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror**”.

ETA fidyeden en çok gelir elde etmiş olan terör örgütlerinden biridir. Bu örgüt tarafından 1980 yılında kaçırılan Katalan iş adamı Jesus Serra Santamans 1,5 milyon dolar fidye karşılığında serbest bırakılmıştır. Örgüt tarafından kaçırılan bir diğer iş adamı Adolfo Martin ise 1990 yılında 2,8 milyon dolar fidye karşılığında serbest bırakılmıştır. Bu yöntemin ETA tarafından yaygın olarak kullanılmasının nedeni, Bask bölgesinin sanayi merkezi olması, dolayısıyla zengin iş insanlarının bu bölgede toplanmış olmasıdır.²⁵⁰

Fidyeye karşılığı insan kaçırmanın örgütler açısından bazı riskler bulunmaktadır. Örneğin, 1983 yılında IRA tarafından 5 milyon İrlanda Lirası değerinde fidye için kaçırılan iş insanı Don Tidey'in kurtarılması için düzenlenen operasyonda Garry Sheehan isimli bir İrlandalı polis ile Patrick Kelly isimli bir İrlandalı askerin hayatlarını kaybetmesi, kamuyunun IRA'ya karşı öfkelenmesine neden olmuş ve örgütü fidye karşılığı rehin alma yöntemini terk etmeye zorlamıştır. Böylece, IRA bu

²⁵⁰ Taner Altunok ve Olcay Denizer, “**Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları**”, s. 108, 109.

yönteme daha çok ekonomik sıkıntıların yaşandığı zamanlarda başvurmuş ve daha fazla tedbirli davranmıştır.²⁵¹

II.2.5. Gasp, Soygun ve Hırsızlık

Bazı örgütler, özellikle kuruluş aşamalarında ya da çok zor durumda oldukları dönemlerde gasp, soygun ve hırsızlık ile finansman elde etmeye çabalamaktadırlar.²⁵² Bankalar, diğer finansal kurumlar, bankaların para taşıma araçları, döviz büroları, kuyumcular başta olmak üzere yüksek miktarda nakit para ile faaliyetlerini yürüten işletmeler örgütlerce hedef haline gelmektedirler.

1975–2002 yılları arasında Yunanistan’da aktif faaliyet gösteren, Türk, Yunan, Amerikan, İngiliz, Alman, Danimarkalı ve Fransız hedeflere yönelik 100’den fazla terör eylemi düzenlemiş olanve Marksist-Leninist ideolojiden beslenen²⁵³ 17 Kasım Terör Örgütü’nün gelir kaynağı yalnızca yaptığı soygunlar olmuştur.²⁵⁴ Bir diğer vakada, 2002 yılında Cemaat-i İslamiye örgütüne mensup üç şahıs tarafından Endonezya’nın Java adasında bir kuyumcu soyulmuş ve 90 bin dolar değerinde altın ve 500 dolar tutarında nakit para çalınmıştır. Örgüt bu soygundan elde ettiği geliri aynı yıl içerisinde gerçekleştirdiği Bali saldırılarının finansmanında kullanmıştır.²⁵⁵ Cemaat-i İslamiye bağlantılı bir diğer terör örgütü olan Malezya Mücahid Hareketi, 2001 yılında Malezya’nın Petaling Jaya kentinde Southern Bank’ı soyma girişiminde bulunmuştur.²⁵⁶

Pakistan banka soygunlarının sık yaşandığı bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca Karaçi’de 200’den fazla organize suç örgütü banka soygununa

²⁵¹ Tom Keatinge ve Kerstin Danner, “Assessing Innovation in Terrorist Financing”, s. 9; The Guardian, “Missing Irish millionaire found after eight months”, 2013, [<https://www.the-guardian.com/world/2013/feb/01/irish-tycoon-kidnapped-found>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁵² Taner Altunok ve Olcay Denizer, “Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları”, s. 107.

²⁵³ Ali Can, “Devrimci Sol Terör Örgütlerin Avrupadaki Son Temsilcisi: 17 Kasım Terör Örgütü (N17)”, s. 1, [https://www.academia.edu/24770692/Devrimci_Sol_Ter%C3%B6r_%C3%96rg%C3%BCtlerin_Avrupadaki_Son_Temsilcisi_17_Kas%C4%B1m_Ter%C3%B6r_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC_N17_Sevinc_B_and_Ciftci_I._2016_Terrorism_T%C3%BCrkiye_Avrupa_Amerika_Ankara_Kar%C4%B1nca] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁵⁴ Ilias Bantekas, “The International Law of Terrorist Financing”, *The American Journal of International Law*, C. 97, S. 2, 2003, s. 319.

²⁵⁵ Matt Cianflone ve diğerleri, “Anatomy of a Terrorist Attack: An In-depth Investigation Into The 2002 Bali, Indonesia, Bombings”, University of Pittsburgh, 2007, s. 13, [https://www.files.ethz.ch/isn/50173/07_Bali.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁵⁶ Abuza, Zachary, “Funding Terrorism in Southeast Asia: The Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiya”, s. 188, 189.

karişmiştir. Bu örgütlerden bazılarının Pakistan Talibanı adına bu soygunları gerçekleştirdiği polis tarafından rapor edilmiştir. Bazı vakalarda Pakistan Talibanı, kendi elemanlarını banka, döviz büroları ve özel güvenlik şirketlerine sıradan bir çalışan gibi yerleştirmek suretiyle soygunlar gerçekleştirmiştir. Soygunlar esnasında sıradan bir çalışan gibi gözüken örgüt elemanları soygunculara yardımcı olmuştur. Bu yöntemle 2008 yılında Karaçi’de gerçekleştirilen bir döviz bürosu soygununda 2,4 milyon dolar örgüt tarafından çalınmıştır. Aynı yıl içerisinde Karaçi’de yine bu yöntemle gerçekleştirilen bir özel güvenlik şirketi soygununda 170 bin dolar çalınmıştır. Ayrıca, Pakistan Talibanı bağlantılı organize suç örgütlerince yalnızca Lahor kenti’nde 2008 yılının ilk çeyreğinde 400 araba çalınmıştır.²⁵⁷

II.2.6. Haraç Toplama

Bazı terör örgütlerinin koruma vaadinde bulunmak ya da zarar vermeme garantisi vermek suretiyle kişilerden, gruplardan, topluluklardan ya da ticari işletmelerden baskı, tehdit ve korku yöntemlerine başvurarak haraç topladıkları tespit edilmiştir. Bir kimseden ya da bir yerden zorbalıkla alınan para olarak tanımlanan haraç, terör örgütleri tarafından “vergilendirme” adı altında toplanmaktadır. Haraç vermeyi reddeden kişiler kaçırılmakta, bu kişilere ait işyerleri bombalanmakta veya bu kişilere suikastlar düzenlenmektedir. Bazı durumlarda terör örgütlerine koruma ya da zarar verilmemesi karşılığında gönüllü olarak ödemelerin yapıldığı da göz önünde bulundurulmalıdır.²⁵⁸

Petrol ve gaz sektöründe faaliyette bulunan İtalya merkezli çok uluslu bir şirket olan SICIM’in üst düzey yöneticilerinin Kolombiya’da FARC ve ELN örgütleriyle olan ilişkilerine yönelik yürütülmüş olan soruşturmalar, örgütlerin topladıkları haraç tutarlarının ne kadar yüksek meblağlarda olabileceğini göstermektedir. Şirket, 2011 yılında Kolombiya’nın en önemli petrol altyapı projelerinden biri olan Bicentennial Boru Hattı’nın inşası için faaliyetlerine başlamıştır. Kolombiya Başsavcılık makamı tarafından yürütülen soruşturmada, SICIM’de üst düzey yönetici olarak görev yapan

²⁵⁷ Arabinda Acharya ve diğerleri, “Making Money in the Mayhem: Funding Taliban Insurrection in the Tribal Areas of Pakistan”, *Studies in Conflict & Terrorism*, C. 32, S. 2, 2009, s. 100, 101.

²⁵⁸ Selahattin Gürel, “Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları”, s. 22; Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, “Terörün Finansmanı ile Mücadele” s. 30; Rachel Sabates-Wheeler ve Philip Verwimp, “Extortion with Protection: Understanding the Effect of Rebel Taxation on Civilian Welfare in Burundi”, *The Journal of Conflict Resolution*, C. 58, s. 8, 2014, s. 2, 9, 10; TDK Sözlükleri, [<https://sozluk.gov.tr/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

iki çalışanın ELN ile bağlantıları olduğu ve bu proje çalışmasının devam edebilmesi için bu örgüte ödemeler yaptıkları tespit edilmiştir. Her ne kadar bu ödemeler başlangıçta SICIM tarafından rapor edilmiş ve kendilerinin bir haraç mağduru oldukları beyan edilmişse de, Başsavcılık tarafından SICIM'in iki üst düzey yöneticisi ile ELN arasında belirli bir düzeyde işbirliğini gösteren kanıtlar toplanmıştır. Bu iki çalışan tarafından yapılan ödemeler finansal açıdan yalnızca ELN'yi değil aynı zamanda FARC'ı da güçlendirmiştir. Bir keresinde 6 milyon dolar eşit tutarlarda olmak üzere ikiye bölünmek suretiyle ELN ve FARC'a teslim edilmiştir. Söz konusu SICIM çalışanları ile ELN arasındaki ilişki, milyonlarca dolarlık haraç ödemelerinin çok daha ötesindeydi. SICIM yöneticileri, ELN'den aynı bölgede faaliyette bulunan diğer petrol şirketlerinin gasp ya da bu şirketlere ait makine, araç ve gereçlerin imha edilmesi suretiyle tehdit etmelerini talep etmiştir. 2014 yılında, Başsavcılık adına çalışan gizli bir ajanın ve SICIM ile irtibatı sağlayankişilerin ELN tarafından öldürülmesi üzerine Başsavcılık iki üst düzey SICIM çalışanı hakkında tutuklama kararı çıkarmıştır.²⁵⁹ Uluslararası meyve ticareti faaliyetinde bulunan ABD'li Chiquita Brands, birçok farklı alanda faaliyette bulunan Alman anonim şirketi Mannesmann, Brezilyalı büyük ölçekli inşaat firması Odebrecht ve birçok Kolombiyalı şirketin de örgütlere ödemeler yaptıkları geçmiş dönemlerde iddia edilmiştir.²⁶⁰ Haraç vermeyi reddettiklerinden dolayı Bavaria, Leona, Postobón ile bazı petrol şirketlerinin faaliyetleri FARC tarafından ciddi ölçüde engellenmiştir.²⁶¹

2010 yılında Suriye'nin kuzeyinde yer alan Celabiye kentinde 680 milyon dolar tutarındaki bir yatırımla dev bir çimento fabrikası kuran Fransız Lafarge şirketi, Fransa tarihinde teröre finansman sağlamakla yargılanan ilk Fransız şirketi olarak tarihe geçmiştir. Lafarge'nin 2011 – 2015 yılları arasında ticari faaliyetlerinin engellemeleri karşılığında bölgede bulunan IŞİD başta olmak üzere birçok örgüte toplamda 12 milyon euro ödediği iddia edilmiştir.²⁶² Terörü finanse etmekle suçlanan Lafarge'ye karşı Fransa'da savcılar tarafından açılan soruşturmaların yanı sıra şirkete

²⁵⁹ FATF, “*Emerging Terrorist Financing Risks*”, Paris, 2015, s. 40 ve 41, [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁶⁰ Lara Loazia, “*ELN Still Receiving Payments from Companies in Colombia*”, InSight Crime, 2019, [https://www.insightcrime.org/news/brief/el-n-receiving-payments-companies-colombia/] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁶¹ Pax Christi Netherlands, “*The kidnap industry in Colombia: Our Business?*”, Utrecht, 2001, s. 26.

²⁶² Euronews, “*IŞİD'e kaynak aktaran Fransız Lafarge'a 'savaş suçuna ortaklık' suçlaması*”, 2018, [https://tr.euronews.com/2018/05/15/isid-e-kaynak-aktaran-frans-z-lafarge-a-savas-sucuna-ortakl-k-suclamas-] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).).

“insanlığa karşı işlenen suçlara karşı ortak olmak” ve “Suriye’de insan hayatını tehlikeye atmak” suçlamaları yöneltmiştir.²⁶³ İzleyen süreçte, Paris mahkemesi, somut delil yetersizliğinden dolayı Lafarge’nin “insanlığa karşı suçlardan” yargılanamayacağına hükmetmiş, ancak bu şirketin “silahlı grupların finansmanına katıldığı”, “ambargoyu ihlal ettiği” ve “insan hayatını tehlikeye attığı” yolundaki suçlamalardan yargılanmasına itiraz etmemiştir. Şirket ise, daha önce yayınladığı basın bildirimlerinde hataların yapıldığını kabul etmiştir.²⁶⁴

Haraç toplamak suretiyle önemli gelirler elde eden bazı örgütlerin haraç meselesi nedeniyle birbirleriyle çatıştıkları görülmektedir. Örneğin, 2010 yılında finansman krizi yaşayan PKK’nın Lübnan’da haraç çatışmasına girdiği görülmüştür. Lübnan’ın başkenti Beyrut’ta bulunan El Nabaa semtinde PKK militanlarının esnaftan ve bölge halkından haraç talebinde bulunmaları üzerine PKK militanları ile Şii El Emel ve Hizbullah militanları arasında çatışma yaşanmıştır. Bu çatışmada PKK militanlarından biri ölmüş altısı ise yaralanmıştır.²⁶⁵ PKK’nın Irak’ın kuzeyine yatırım yapan iş insanları ile köylü ve çiftçileri haraca bağlama çabaları, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi’nin önde gelen partilerinden olan Kürdistan Demokratik Partisi’nin (KDP) lideri Barzani ile PKK arasında gerginliğine neden olmuştur. Bölgede su projesi yürüten bir Alman şirketinden 100 bin euro haraç talep edilmesi üzerine bölgede operasyon başlatılmış ve yakalanan beş PKK militanı tutuklanmıştır. Suriye’de de haraç alma faaliyetlerine girişen PKK ile bölgede bulunan Kürt aşiretler arasında çatışmalar yaşanmıştır.²⁶⁶

²⁶³ BBC Türkçe “Suriye’de teröristleri finanse etmekle’ suçlanan Fransız çimento devi Lafarge’a soruşturma”, 2018, [<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44630780>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁶⁴ Euronews, “Paris mahkemesi, Lafarge’ın ‘insanlığa karşı suçlar’dan yargılanamayacağına hükmetti”, 2019, [<https://tr.euronews.com/2019/11/07/paris-mahkemesi-lafarge-insanliga-karsi-suclar-yargilanmayacak-terorizm-finansman-davasi>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁶⁵ Milliyet, “PKK Hizbullah’la haraç için çatıştı”, 2010, [<http://www.milliyet.com.tr/amp/gundem/pkk-hizbullah-la-harac-icin-catisti-1263246>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); Dünya, “PKK, Lübnan’da haraç için çatıştı”, [<https://www.dunya.com/dunya/pkk-luban039da-harac-icin-catisti-haberi-120193>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁶⁶ Gazete Vatan, “PKK ile arasını haraç açtı”, [<http://www.gazetevatan.com/pkk-ile-arasini---harac----acti-187306-gundem/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

II.2.7. Devlet Sponsorluğu

Bazı devletlerin çıkarları doğrultusunda terör örgütlerine birçok şekilde destek verdikleri yönünde şüpheler bulunmaktadır. Bu destekler: örgüt üyelerine sığınma hakkının tanınması; örgütlerin ülke sınırları içindeki faaliyetlerine göz yumulması veya aktif biçimde desteklenmesi; örgütlere silah, mühimmat araç ve gereç yardımlarında bulunulması; örgütler adına hareket eden yayın organlarının faaliyetlerine göz yumulması; ve bu örgütlere finansman sağlanması gibi birçok şekilde olabilmektedir. Bazı devletler resmî, yarı resmî veya yasal bir takım kurumlar aracılığıyla da maddi yardımda bulunabilmektedirler. Terör örgütlerinin başarısı büyük ölçüde dış desteğe bağlıdır.²⁶⁷

Bazı ülkelerin çıkarları doğrultusunda terör örgütlerini desteklemelerinin birçok örneği özellikle Soğuk Savaş döneminde görülmüştür. Soğuk Savaş döneminin sona ermesini izleyen süreçte devletlerin örgütlere sağladıkları destek giderek azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır. Günümüzde devletler düşman olarak gördükleri devletlere karşı taşeron olarak terör örgütlerini kullanmayı tercih etmektedirler.²⁶⁸ Soğuk Savaş sonrasında devletlerin örgütlere sağladıkları desteğin giderek azalmasının nedenlerinden birinin de 1990'lı yıllardan bu yana silahlı çatışmaların sayısında yaşanan azalmanın olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, 2001 yılından itibaren devlet sponsorluğunda önemli bir azalma görülmektedir. Bu azalmaya, 11 Eylül terör saldırıları neticesinde oluşan "Teröre Karşı Küresel Savaş" doktrini neden olmuştur.²⁶⁹

Yapılan bir çalışmada, 2008 – 2013 yılları arasında 87 farklı silahlı grubun yer aldığı silahlı çatışmaların yaşandığı 38 ülke analiz edilmiş ve bu ülkelerden 32'sinde silahlı gruplara yabancı devlet yardımının söz konusu olduğu belirlenmiştir. Aşağıda yer alan 5 no.lu tablo incelendiğinde 18 ülkede faaliyette bulunan silahlı gruplara devletler tarafından finansman desteği sağlandığı görülmektedir. Bazı vakalarda devletlerin finansman desteğinin yanı sıra değişik birçok kategoride de silahlı gruplara destek sağladıkları görülmektedir. Byman'a göre, devlet sponsorluğu,

²⁶⁷Selahattin Gürel, "Türkiye'de Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", s. 41, 42.

²⁶⁸Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, "Terörün Finansmanı ile Mücadele", s. 40.

²⁶⁹Niklas Karlén, "Turning off the Taps: The Termination of State Sponsorship", **Terrorism and Political Violence**, c. 31, S. 4, 2019, s. 741.

örgütler için en geleneksel destek şeklidir ve günümüzde de önemini korumaktadır.²⁷⁰

Tablo 5: 2008-2013 Yılları Arası Devlet Sponsorluğu Kategorileri

Barınma	26	Lojistik destek	15
Eleman temini	8	Siyasi destek	8
Eğitim ve uzmanlık	19	Propaganda	5
Silah ve askeri teçhizat	19	Askeri destek	6
Finansal destek	18	Diğer	8

Kaynak: Daniel Byman, “**Outside Support for Insurgent Movements**”, s. 984. Not: Tabloda ilgili yerleri alınmıştır.

Devlet sponsorluğunun uluslararası sistemde yaygın bir olgu olduğunun belirtildiği bir çalışmada, 1970 yılından itibaren 50’den fazla devletin farklı coğrafyalarda bulunan örgütlere destek olduğu ifade edilmektedir.²⁷¹ Devletler dört farklı nedenden dolayı silahlı gruplara sponsorluk etmektedirler: saldırı yeteneklerini güçlendirmek; stratejik ve taktiksel hedeflerin peşinden gitmek; tehdit olarak algıladıkları bölgesel girişimleri bozmak; ve belirli bir siyasi ideolojinin yayılması sağlamak.²⁷²

1979 yılındaki İslam Devrimi’nden sonra İran’ın, dünyanın farklı bölgelerinde bulunan örgütlerin en aktif sponsorlarından biri olduğu ve İran yönetiminin yıllar boyunca bu grupları silahlandığı, eğittiği, örgütlediği ve finanse ettiği iddia edilmektedir. İran yönetiminin sponsor olduğu birçok silahlı gruptan belki de hiçbiri Tahran yönetimi için Lübnan Hizbullah’ından daha önemli değildir. İran yönetimi ve Lübnan Hizbullah’ı arasındaki ilişki, tarihte bir sponsor devlet ile bir terör örgütü arasındaki en güçlü ve etkili ilişkidir. İran, Hizbullah’ın kurulmasında, örgütlenmesinde ve eğitilmesinde yardımcı olarak güçlü bir terör örgütü yaratmıştır.²⁷³ Kimyasal ve/veya biyolojik silahların terör örgütlerinin eline geçmesi ve eylemlerinde kullanılması durumunda ortaya çıkacak olan ciddi tehdit durumuna duyulan endişe, Hamas ve Hizbullah gibi terör örgütlerine destek verdiği iddia edilen

²⁷⁰ Daniel Byman, “Outside Support for Insurgent Movements”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 36, S. 12, 2013, s. 984.

²⁷¹ Jeremy M. Berkowitz, “Delegating Terror: Principal-Agent Based Decision Making in State Sponsorship of Terrorism”, **International Interactions**, C. 44, S. 4, 2018, s. 709, 710.

²⁷² Alex Wilner, “The Dark Side of Extended Deterrence: Thinking through the State Sponsorship of Terrorism”, **Journal of Strategic Studies**, C. 41, S. 3, 2018, s. 422.

²⁷³ Daniel Byman, “Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 31, S. 3, 2008, s. 169-172.

İran'ın, bu yönüyle de uluslararası güvenlik çevrelerinde bir kaygı unsuru olmasına neden olmaktadır.²⁷⁴ İran, İslam Devrimi'ni takip eden süreçte izlediği politikaları ve sert söylemleri nedeniyle Batılı devletler tarafından yalnızlaştırılmış olan bir ülke konumundadır.²⁷⁵

İran hükümeti tarafından Hizbullah'a yapılan finansal yardım 1990'lı yılların başında yıllık 100 milyon dolar iken, 2000'li yılların başında yıllık yardım tutarı 200 milyon dolara yükselmiştir. Petrol fiyatlarının yükselmesiyle, 2006–2009 yılları arasında yıllık destek tutarı 300 milyon doları bulmuştur. 2009 yılında petrol fiyatlarının düşmesi ve uluslararası yaptırımlar sonucunda İran hükümeti Hizbullah'a olan finansal desteğini %40 oranında azaltmak zorunda kalmıştır. 2012 yılına gelindiğinde Suriye'de Esad rejiminin yanında savaşımaya başlamasıyla İran'ın Hizbullah'a olan finansal desteğinde yeniden bir artış olmuştur. İran'ın nükleer programına ilişkin olarak Kapsamlı Ortak Eylem Planı'nın 2015 yılında kabul edilmesiyle birlikte İran'a yönelik yaptırımların kalkması neticesinde Tahran yönetimi, 100 milyar dolardan fazla bir tutara denk gelen petrol gelirleri de dâhil olmak üzere bazı ülkelerce dondurulmuş olan fonlara yeniden ulaşma imkânı elde etmiştir. Ayrıca, yaptırımların kalkması İran'ın önemli ölçüde daha fazla petrol ihraç etmesini sağlamıştır. Böylece, İran tarafından Hizbullah'a yapılan yıllık finansal destek 2016 ve 2017 yıllarında 700 milyon dolar ile 800 milyon dolar arasında değişen tutarlara kadar yükselmiştir.²⁷⁶ İran hükümeti, Hizbullah'ın yanı sıra Hamas, Filistin İslami Cihat Örgütü ve Filistin Halk Kuruluş Cephesi gibi Filistin'de bulunan diğer silahlı gruplara da önemli ölçüde destek sağlamaktadır.²⁷⁷

Bazı İranlı şirketler ile ortak iş yapan uluslararası şirketlerin istemeden dahi olsa İran hükümetinin silahlı gruplara olan sponsorluğuna dolaylı olarak katkı sağladıkları söylenebilir. İran Devrim Muhafızları Ordusu'nun (İDMO) kontrolündeki şirketlerin inşaat, otomobil, gayrimenkul, tarım, madencilik, ulaşım, ithalat, ihracat ve lazerli göz ameliyatı gibi birçok farklı sektörde genişleyerek İran

²⁷⁴ Mustafa Kibaroglu, "İran Bir Nükleer Güç Mü Olmak İstiyor?", *Avrasya Dosyası – İran Özel Sayısı*, C. 5, S. 3, 1999, s. 272, 273.

²⁷⁵ Mustafa Kibaroglu, "Türkiye'nin İdlid Operasyonu: Uluslararası Siyaset ve Hukuk Açısından Bir Değerlendirme", *Stratejist*, S. 6, 2017, s. 13.

²⁷⁶ Daniel Odin Shaw, "Beyond necessity: Hezbollah and the intersection of state-sponsored terrorism with organised crime", *Critical Studies on Terrorism*, C. 12, S. 4, 2019, s. 595; Jaja J. Fanusie ve Alex Entz, "Hezbollah: Financial Assessment", Center on Sanctions & Illicit Finance, 2017, s. 3, 9, [https://s3.us-east-2.amazonaws.com/defenddemocracy/uploads/documents/CSIF_TFBB_Hezbollah.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁷⁷ Zeynab Malakoutikhah, "Iran: Sponsoring or Combating Terrorism?", *Studies in Conflict & Terrorism*, 2018, s. 10.

piyahasında faaliyette bulunduğu iddia edilmektedir. İDMO'nun kontrolündeki şirketlerinin uluslararası iş ortakları ile yaptıkları faaliyetlerden elde ettikleri gelirler bu şirketler tarafından İDMO'ya, sonraki süreçte ise İDMO tarafından Hizbullah, Kudüs Gücü ve Ortadoğu'daki Şii milislere aktarıldığından şüphelenilmektedir. Örneğin, İDMO'nun Bahman şirketler grubu hisselerinin %45'ine sahip olduğu belirtilmektedir. Bu grup, İran'da Mazda'nın lisanslı araç üreticisi olarak bilinmektedir. Bank Melli ise, İDMO ve Kudüs Gücü'ne çeşitli bankacılık ve finansal hizmetleri sunmaktadır. Banka tarafından 2002–2006 yılları arasında yalnızca Kudüs Gücü'ne en az 100 milyon dolar tahsis edilmiştir.²⁷⁸

Terör örgütlerine destek olan ülkelerden birinin de Suriye olduğu belirtilmektedir. Suriye, ASALA terör örgütüne lojistik destek verdiği gerekçesiyle Türkiye tarafından suçlanmıştır. ASALA'nın, Suriye topraklarını ve Suriye'nin kontrolü altında bulunan Lübnan topraklarını, silah ve patlayıcı madde kaçakçılığı dahil olmak üzere her türlü faaliyet için kullandığı ileri sürülmektedir. Suriye, ASALA'ya verdiği desteğin yanısıra, 1980'li yılların ortalarından itibaren PKK'yı da desteklemeye başlamıştır. Suriye'nin terör örgütlerine verdiği destek, bu ülkeyi Türkiye ile savaşın eşiğine getirmiştir.²⁷⁹

II.2.8. Belediyelerin Gelir Kaynaklarının Kullanımı

Son zamanlarda belediyelerin gelir kaynaklarının kullanılması suretiyle terörizmin finanse edildiği belirtilmektedir. Bu vakaların duyulduğu ülkelerden biri de Türkiye'dir. 5393 no.lu Belediye Kanuna göre, “*belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişilerini*” ifade eden belediyerden bazılarının PKK terör örgütüne çeşitli şekilde destek verdiklerinin tespit edildiği belirtilmektedir. T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan bir raporda terör suçları kapsamında görevlerinden uzaklaştırılan belediye başkanlarının görevlerinden uzaklaştırılma nedenleri sıralanmıştır. Bu nedenler

²⁷⁸ Frederic Wehrey ve diğerleri, “**The Rise of the Pasdaran: Assessing the Domestic Roles of Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps**”, Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburg, PA: RAND Corporation, 2009, s. 12, 55, 99, 100, 101; Clarion Project, “*How American Dollars End Up Funding Terror*”, 2018, [<https://clarionproject.org/american-money-ends-funding-iranian-terror/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁷⁹ Mustafa Kibaroglu ve Aysegül Kibaroglu, **Global Security Watch – Turkey: A Reference Handbook**, Connecticut, USA: Praeger Security International, 2009, s. 72-73.

arasında terör örgütüne finansal destek sağlamak, terör örgütü üyesi olmak, terör örgütü propagandası yapmak, terör örgütüne eleman kazandırmak, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek bulunmaktadır.²⁸⁰ Dönemin Maliye Bakanı ise yaptığı bir açıklamada, Halkların Demokratik Partisi'nin belediye başkanlarının kendilerine aktarılan kaynakları doğrudan ya da bir takım hile ve yöntemlerle dolaylı olarak terör örgütüne ve terör örgütünün yandaşlarına aktardıklarını belirtmiştir.²⁸¹

PKK'nın Demokratik Bölgeler Partisi'nin (DBP) idaresinde bulunan belediyeleri de örgüt eylemlerini finanse etmek için araçsallaştırdığı ifade edilmektedir. Buna göre, PKK'nın Türkiye'nin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan DBP'li belediyeleri aşağıda yer alan maddeler açısından finansman kaynağı olarak araçsallaştırılmıştır:²⁸²

- Söz konusu belediyelerde fiilen çalışmamalarına rağmen çalışıyor olarak gösterilen “Kandil referanslı” “bordro işçileri”ne verilen usulsüz maaşlar,
- Belediyelerde işe alınan çalışanlardan bir defaya mahsus olmak üzere alınan işe yerleştirme komisyonlarının örgüt kullanımına sağlanması,
- Bazı belediye çalışanlarının maaşlarından bağış adı altında düzenli olarak yapılan kesintiler,
- Belediyeler tarafından yüklenici firmalara verilen ihalelerden temin edilen komisyon ödemeleri.

II.3. Terörizmin Finansmanında Fon Hareketleri

Terör örgütleri tarafından elde edilen gelirler, farklı yöntemler ile ülkeler, kentler, kişiler ve hesaplar arasında aktarılmaktadır.²⁸³ Örgütler gelirlerini farklı yöntemlere başvurarak aktarmaktadırlar.

²⁸⁰ Ruşen Keleş ve Can Giray Özgül, “Belediye Organlarına ‘Kayyum’ Atamaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 72, No. 2, 2017, s. 308.

²⁸¹ Sputnik, “‘Açıkça ifade etmek gerekiyor ki HDP’li bazı belediyeler terörizmin finansmanını yapıyor’”, 2016, [<https://tr.sputniknews.com/politika/201609121024819481-hdp-teror-belediye/>] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

²⁸² Hüseyin Alptekin ve Bekir İlhan, “Kayyum Atanan Belediyelerin PKK Terörü ile Mücadeledeki Rolü”, SETA Yayınları, Rapor, 2018, s. 26, 27, [https://setav.org/assets/uploads/2018/06/Rapor_110_-web.pdf] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

²⁸³ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı”, s. 139.

II.3.1. Fiziki Aktarım Yöntemi

Dünya genelinde finansal kuruluşların çoğalmasına rağmen, mal ve hizmet ödemelerinde nakit paralar günümüzde milyarlarca insan tarafından tercih edilmektedir. Günümüzde bankacılık hizmetlerine erişimi bulunmayan tahmini 2 milyar insan bulunmaktadır. Bu insanlar için nakit para, hayatlarını idame ettirmelerinde ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri tedarik etmek için kullanabilecekleri tek şeydir. Dünyanın en fakir ve en az gelişmiş ülkelerinin çoğunun ağırlıklı olarak nakit bazlı ekonomilere sahip olması tesadüf değildir. Bununla birlikte, nakit paralar dünyanın en büyük ekonomilerinin çoğunda da yaygın bir ödeme yöntemidir. Bu durum, çekler, kredi ve banka kartları gibi daha gelişmiş araçlardan ziyade nakit kullanma tercihini etkileyen başka faktörler olduğunu göstermektedir.²⁸⁴

Fiziki aktarım yönteminin örgütler için çeşitli avantajları bulunmaktadır. Herhangi bir aracı kurumun kullanılmadığı ve nakit paranın genellikle kuryeler aracılığıyla belirlenen adreslere teslim edildiği bu yöntemin örgütler için en önemli avantajı, taşınan nakit paranın herhangi bir yerde kaydı bulunmaması ve bu nedenle iz sürme ve takip imkânının çok düşük olmasıdır.²⁸⁵ Karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla finansal kuruluşlara yönelik yapılan yoğun hukuki düzenlemeler nedeniyle, örgütlerin fiziki aktarım yöntemine daha sık başvurdukları düşünülmektedir. Bununla birlikte, suç oranlarında yaşanan artış, zayıf ve etkisiz sınır kontrolleri, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık bu yöntemin artmasına neden olan diğer unsurlardır.²⁸⁶ Ekonomik istikrarsızlığın veya çatışma riskinin bulunduğu ülkelerde halkın hükümetlere ve bankalara olan güvenlerinin sarsılması olasıdır. Ayrıca, bazı savaş bölgelerinde bankacılık faaliyetleri önemli ölçüde zarar görebilmektedir.

Nakit paralar birçok yöntem ile fiziki olarak transfer edilebilmektedir. Nakit para deniz, hava ya da kara taşıtını kullanacak olan kuryenin kıyafetinde, bagajında ve hatta vücudunda bile saklanmaktadır. Bir diğer yöntemde, nakit para araba, tır gibi

²⁸⁴ FATF ve MENAFATF, “*Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*”, FATF, Paris, 2015, s. 8, [<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/money-laundering-through-transportation-cash.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁸⁵ Taner Altunok ve Serkan Yenil, “**Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı**”, s. 139, 140.

²⁸⁶ FATF ve MENAFATF, “*Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*”, s. 29.

araçlarla deniz taşıtlarının bazı bölmelerinde saklanmaktadır. Nakit para transferleri bazı durumlarda araç sürücülerinin ya da deniz taşıtında bulunan elemanların bilgisi haricinde de yapılabilmektedir. Çok büyük miktarda paranın transfer edilmesine karar verilmesi durumunda, çoğu zaman örgütün tek seçeneği bu paraların konteynır ya da diğer kargo seçenekleri ile taşınması olmaktadır. Ayrıca, zarf ve posta kutuları ile de nakit para transferi yapılabilmektedir. Bu yöntemde her ne kadar küçük miktarlarda nakit paraların gönderimi yapıyor olsa da, bu gönderilerde yüksek meblağlı bankotların seçilmesi durumunda yüksek tutarlı paraların transfer edilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.²⁸⁷ Bazı durumlarda bu yöntemlere başvuran kuryelerin gümrük ve sınır kontrol prosedürlerinden kurtulmak için evrakta sahteciliğe başvurukları da görülmektedir.

FATF tarafından yapılan bir araştırmaya göre, terörün finansmanında en sık fiziki aktarımı yapılan para birimlerinin Amerikan doları ile euro olduğu tespit edilmiştir. Bu para birimlerinin kullanım sıklığını sırasıyla İngiliz sterlini, İsviçre frangı, Çin yuani, Kanada doları, Hong Kong doları, Japon yeni ve Rus rublesi takip etmektedir. Elleri uzun süre nakit para buldurmak isteyen örgütler uluslararası para piyasalarında değerini koruyacak olan ve dünyanın birçok yerinde kullanılan para birimlerini tercih etmektedirler.²⁸⁸ Euro para biriminin en değerli bankotu olan ve terör örgütleri ile suç örgütleri tarafından sıkça kullanılması nedeniyle “Bin Ladin banknotları” adı verilen 500 euroluk bankotlar, Avrupa Merkez Bankası tarafından 2019 yılında tedavülden kaldırılmıştır. Avrupa Merkez Bankası’nın istatistiklerine göre dolaşımdaki paraların sadece %2,4’ünü 500 euroluk banknotlar oluşturmalarına rağmen, bu paraların değeri piyasadaki tüm euroların %20’nin üzerindedir. 500 euroluk banknotlardan oluşan 1 milyon euronun ağırlığı ise yalnızca 2,2 kilodur.²⁸⁹

İngiltere’de yaşanan bir vaka, bir kuryenin tek bir seferde yüksek meblağda nakit parayı çatışma bölgesine transfer edilebileceğini kanıtlamaktadır. 2014 yılında Londra Heathrow Havalimanı’nda Türkiye’ye seyahat etmekte olan kadın Şahis M.’ye gümrük görevlilerince yanında nakit para taşıyıp taşımadığı sorulmuştur. Bunun üzerine Şahis M., iç çamaşırına gizlediği toplamda 20 bin euroya denk gelen 40 adet 500 euro banknotları ortaya çıkarmıştır. Bu tutara ek olarak, Şahis M.’nin yanında 200 ve 100 euro banknotlardan oluşan 1,000 euronun daha bulunduğu

²⁸⁷ A.g.e., s. 28.

²⁸⁸ A.g.e., s. 52.

²⁸⁹ Euronews, “500 euroluk ‘Bin Ladin’ banknotlara veda”, 2019, [<https://tr.euronews.com/2019/01/28/500-euroluk-bin-ladin-banknotlara-veda>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

öğrenilmiştir. Soruşturmada Şahıs M. nakit paranın yakın arkadaşı olan kadın Şahıs W. tarafından verildiğini, kendisinden bu nakit paraları Türkiye’de bulunan kocasına ya da kocasının bir arkadaşına teslim etmesini istediğini ve söz konusu 1,000 euronun yol masrafı olarak arkadaşı tarafından kendisine verildiğini belirtmiştir. Nakit parayı teslim alması planlanan Şahıs W.’nun kocasının daha önce uyuşturucu kaçakçılığı ve ateşli silahlar bağlamında bazı suç kayıtlarının bulunduğu, İslam dinine geçtikten sonra IŞİD saflarında savaşmak için Suriye’ye gittiği tespit edilmiştir. Şahıs M., arkadaşı olan Şahıs W.’nun kocasının IŞİD’e katıldığından haberi olmadığını ve arkadaşının kendisine nakit paranın bir evin depozito ödemesi için olduğunu söylediğini belirtmiştir. Şahıs M., terörün finansmanı suçundan beraat etmiş, ancak Şahıs W. 28 ay hapis ile cezalandırılmıştır.²⁹⁰

II.3.2. Alternatif Havale Sistemleri

Genel kabul görmüş bir tanımı bulunmayan alternatif havale sistemleri ya da diğer adıyla gayrî resmi değer transfer sistemleri, bir fonun başka bir bölgedeki bir kişiye ödenmesi hizmetini ifade eden bir tür fon transfer yöntemidir.²⁹¹ Buldukları bölgelere göre Hawala, Hundi, Chop, Chit, Fei chien, Black Market Peso Exchange gibi birçok farklı isimle bilinen ancak benzer karakteristik özelliklere sahip olan alternatif havale sistemleri Afganistan, Irak, İran, Pakistan, Hindistan, Sri Lanka, Çin, Somali ve Kolombiya gibi ülkelerde sıklıkla kullanılmaktadır.²⁹²

Hawala, geleneksel bankacılık veya finansal sistemlerin dışında yer alan, bunlara paralel ya da alternatif bir fon aktarım sistemidir. Bu sistem, bankacılık sistemi dışında olduğu için herhangi bir resmi kayda geçmeyen ve taraflar arasında güven esasına dayanarak yürütülen finansal hizmet ağıdır.²⁹³ Yapılan fon

²⁹⁰ FATF and MENAFATF, “**Money Laundering through the Physical Transportation of Cash**”, s. 64.

²⁹¹ Hasan Aykın, “*Alternatif Havale Yöntemi: Hawala*”, vergidosyasi.com, 2017, [<https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁹² Ryan Hodge, “*Informal Value Systems: A Financial Institution’s Perspective*”, ACAMS, 2013, s. 4, 8, [<http://www.acams.org/wp-content/uploads/2015/08/Informal-Value-Transfer-Systems-A-FI-s-Perspective-Ryan-Hodge.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).; FATF, “*The Role of Hawala And Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*”, 2013, s. 9, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁹³ Adrian Kendry, “*Kötülüğün Kökündeki Para: Milletlerüstü Terörizmin Ekonomisi*”, NATO Dergisi, 2007, [<https://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/analysis2.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

transferlerine ilişkin herhangi bir resmi belge ve kaydın olmaması söz konusu faaliyetlerin takibini engellemekte, örgütlerin uzun süre ve defalarca aynı yöntemle fon aktarmalarına imkân sağlamaktadır.²⁹⁴ Hawala'nın toplam finansal faaliyet hacminin ölçülmesi oldukça zordur, ancak rakamların en az on milyarlarca dolar olduğu tahmin edilmektedir. Örneğin, Pakistanlı yetkililerin belirttiğine göre, her yıl Hawala kanalıyla ülkeye 7 milyar dolardan fazla fon girişinin olduğu tahmin edilmektedir.²⁹⁵

Hawala sistemi yalnızca terörün finansmanında değil, aynı zamanda vergi kaçırma, yaptırımlardan kaçınma ve suç gelirlerinin aklanmasında da kullanılmaktadır. Bu sistemde yalnızca yasa dışı fonlar değil, ayrıca yasal fonlar da transfer edilebilmektedir. Fon transferlerinde Hawala'nın tercih edilmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. Yüksek bankacılık işlem maliyetlerinden kaçınma imkânı tanıyan bu sistem ile hızlı ve ucuz bir biçimde fon aktarımı gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca bazı kişiler bankacılık sisteminden daha çok Hawala sistemine güven duymaktadır. Bankacılık sistemlerinin yetersiz olduğu Nepal, Pakistan, bazı Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde fon transferinde en güvenilir, kolay ve ucuz yöntem Hawala sistemi olarak görülmektedir. Bununla birlikte, Somali ve Afganistan'nın bazı bölgelerine fon transferinde tek seçenek Hawala sistemidir.²⁹⁶

İstihbarat yetkilileri, son yıllarda Hawala'nın, örgütler tarafından yapılacak olan dünya çapında para transferi için en güvenli ve en hızlı araç olduğuna inanmaktadırlar. Örneğin, Keşmir'de bulunan örgütlerin sahip oldukları fonların %90-95'i Hawala sistemi aracılığıyla gelmektedir.²⁹⁷ Bu sistemin özellikle Güney Asya, Ortadoğu ve Afrika'nın bazı bölgelerinde konuşlanmış olan örgütler tarafından sıklıkla kullanıldığı düşünülmektedir.²⁹⁸

²⁹⁴ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “**Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı**”, s. 155.

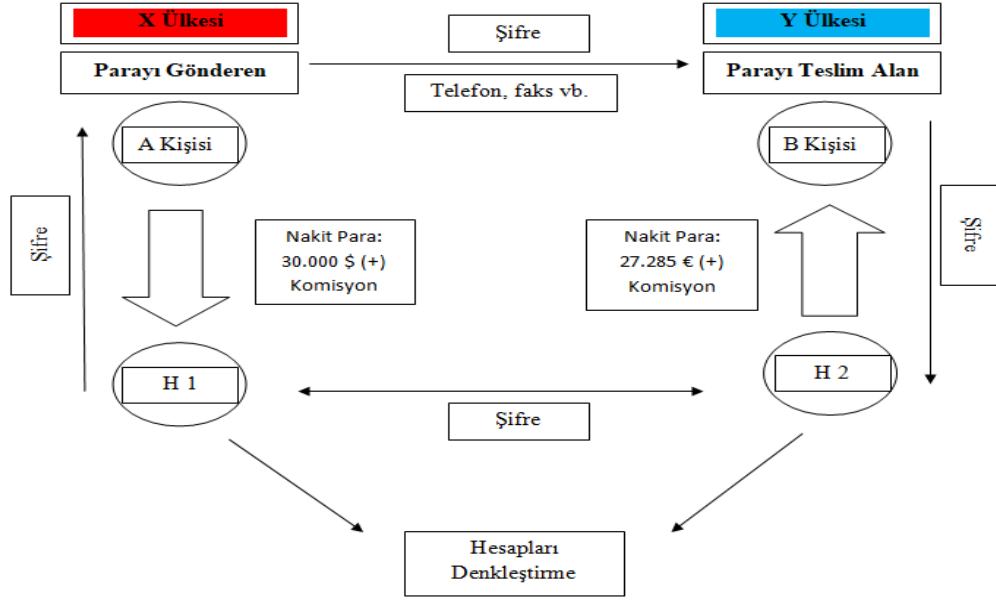
²⁹⁵ U.S. Department of the Treasury, “*Hawala and Alternative Remittance Systems*”, [treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Pages/Hawala-and-Alternatives.aspx] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

²⁹⁶ FATF, “*The Role of Hawala And Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*”, s. 16-20.

²⁹⁷ N.S. Jamwal, “Hawala-the invisible financing system of terrorism”, **Strategic Analysis**, C. 26, S. 2, 2002, s. 182, 188.

²⁹⁸ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “**Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı**”, s. 156.

Şekil 2: Hawala Sistemi

Kaynak: Bu şekil, incelenen vakalar çerçevesinde hazırlanmıştır.

Hawala sistemin nasıl çalıştığının daha iyi anlaşılabilmesi için yukarıda bulunan 2 no.lu şekil ile gösterilen örnekten yararlanılacaktır. Hawala işlemlerini yürüten aracı şahıslara Hawaladar denmektedir. Hawaladarlar bu örnekte H1 ve H2 kısaltmaları ile gösterilmektedir. X ülkesinde ikamet eden bir örgüt üyesi ya da sempatzmanı olan A Kişisi, Y ülkesinde ikamet eden örgüt üyesi ya da sempatzmanı olan B Kişisine para göndermek istemektedir. A Kişisi, yine X ülkesinde ikamet eden Hawaladara (H1) ulaşarak B Kişisine göndermek istediği 30 bin doları ve komisyon ücretini ödemektedir. Hawaladardan işlem karşılığı bir şifre alan A Kişisi, Y ülkesinde bulunan ve parayı teslim alacak olan B Kişisine telefon, sosyal medya ya da diğer bir iletişim aracı ile bu şifreyi iletmektedir. Benzer şekilde, X ülkesinde bulunan Hawaladar Y ülkesinde bulunan Hawaladar'a (H2) aynı şifreyi göndermektedir. Sonraki aşamada B Kişisi Y ülkesinde bulunan Hawaladar'a şifreyi vererek, bir komisyon ödemesi karşılığında Y ülkesinde geçerli olan para biriminden 27.285 euro tutarında para almaktadır. Bu para daha sonra örgütün faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Bu işlemden para fiziki olarak yer değiştirmemektedir.²⁹⁹ Yapılan para transferi işlemleri neticesinde zaman içerisinde Hawaladarlar arasındaki hesaplarda dengesizlikler oluşabilmektedir. Hawaladarlar bu dengesizliği gidermek

²⁹⁹ İncelenen vakalar nezdinde bu açıklamalar yapıldı.

için fatura tutarlarında manipülasyon, sahte fatura kesme, elektronik fon, çek transferi ve fiziki para gönderimi gibi çeşitli yöntemler ile hesaplarını dengelemektedirler.³⁰⁰ Hawala hizmeti sağlayan işletmeler arasında seyahat acentaları, bakkallar, güzellik salonları, cep telefonu satışlarının yapıldığı mağazalar ve çiçek dükkanları yer almaktadır.³⁰¹

Hawala sisteminin kullanılması suretiyle terörizmin finanse edilmesi ile ilgili olarak birçok vakaya rastlanmaktadır. Bir vakada, İsveç'te ikamet eden iki Iraklı'nın Ansar al-Islam ve Ansar al-Sunna örgütlerine Hawala sistemini kullanarak 148 bin dolar gönderdikleri ve gönderilen bu paranın 1 Şubat 2004 tarihinde Irak'ın Erbil kentinde düzenlenen ve 100'den fazla insanın ölümüne neden olan intihar saldırısı başta olmak üzere birçok farklı amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir.³⁰²

II.3.3. Bankacılık Sisteminin Kullanılması

Terör örgütleri, fiziki aktarım ve alternatif havale sistemlerinin yanı sıra yasal finansal kurumlar ve finans sistemleri aracılığıyla da fon transferlerinde bulunmaktadır. Bankacılık sektörü, uluslararası finansal sistem içerisinde fonları hızlı ve kolay bir şekilde taşıyabilmeleri nedeniyle küresel olarak para taşımak isteyen terör örgütleri için cazip bir araçtır. Uluslararası finans sektörünün büyüklüğü ve kapsamı örgütlere ve örgüt finansörlerine dikkat çekmemek için normal finansal faaliyetlerle uyum sağlama fırsatı vermektedir.³⁰³ Örgütler özellikle faaliyette buldukları ülkelerdeki bankacılık sisteminin zaaflarından ve hukuki boşluklardan faydalanmak suretiyle eylemleri için finansman kaynağı oluşturmaktadırlar.³⁰⁴

Terör örgütleri, paravan olarak kullanılan banka hesapları para yatırılması, bu hesaplardan para çekilmesi, hesaplar arası havalelerin yapılması ve seyahat çekleri, banka çekleri, kredi kartları ve hesap kartlarının kullanılması suretiyle fon

³⁰⁰ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı”, s. 158.

³⁰¹ FATF, “*The Role of Hawala And Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*”, s. 21.

³⁰² The Local, “*Iraq terror suspects face long Swedish sentences*” , 2005, [<https://www.thelocal.se/20050429/1356>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁰³ FATF, “*Emerging Terrorist Financing Risks*”, Paris, 2015, s. 21, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁰⁴ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı”, s. 162.

transferleri yapmaktadırlar. Örgütler, finansal desteklerini yasal kaynaklardan (bağışlar, yayın satışları vb.) aldıklarında bu fonların takibi ve tespiti daha da zorlaşmaktadır. Bankalar aracılığıyla yapılan terörizmin finansmanının tespitini zorlaştıran diğer önemli husular ise söz konusu finansal işlemlerin boyutları ve niteliğidir. Nitekim birkaç FATF uzmanının da belirttiği üzere, bir terör saldırısı düzenlemek için gereken fonun her zaman büyük tutarlarda olması gerekmemektedir. Örneğin, 11 Eylül saldırılarını düzenleyen teröristler arasında finansal bağlantılar incelediğinde, münferit finansal işlemlerin çoğunun küçük tutarlarda olduğu ve sadece banka havalelerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Şahıslar görüşünüşte ebeveynlerinden para alıyormuş gibi görünen yabancı öğrencilerdi. Bu nedenle, söz konusu finansal işlemler ilgili finansal kurumlar tarafından ek incelemeye gerek duyulmamıştır.³⁰⁵

Terör örgütleri, muhabir bankacılık sistemini kullanarak fon transferi gerçekleştirebilirler. Ancak, muhabir bir bankadan bir miktar ödeme talimatı alan yabancı bankanın parayı almaya yetkili şirket veya kişi hakkında hiçbir fikri yoktur. Muhabir hesaplarla yapılan işlemler, ancak kaynak banka kara listede olduğunda durdurulabilmektedir. 1990'lı yılların başında, Sudan'da bulunan Ash-Shamal İslam Bankası tarafından iki büyük ABD bankasının şubelerine yaklaşık 250 bin dolar havale edilmiştir. Daha sonra bu paranın Teksas'taki El Kaide üyeleri tarafından alındığı tespit edilmiştir. Amerikan yetkilileri bu faaliyetlere ancak Ash-Shamal'ın terörizmin finansmanında yer aldığını belirledikten sonra son verebilmişlerdir.³⁰⁶

Katılım bankacılığı sistemi özellikle dinî motifli örgütler tarafından suistimal edilmektedir. Faizsizlik prensiplerine göre çalışan ve bu prensiplere uygun her türlü bankacılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği katılım bankacılığında alkollü içecek, şans oyunları, silah ve tütün ürünleri gibi toplum için zararlı bulunan konularda bankacılık işlemleri yapılmamaktadır.³⁰⁷ Faizsiz bankacılık söylemiyle çalışan bu bankaları tercih eden dinî motifli örgütler, bu bankalarda açtıkları hesaplarla bağış toplamakta, kurdukları vakıf ve dernekler aracılığıyla elde ettikleri gelirleri bu

³⁰⁵ FATF, "Guidance for Financial Institutions in Detecting Terrorist Financing", 2002, s. 5, 6, [<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/Guidance%20for%20financial%20institutions%20in%20detecting%20terrorist%20financing.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁰⁶ Alexei Vassiliev, "Financing Terror: From Bogus Banks To Honey Bees", The Jamestown Foundation, [<https://jamestown.org/program/financing-terror-from-bogus-banks-to-honey-bees-2/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁰⁷ Türkiye Katılım Bankaları Birliği, "Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?", s. 2, [<https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

hesaplarda değerlendirmekte ve faaliyetlerinde kullanılmak üzere fon transferleri yapmaktadırlar.³⁰⁸ Örgütler tarafından gerçekleştirilen bankacılık işlemlerini diğer banka müşterileri tarafından gerçekleştirilen işlemlerden ayırmak genellikle zor bir süreçtir. Bankaların günlük olarak gerçekleştirdikleri işlem hacimlerinin yüksek olması nedeniyle yüksek riskli ülkelerde bile gerçekleşen özellikle küçük tutarlarda işlemler şüpheli olarak değerlendirilememektedir.³⁰⁹

2014 yılında Musul'un düşmesi ve IŞİD'in Irak topraklarında ilerlemeye devam etmesi üzerine IŞİD'in, ele geçirdiği bölgelerde bulunan banka şubeleri vasıtasıyla uluslararası finansal sisteme erişebileceği endişesi hakim olmuştur. Bu süreçte farklı kentlerde yaklaşık 90 banka şubesinin IŞİD'in ele geçirdiği bölgelerde bulunduğu rapor edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Irak Merkez Bankası, IŞİD'in elinde bulunan banka şubelerine ya da bu şubelerden başka yerlere gerçekleştirilmesi muhtemel havale işlemlerinin önüne geçmek için Irak'ta bulunan finans kuruluşlarına bazı önleyici talimatları iletmiştir. Ayrıca, merkezi Musul'da bulunan tek banka olan Musul Kalkınma Bankası operasyon merkezini Bağdat'a taşımıştır. Benzer gelişmeler Suriye'de de yaşanmıştır.³¹⁰

II.3.4. Sahte veya Kukla Mücrim Yanılması

Bankalar ya da diğer finansal kuruluşlar tarafından uygulanan uyum prosedürlerinin çoğu, gerçek faydalanıcıyı³¹¹ tanımlamak etrafında toplanmaktadır. Bu nedenle, bazı suçlular kendi adlarına hareket etmekten kaçınmaktadırlar ve bunun yerine makul ve güvenilir geçmişleri olan gerçek kişileri ya da hayali kişileri kullanmaktadırlar. Suçlular, kukla olarak kullanacakları söz konusu kişilerin geçmişlerini dikkate almaktadırlar. Örneğin, 40'lı yaşlarının sonlarında dört çocuklu evli bir baba, 20'li yaşlarının başlarında bekar bir erkeğe tercih edilmektedir.

³⁰⁸ Taner Altunok ve Serkan Yenal, “**Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı**”, s. 163, 164.

³⁰⁹ Fabian Maximilian ve Johannes Teichmann, “Financing of terrorism through the banking system”, **Journal of Money Laundering Control**, C. 22, S. 2, 2019, s. 190.

³¹⁰ FATF, “*Financing of the terrorist organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*”, Paris, 2015, s. 27, 28, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³¹¹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik, gerçek faydalanıcı, “*Yükümlü nezdinde işlem gerçekleştiren gerçek kişileri, adına işlem yapılan gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri nihai olarak kontrolünde bulunduran ya da bunlar üzerinde nihai nüfuz sahibi olan gerçek kişi veya kişiler*” olarak tanımlanmaktadır.

Böylece, kukla olarak kullanılan şahsın kendi adına tutulan varlıklarla kaçma olasılığını azalmış olmaktadır. Bununla birlikte, suçlular bu işlemlerde kullanacakları kişileri makul bir geçmişe sahip olmalarının da önemli olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, büyük ölçekli bir danışmanlık veya ticaret işinden sorumlu olan bir kişi, genellikle hukuk ve ekonomi alanlarında iyi derecede belgelenmiş bir geçmişe sahiptir. Bu durum, suçluların finansal kuruluşların uyum departmanlarına yapılan işlemlerle ilgili olarak oldukça makul ve çok yönlü açıklamalar sağlamasına olanak tanımaktadır.³¹²

II.3.5. Kıyı Bankacılığı

Kıyı bankacılığı, ya da bilinen diğer yaygın adıyla offshore bankacılık, kısaca ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullandırılmasını hedefleyen ve ülkede bankacılık sektörü için düzenlenmiş yasa ve yönetmeliklerin dışında kalan bir tür bankacılık olarak ifade edilmektedir.³¹³ Yüksek tutarlarda fonlar söz konusu olduğunda terörizmin finansörleri kıyı bankacılığını kullanmaya devam etmektedirler. Bu bağlamda, Dubai iki ana nedenden dolayı özellikle popüler bir destinasyon olarak görülmektedir. Bu nedenlerden ilki, Dubai'deki bankaların çok ciddi olmayan uyum mekanizmalarıyla ün yapmış olmalarıdır. Dolayısıyla, suçlular yaptıkları işlemlerle ilgili olarak, özellikle yerel bir bankada önemli miktarlarda mevduat ile ilgili olarak daha az soru ile karşılaşmaktadır. İkinci neden ise, kıyı bankacılığı destinasyonlarında çok sıkı bir biçimde sır saklama ilkesinin uygulanması ve diğer ülkelerle bilgi paylaşımı konusunda isteksiz olunmasıdır.³¹⁴

Kıyı bankacılığına sahip ülkeler aynı zamanda vergi cennetleri olarak da adlandırılmaktadırlar. Günümüzde gelişmiş gelişmekte olan birçok ülke vergi cenneti kategorisinde yer almaktadır.³¹⁵ Şüphesiz bu durum, terörizmin finansörlerinin işini kolaylaştırmaktadır.

³¹² Fabian Maximilian Teichmann, "Recent trends in money laundering and terrorism financing", **Journal of Financial Regulation and Compliance**, C. 27, N. 1, 2019, s. 6.

³¹³ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, "Aklama Yöntemleri", [<https://www.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri>] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

³¹⁴ Fabian Maximilian ve Johannes Teichmann, "Financing of terrorism through the banking system", **Journal of Money Laundering Control**, s. 6, 7.

³¹⁵ Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, s. 153.

II.3.6. İşlem Analizi

Terörizmin finansörleri, bankaların ve diğer finansal hizmet sağlayıcıların şüpheli davranışları tespit etmek için işlem analiz mekanizmalarını kullandıklarının farkındadırlar. Bu nedenle, banka ya da diğer finansal hizmet sağlayıcılarının dikkatlerinden kaçınmak isteyen suçlular, kullandıkları kukla kişilere ait hesapların ve profillerin kademeli olarak belirli işlemlerle ilişkilendirilmesini sağlamaktadırlar.³¹⁶

Bu yöntemde finansörler bazen işlemlere küçük meblağlarla başlamakta ve daha sonra yüksek meblağlarla devam etmektedirler. Örneğin, İsviçre'den Ukrayna'ya aylık transferler 1,000 İsviçre Frangı ile başlayıp, işlem meblağ toplamını her ay %5 ila %15 oranında artırılır. Finansör, büyük olasılıkla ilk birkaç işlem için açıklama yapmak zorunda kalacak olsa da, yirminci işlemi banka personeli tarafından normal ve müşteri profili ile uyumlu kabul edilecektir. Tipik olarak, ilk birkaç işlem meşru ticari amaçlar için gerçekleştirilir ve daha sonra yasa dışı işlemlerle tamamlanır.³¹⁷

II.3.7. Dokümantasyon

Terörizmi finanse edecek olan kişiler genellikle sofistik dokümantasyon ile işlemlerinin amaçlarını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Örneğin, özel taraflar arasında imzalanan kredi sözleşmeleri genellikle noter onaylıdır. Bu noter tasdiki, örneğin bir İsviçre noterinin sadece imzaların gerçekliğini doğrulamasına rağmen, finansal kuruluşlarda çalışan uyum departmanları, noterin aynı zamanda işlemin amacını da doğruladığını varsayarak hataya düşebilmektedirler. Dolayısıyla, uyum departmanlarının belgelendirilmiş veya noter onaylı belgelere koşulsuz olarak güvenmemeleri ve tüm işlemleri eleştirel bir şekilde sorgulamaları önemlidir.³¹⁸

³¹⁶ Fabian Maximilian ve Johannes Teichmann, "Financing of terrorism through the banking system", **Journal of Money Laundering Control**, s. 7.

³¹⁷ A.g.e.

³¹⁸ A.g.e.

II.3.8. Danışmanlık Şirketleri

Gerçek ya da hayali hizmetler sunan danışmanlık şirketlerinin kurulması terörizmin finanse edenlerin başvurduğu popüler yöntemler arasında yer almaktadır. Örneğin, şahıslar İsviçre’de gerçek ya da hayali hizmetler sunmak amacıyla bir limited şirket kurabilirler. Şirket prestijli bir binada ofis kiralar ve İsviçre'deki bağımsız şirketlere yasal pazarlama hizmetleri sunan gerçek danışmanlar kullanır. Uluslararası genişlemeyi hedeflediğini iddia eden bu şirket, Birleşik Krallık, İsviçre ve Liechtenstein’da yan kuruluşlar açarak buralarda da gerçek ya da hayali hizmetler sunmaya devam ederler. Bu şirketler tarafından hayali hizmetler ise Doğu Avrupa’ya verilir.³¹⁹

Bankaların uyum departmanları, söz konusu danışmanlık şirketi grubunu kontrol etmeleri durumunda kolayca doğrulanabilen gerçek danışmanlarla ve müşterilerle karşılaşacaklardır. Ancak Doğu Avrupa’daki müşteriler genellikle hizmeti almayacaktır ve böylece hayali hizmetler söz konusu olacaktır. Bu yöntemde taraflar genellikle anlaşılması güç danışmanlık sözleşmeleri imzalamaktadırlar. Suçluların bu tür danışmanlık firmalarını kurarken endüstri kriterlerini dikkate almaları gerekmektedir. Nitekim, yalnızca iki çalışanı olan ve 30 milyon İsviçre Frangı tutarından daha fazla geliri olan bir şirket şüphe çekecektir.³²⁰

II.3.9. Göstermelik Davalar

Yapılan işlemler için mantıklı açıklamalar elde etmenin bir diğer etkili yolu bir hukuk davasında yasal kararların alınmasının sağlanması, yani hukuk sisteminin kötüye kullanılmasıdır. Örneğin, 1 milyon İsviçre Frangını İsviçre’den Türkiye’ye transfer etmek isteyen bir terör finansörü, bu parayı alması planlanan taraftan bu parayı göndermesi planlanan tarafa dava açmasını istemektedir. Muhtemelen işlemin her iki tarafında da kukla şahıslar kullanılacaktır. Bu vakada, Türkiye’de bulunan taraf tarafından kendisine dava açılan ve İsviçre’de bulunan taraf avukat tutmaktan kaçınmakta, kendi aleyhine olan iddiaların gerçek olduğunu kabul etmekte ve kendisini çok zayıf bir şekilde savunmaktadır. İsviçre’de bulunan taraf Türkiye’de bulunan taraftan 1 milyon İsviçre Frangını borç aldığını kabul edebilir, bu parayı

³¹⁹ A.g.e.

³²⁰ A.g.e.

zaten iade ettiğini iddia edebilir, ancak geri ödediğine dair hiçbir kanıt sunmaz. Bu noktada, İsviçre yargıcının Türkiye’de bulunan taraf lehine hükmetmekten başka seçeneği yoktur. Böylece her iki tarafa da bu parayı İsviçre’den Türkiye’ye neden transfer etmeleri gerektiğini açıklamak için bankanın uyum departmanına sunabilecekleri İsviçre mahkemesi tarafından hazırlanan bir karar belgesi verilecektir. Birçok uyum departmanı, mahkemenin tüm gerçekleri doğruladığını yanlış bir şekilde varsayacaktır. Ancak, karar büyük olasılıkla yalnızca taraflarca yapılan argümanlara dayanacaktır.³²¹

II.3.10. Kiralık Kasa

Terörizmi finanse eden bazı şahıslar bazen güvenilir kuruluşlarda kasa kiralamak suretiyle fonları saklayabilmektedirler. Örneğin, teröristler varlıklarını Almanya’dan Suriye’ye aktarmak zorunda kalmayabilir; bunun yerine, bunları yalnızca Berlin veya Münih’te bir saldırı planlayan “yalnız kurtlar”ı desteklemek için kullanabilirler. Bu gibi durumlarda, parayı sadece kolluk kuvvetleri yetkililerinin bulamayacağı güvenli bir yerde saklamak yeterli olacaktır.³²² Bu amaçlar için bir finans kuruluşunda kasa kiralamak yeterlidir.

---

³²¹ A.g.e., s. 8.

³²² A.g.e.

BÖLÜM III: TERÖRİZMİN FİNANSMANINDA YENİ RİSKLER VE TEHDİTLER

III.1. Yabancı Terörist Savaşçılarının Finansman Boyutu

Küreselleşmenin itici güçleri arasında malların ve sermayenin serbestçe dolaşımı, insanların daha sık ve kolayca seyahat edebilmeleri, bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve internet kullanımının dünyada giderek yaygınlaşması bulunmaktadır.³²³ Bilişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak bu teknolojilerin terör örgütlerince de farklı alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Yeni teknolojik gelişmelerin getirdiği geniş kitlelere erişim ve anonimlik gibi imkânlar, finansman faaliyetleri noktasında terör örgütlerinin ilgisini çekmektedir.³²⁴ Bu bölümde, özellikle son birkaç yıl içerisinde terörizmin finansmanı ile ilgili ortaya çıkan yeni risklere ve tehditlere değinilecektir. Bu yeni risk ve tehditlerden birini yabancı terörist savaşçılar oluşturmaktadır.

BMGK'nin 2178 sayılı kararında yabancı terörist savaşçılar; *“ikamet etmekte veya vatandaşı olduğu bir devletten başka bir devlette terörist faaliyetleri gerçekleştiren, planlayan, hazırlığında olan veya katılma amacıyla seyahat eden; ya da silahlı çatışmalarla ilişkili olanlar dâhil olmak üzere terör eğitimi alan veya veren bireyler”* olarak tanımlanmaktadır.³²⁵ Bu teröristler, yer aldıkları silahlı çatışmaların şiddetini ve süresini artırmakla kalmayıp, bu çatışmaları daha komplike hale getirmektedirler. Ayrıca, yalnızca silahlı çatışmaların yaşandığı bölgeler için değil, aynı zamanda çatışmaların yaşandığı bölgelere ulaşmak için kullandıkları transit ülkeler, çatışmaların yaşandığı bölgeye komşu ülkeler ve kendi ülkeleri için de tehdit oluşturmaktadırlar.³²⁶

Yabancı terörist savaşçı teriminin son zamanlarda ortaya çıkmasına rağmen, yabancı savaşçılar yeni bir olgu olarak görülmemelidir. YTS'ler, İspanya İç Savaşı'nda, 1989 yılında Sovyet işgalini izleyen süreçte Afganistan'daki savaşta,

³²³ Feza Öztürk, *“Küreselleşme – Yeni Dünya Düzeni”*, T.C. Dışişleri Bakanlığı, [<http://www.mfa.gov.tr/kuresellesme-yeni-dunya-duzeni.tr.mfa>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³²⁴ FATF, *“Emerging Terrorist Financing Risks”*.

³²⁵ Haldun Yalçınkaya, *“İŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016)”*, ORSAM Rapor No. 210, 2017, s. 11, [http://orsam.org.tr/d_hbanaliz/210tr.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³²⁶ UNSC Counter-Terrorism Committee, *“Foreign terrorist fighters”*, [<https://www.un.org/sc/ctc/focus-areas/foreign-terrorist-fighters/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

1990’larda Bosna Hersek’te ve 1990’lı yıllarda Çeçenistan’daki silahlı çatışmalarda yer almışlardır.³²⁷ Arap Baharı ile başlayan süreçte Ortadoğu’da vuku bulan silahlı çatışmalarda yer alan yabancı terörist savaşçılar dünya güvenliğini tehdit etmeye devam etmektedirler. Eldeki mevcut bilgilere göre, IŞİD ve El Kaide saflarında savaşmak üzere 110 ülkeden teröristin başta Irak ve Suriye olmak üzere Afganistan, Pakistan, Yemen, Libya ve Somali gibi ülkelere seyahat ettikleri belirlenmiştir. IŞİD saflarında savaşmak üzere yalnızca Suriye ve Irak’a gidenlerin sayısının 2017 yılı sonu itibariyle 40 bini bulunduğu tahmin edilmektedir.³²⁸ Dünyanın dört bir yanından IŞİD’e katılımın olması bu sorunsalın küresel bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir.³²⁹

Savaşmaları karşılığında herhangi bir ücret talep etmeyen yabancı terörist savaşçılar özellikle El Kaide gibi küresel terör örgütlerini güçlendirmektedirler. Küresel ölçekte hareket eden bazı dinî motifli örgütleri anlamının anahtarı yabancı terörist savaşçı sorunsalından geçmektedir.³³⁰ Bu teröristlerin motivasyonlarının basit ve statik özellikte olmadığı ve birçok nedenin bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda³³¹ bu sorunsalı yalnızca dinî motifli örgütler ile sınırlamak hatalı olacaktır. Nitekim, Halk Savunma Birlikleri (Yekîneyên Parastina Gel, kısaca YPG) örneğinde de görüldüğü üzere Batı ülkelerinden hem aşırı sağ hem de aşırı sol görüşlü teröristin ideolojik müttefiklerini ve muadillerini korumak için Suriye ve Irak’taki silahlı çatışmalara katıldıkları görülmektedir.³³² Her ne kadar resmî söylemlerde bir “iç savaş” olarak nitelense de, ülke ve hatta bölge dışından yabancı savaşçılar olarak tanımlanan unsurların da katılımıyla Suriye’de çözüm bulunması zor güvenlik sorunları yaşanmaktadır.³³³

³²⁷ UNODC, “*Foreign Terrorist Fighters: Manual for Judicial Training Institutes Southern-Eastern Europe*”, Vienna, 2017, s. 3, [\[https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FTF%20manual/000_Final_Manual_English_Printed_Version_-_no_foreword.pdf\]](https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FTF%20manual/000_Final_Manual_English_Printed_Version_-_no_foreword.pdf) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³²⁸ OSCE, “*Guidelines for Addressing the Threats and Challenges of ‘Foreign Terrorist Fighters’ within a Human Rights Framework*”, Warsaw, 2018, s. 11, [\[https://www.osce.org/odihr/393503?download=true\]](https://www.osce.org/odihr/393503?download=true) (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³²⁹ Efraim Benmelech ve Esteban F. Klor, “What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS?”, **Terrorism and Political Violence**, 2018.

³³⁰ Thomas Hegghammer, “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad”, **International Security**, C. 35, S. 3, 2010-2011, s.53

³³¹ Detaylı bilgi için bakınız: Randy Borum ve Robert Fein, “The Psychology of Foreign Fighters”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 40, S. 3, 2017, s. 262.

³³² Ariel Koch, “The Non-Jihadi Foreign Fighters: Western Right-Wing and Left-Wing Extremists in Syria”, **Terrorism and Political Violence**, 2019.

³³³ Mustafa Kibaroğlu, “Suriye’de ‘Güvenli Bölge’ Tartışması”, **Stratejist**, S. 19, 2019, s. 14.

Çatışma bölgelerine seyahat eden teröristler ulaşım, transit ülkelerde konaklama, giyim, kamp malzemeleri, cep telefonu, yiyecek ve diğer genel yaşam giderleri için finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kişilerin çatışma bölgelerine girmeden önce silah alımı için bile finansmana ihtiyaç duymaları olasıdır. Yabancı terörist savaşçılar, terör gruplarına finansman sağlayan ana unsurlardan biri olduklarından dolayı terörizmin finansmanı konusunda önemli bir tehdit olarak kabul edilmektedirler ve banka kredileri, sosyal yardımlar, iş maaşları ve ailelerinden ya da arkadaşlarından elde ettikleri gelirler ile çatışma bölgelerine seyahat etmektedirler. 2014 yılında Suudi Arabistan’da yapılan bir araştırmaya göre, bu ülkeden Irak ve Suriye’ye seyahat eden 1,150 teröristin bu şekilde seyahatlerini finanse ettikleri belirlenmiştir. Bazı vakalarda bu kişilerin seyahatlerini finanse etmek için küçük işletmelerin kurulduğu da tespit edilmiştir. Ayrıca, bu teröristler kişisel varlıklarını satarak çatışma bölgelerine ulaşmaya çalıştıkları da bilinmektedir.³³⁴

Terörizmin finansmanı bağlamında değerlendirildiğinde bu sorunsal yalnızca bu şahısların kendi kendilerini finanse etmeleri ile sınırlı değildir. Bazı durumlarda teröristler yalnızca seyahatlerini finanse etmekle kalmamakta, çatışma bölgelerinde katıldıkları örgütlere nakit para temin etmektedirler. Frankfurt Savcılığı tarafından yürütülen bir soruşturmada, 2012 yılında Almanya’dan Suriye’ye giden bir teröristin beraberinde götürdüğü 9,500 euro tutarındaki nakit parayı örgüte teslim ettiği tespit edilmiştir. IŞİD’in yabancı teröristlere ait pasaportları satarak gelir elde ettiği ve bazılarının örgütün kontrol ettiği bölgelere yakın yerlerde bulunan ATM’leri kullanarak banka hesaplarından nakit para çektikleri de tespit edilen diğer vakalardır.³³⁵ Ayrıca, YPG saflarında savaşmış ve ülkelerine geri dönmüş olan teröristlerin terörizmin finansmanına dâhil olma olasılıkları da göz ardı edilmemelidir.³³⁶

³³⁴ FATF, “*Emerging Terrorist Financing Risks*”, s. 25-29.

³³⁵ FATF, “*Emerging Terrorist Financing Risks*”, s. 27; FATF, “*Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*”, s. 23; Matthew Levitt, “*How do ISIS terrorists finance their attacks?*”, The Hill, 2015, [<https://thehill.com/blogs/pundits-blog/homeland-security/260597-how-do-isis-terrorists-finance-their-attacks>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).; Slyvia Laksmi, “*How do terrorists fund their activities? Some do it legally*”, 2019, [<https://theconversation.com/how-do-terrorists-fund-their-activities-some-do-it-legally-119926>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³³⁶ Kyle Orton, “*The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*”, The Henry Jackson Society, London, 2017, s. 126, [<http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/08/3053-PYD-Foreign-Fighter-Project-1.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

III.2. Sosyal Medyada Finansman Faaliyetleri

Yeni bir ilişkiler ağı ve iletişim jargonu ortaya çıkaran sosyal medya; kullanıcı tarafından içerik oluşturmaya ve değiştirmeye olanak sağlayan ve internet zemini üzerine kurulan uygulamalar grubu olarak tanımlanabilir.³³⁷ Mobil cihazların artması, akıllı telefonların ve internetin yaygınlaşması sosyal medya kullanıcılarının sayısında önemli ölçüde artışa neden olmuştur.³³⁸ Oransal olarak incelendiğinde, 2004 yılından itibaren dünyanın genelinde sosyal medya kullanımında önemli artış gözlemlenmektedir. 2010 yılında 970 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunmaktayken, bu oran 2015 yılında 2,14 milyar kullanıcıya ve 2017 yılında 2,46 milyar kullanıcıya yükselmiştir. Bu oran dünya nüfusunun yaklaşık %32'sini oluşturmaktadır. 2021 yılında 3,02 milyar insanın sosyal medyayı kullanacağı öngörülmektedir.³³⁹ Bu nedenle küresel ölçekte hareket eden terör örgütleri faaliyetlerini sosyal medya mecraları üzerinden gerçekleştirme eğilimindedirler. Söz konusu örgütlerin sosyal medyayı birçok amaç doğrultusunda kullandıkları bilinmektedir. Bu amaçlardan biri de sosyal medya aracılığıyla örgüt faaliyetlerinin finanse edilmesidir.

Örgütler artık Facebook, Instagram ve Twitter gibi sosyal medya ağları, Whatsapp ve Viber gibi mobil iletişim ağları ya da Surespot ve VoIP gibi kendileri için daha güvenli iletişim ağları aracılığıyla oldukça geniş bir kitleye erişim sağlayabilmektedirler. Böylece, örgütler tarafından sosyal medya üzerinden koordine edilen, iyi planlanmış ve büyük ölçekli fon toplama kampanyaları binlerce kişinin bu örgütlere destek olmasına ve böylece büyük miktarlarda fonun toplanmasına olanak sağlayabilmektedir.³⁴⁰ Terörizmin finansmanında örgütler ya da örgüt sempatanları tarafından kötüye kullanılan sosyal medya hizmetleri çeşitlilik arz etmektedir. Youtube, Vimeo ve Blogger gibi içerik paylaşımına imkân tanıyan sosyal ağlar; GoFundme.com, Youcaring.com ve Kickstarter.com gibi kitlesel fonlama ağları; Instant Messenger, WeChat ve Snapchat gibi iletişim uygulamaları da istismar edilerek terörizmin finansmanında kullanılan diğer sosyal medya hizmet

³³⁷ Nihat Oyman, "Sosyal Medya Dindarlığı", **KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 28, 2016, s. 129, 130.

³³⁸ Atalay Bahar, "Bilişim Suçları, İletişim ve Sosyal Medya", **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi**, C. 10, S. 3, 2018, s. 2.

³³⁹ APG MENA FATF, "Social Media and Terrorist Financing", New South Wales, 2019, s. 5, [<http://www.apgml.org/methods-and-trends/news/details.aspx?pcPage=1&n=1142>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁴⁰ FATF, "Emerging Terrorist Financing Risks", s. 30, 31.

sağlayıcılarıdır. İnternet ve cep telefonu kullanımındaki artış, kolay erişim imkanı, anonim kalabilme imkanı, mesajların gizliliğini korumak için kripto mekanizmalarının geniş kullanımı gibi unsurlar sosyal medyanın terörizmin finansmanında kullanımını kolaylaştırmaktadır.³⁴¹

Sosyal medyayı kullanmak suretiyle örgüt adına fonları toplayan kişiler ile bağışçılar arasında iletişim kurulabilmekte, bağışçılara banka hesap ve diğer ödeme bilgileri gönderilebilir veya örgüt adına bağışta bulunma çağrısı yapılabilmektedir. Örneğin, IŞİD'in sosyal medyadaki propaganda faaliyetlerinin etkisinde kalarak radikalleşen ve mesleği finansal danışmanlık olan bir şahıs 'Revolusi Islam.com'³⁴² bir blog ve aynı zamanda bir Facebook sayfası açmıştır. Malezya'da IŞİD sempatanlarından örgüt kullanımı için para talep eden şahıs, bu platformlarda Suriye'de bulunan başka bir şahsa ait banka hesap numarasını yayınlamıştır. Bu hesapta toplanan fonların bir kısmı Malezya'dan Suriye'ye giden yabancı terörist savaşçıların seyahat masrafları için kullanılmış, bir kısmı ise günlük hayatlarını idame ettirebilmeleri için tutuklanan örgüt elemanlarının ailelerine verilmiştir. Bir diğer vakada, terörü finanse etmekle suçlanan bir şahsın GoFundMe platformundan başlattığı bir kampanyada iki gün içerisinde 3 bin dolar fon topladığı tespit edilmiştir.³⁴³

Birçok durumda sosyal medya aracılığıyla toplanan fonlar ATM'ler, banka kartları ve online bankacılık işlemleri ile erişimin mümkün olduğu banka hesapları gibi geleneksel finans hizmetleri yoluyla transfer edilmektedir. Ayrıca, bazı vakalarda sosyal medya aracılığıyla toplanan fonların Hawala sisteminin kullanılması suretiyle veya kuryeler aracılığıyla fiziki aktarım yöntemi ile çatışma bölgelerine transfer edildikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, PayPal gibi bazı yeni ödeme sistemlerinin kullanıldığı da görülmektedir. Bu ödeme yöntemlerinin başta kitlesel fonlama ağları olmak üzere sosyal medya platformlarına entegre edilebileceği unutulmamalıdır.³⁴⁴

³⁴¹ APG MENA FATF, "*Social Media and Terrorist Financing*", s. 6.

³⁴² Söz konusu websitesine günümüzde erişilememektedir.

³⁴³ A.g.e.

³⁴⁴ A.g.e., s. 16.

III.3. Kripto Para Birimleri ile Finansman

Kripto para birimi, işlemlerini güvence altına alabilmek için kriptoloji kullanan, çalışma şekli itibarı ile nakit paraya alternatif bir değişim aracı olarak tasarlanmış bir dijital varlık, bir sanal unsurdur.³⁴⁵ Ek sanal para arzına olanak sağlayan kripto paralar alternatif para birimidirler, dijitaldirler ve aynı zamanda da sanal paradırlar. İlk kripto para birimi olan Bitcoin ve türevleri, sıklıkla dijital ve sanal para ile karıştırılmaktadır. Bitcoin ve türevleri dışında kalan dijital ve sanal paralar, kendi başlarına bir para birimi olmayıp ulusal para birimlerinin dijital ortamdaki temsilidir. Kendiliğinden bir para birimi olan Bitcoin ise, hiçbir merkezi otorite tarafından düzenlenip denetlenmemektedir ve merkezi elektronik paraların ve bankacılık sistemlerinin aksine merkezi olmayan yapıdadırlar.³⁴⁶ Kripto paralarda merkezi bir yapının olmaması nedeniyle yapılan her işlem genel bir kayıt defteri görevi gören blok zincirine (Blockchain) kaydedilmektedir.³⁴⁷ Paranın dijitalleşme süreciyle birlikte hayatımıza daha yoğun girmeye başlayan blok zinciri teknolojisinin de en büyük özelliği merkezi olmayan bir doğrulama sistemine sahip olmasıdır.³⁴⁸ Bitcoin haricinde piyasa değeri yüksek diğer kripto para birimleri arasında Ethereum, Ripple, Bitcoin Cash, Litecoin, Stellar, Cardano, IOTA, NEO, Monero ve Dash bulunmaktadır.³⁴⁹ Kripto para birimlerinin ve kriptografik teknolojilerin gelecekte küresel ekonomide önemli bir rol oynayacağı muhtemel görülmektedir.³⁵⁰

Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile baş döndürücü bir hızla devam etmekte olan dijital dönüşüm sürecinin önemli bir bileşeni olan kripto paralar kısa sürede küresel boyutta büyük bir etki oluşturmuştur. Yasal statüsünün belirsizliği ve resmi bir otorite tarafından regüle edilememesi gibi unsurlar kripto para birimlerinin devletsiz bir para birimi şeklinde tanımlanmasına neden olmakta ve yasadışı faaliyetler için kullanımını cazip hale getirmektedir. Örneğin, ABD’de faaliyet

³⁴⁵ Bahadır Demir, “Kripto Para Nedir, Ne İşe Yarar?”, Coinkolik, 2019, [<https://www.coinkolik.com/kripto-para-nedir-ne-ise-yarar/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁴⁶ Abdurrahman Çarkacıoğlu, “Kripto Para Bitcoin”, SPK Araştırma Raporu, 2016, [<https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁴⁷ Mahmut Yardımcıoğlu ve Gamze Şerbetçi, “Bitcoin’in Yapısı ve Yasa Dışı Kullanımı”, **Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 2, S. 4, 2018, s. 166.

³⁴⁸ Şerif Dilek, “Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin”, SETA Analiz Sayı: 231, 2018, [<https://setav.org/assets/uploads/2018/02/231.-Bitcoin.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁴⁹ Robby Houben ve Alexander Snyers, “Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion”, European Parliament Study, Brussels, 2018, s. 31.

³⁵⁰ Christopher Whyte, “Cryptoterrorism: Assessing the Utility of Blockchain Technologies for Terrorist Enterprise”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019, s. 4.

gösteren Silk Road ismindeki bir web sitesi üzerinden para yerine Bitcoin ile işlem yapılarak iki buçuk senede 1,2 milyar dolar hacminde uyuşturucu ticaretinin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.³⁵¹ Anonim olan ve sınır ötesi işlemlerde kullanılabilen sanal para birimleri, fonların ambargo altında olduğu ya da yaptırımların uygulandığı ülkelere yapılan transferlerin gizlenmesinde kullanılabilir. Ayrıca, yasal ve finansal altyapımın zayıf olduğu ülkelerde sanal para birimlerini üretmek terör örgütlerinin devlet egemenliğine ortak olma ve kendi siyasi güçlerini oluşturma yolunda uyguladıkları bir strateji olarak da düşünülebilir.³⁵²

Kripto para teknolojilerindeki gelişmelerin terörizm finansmanı üzerinde uzun vadeli önemli bir etkisi olacaktır. Örgütler tarafından kripto paralarının yaygın olarak kullanılması terörizmin finansmanı ile mücadelede günümüze kadar elde edilen başarıları geçersiz kılacaktır. Örgütler, geleneksel finansman yöntemlerinin etkili olduğu durumlarda yeni yöntemleri benimseye isteksiz olabilirler, ancak devletlerin terörizmin finansmanı ile mücadele çabaları çerçevesinde üzerlerinde baskı hisseden örgütler finansman faaliyetlerinde kendileri için önemli fırsatlar yaratan kripto paraları kullanabilmektedirler.³⁵³

Kripto paraların örgütlerin finansman faaliyetlerini kolaylaştırmadaki potansiyelini ve dezavantajlarını analiz eden Dion-Schwarz, Manheim ve Johnston, El Kaide, IŞİD ve Hizbullah gibi örgütleri dikkate alarak kripto paralar ile ilgili olarak hangi unsurların bu örgütlerin hangi finansman faaliyetleri için ne derecede önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu analiz çalışmasında, örgütlerin beş farklı finansal faaliyeti (bağış toplama, uyuşturucu/silah kaçakçılığı, fon transferi, eylemlerin finansmanı ve operasyonel finansman) ile bu faaliyetler kapsamında örgütlerin kripto para kullanım kararını etkileyen altı unsur (anonimlik, kullanılabilirlik, güvenlik, kabul durumu, güvenilirlik ve işlem hacmi) arasındaki ilişki aşağıda 6 no.lu tabloda gösterildiği şekilde incelenmiştir. Bu unsurlardan

³⁵¹ Şerif Dilek, "*Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin*".

³⁵² Betül Üzer, "Sanal Para Birimleri" T.C. Merkez Bankası, Uzmanlık Tezi, 2017, s. 98, 105, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f/Sanal+Para+Birimleri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f-m3fBagn>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁵³ Cynthia Dion-Schwarz ve diğerleri, "*Terrorist Use of Cryptocurrencies Technical and Organizational Barriers and Future Threats*", RAND Corporation, California, 2019, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR3000/RR3026/RAND_RR3026.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

bazıları örgütlere kripto paraların kullanımında avantaj sağlamakta, bazıları ise kripto paraların örgütler tarafından kullanımını sınırlandırmaktadır.³⁵⁴

Tablo 6: Terör Örgütlerinin Kripto Para Kullanımını Etkileyen Unsurlar

	Bağış Toplama	Uyuşturucu/ Silah Kaçakçılığı	Fon Transferi	Eylemlerin Finansmanı	Operasyonel Finansman
Anonimlik	Orta	Kritik	Orta	Kritik	Az
Kullanılabilirlik	Kritik	Az	Az	Az	Az
Güvenlik	Orta	Kritik	Kritik	Kritik	Kritik
Kabul Durumu	Az	Az	Az	Orta	Orta
Güvenilirlik	Az	Orta	Kritik	Kritik	Orta
İşlem Hacmi	Orta	Az	Kritik	Az	Kritik

Kaynak: Cynthia Dion-Schwarz ve diğerleri, “**Terrorist Use of Cryptocurrencies Technical and Organizational Barriers and Future Threats**”, s.34.

Tabloda yer alan altı özellikten ilki olan “anonimlik” ile kripto para kullanıcılarının kimliğini gizleme ve koruma yeteneği kastedilmektedir. “Kullanılabilirlik”, kullanıcının işlemleri gerçekleştirme ve kendi para birimini yönetme kolaylığı anlamına gelmektedir. “Güvenlik”, kripto para birimi altyapısının kullanıcılar tarafından yapılan işlemlerin ve kullanıcı hesaplarının gizliliğini, bütünlüğünü ve doğruluğunu koruma derecesini ifade etmektedir. “Kabul durumu” ile kripto para biriminin bir kullanıcı topluluğu tarafından kabul edilme derecesi ve bu kullanıcı topluluğunun boyutu kastedilmektedir. Günümüzde kripto para birimlerinin sınırlı erişimi, özellikle terörist grupların faaliyet gösterdiği bölgelerde önemli bir sorundur. “Güvenilirlik” ise, kullanıma elverişliliği ve yapılan işlemlerin hızını ifade etmektedir. Son olarak, “işlem hacmi” kripto para altyapısındaki işlemlerin toplam boyutunu ifade etmektedir.³⁵⁵

Dion-Schwarz, Manheim ve Johnston tarafından yapılan analize göre, örgütler için bağış toplama faaliyetlerinde kripto paralarla ilgili işlemlerin kolay olarak yapılabilmesi, yani kullanılabilirliği, hem bağışta bulunanlar için hem de alıcılar için kritik öneme sahiptir. Yalnızca bağışta bulunacak şahıslar ile alıcıların kripto para

³⁵⁴ A.g.e.

³⁵⁵ A.g.e., s. 23-31.

birimi altyapısına erişimi gerekeceğinden dolayı bağışlar söz konusu olduğunda “kabul durumu” ve “güvenilirlik” daha az önemli unsurlar olarak değerlendirilmektedir.³⁵⁶

Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı söz konusu olduğunda, gerek işlem sırasında gerek işlem sonrasında yetkililer tarafından tespit edilme riskiyle karşı karşıya olan örgütler için “anonimlik” ve “güvenlik” kritik öneme sahiptir. Söz konusu yasadışı faaliyetlerde kripto paralar ile ilgili teknik bilgiye sahip şahıslar yer alacağından dolayı “kullanılabilirlik” ve işlemlerin yalnızca birkaç kişi tarafından gerçekleştirilecek olmasından dolayı “kabul durumu” daha az önemli olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, her ne kadar uyuşturucu ve silah kaçakçılığı faaliyetleri ile ilgili olarak gerçekleştirilen işlemler, yapıları gereği büyük olsalarda, şahısların bir dizi küçük işlem gerçekleştirerek büyük işlemleri gizleyecek kadar teknik bilgiye sahip oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle, “işlem hacmi” diğer unsurlara oranla daha az önemli olarak kabul edilmektedir.³⁵⁷

Kripto para birimlerinin fon transferlerinde kullanılmasında teknik kapasiteye sahip az sayıda şahıs yer alacağından dolayı “kullanılabilirlik” ve “kabul durumu” diğer unsurlara oranla daha az önemlidir. Ancak, transfer edilen fonlar yüksek tutarlarda olacağından ve hırsızlık ya da tespit edilme riskiyle karşı karşıya kalacağından dolayı bu işlemler için “güvenlik” kritik öneme sahiptir. Bununla birlikte, rutin olarak yapılması gereken büyük miktarlarda fon transferlerinden dolayı bu işlemlerde “güvenilirlik” ve “işlem hacmi” unsurları da kritik öneme sahiptir.³⁵⁸

Terör eylemleri öncesinde yetkililer tarafından tespit edilme olasılığı dikkate alındığında bu saldırıların finanse edilmesinde “anonimlik” ve “güvenlik” kritik öneme sahip iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaman hassasiyatı bulunduğundan dolayı terör saldırılarının finansmanında kritik öneme sahip bir diğer unsur “güvenilirlik”tir. Çoğu terör eyleminin düşük maliyette olması ve bu eylemlere aktif olarak az sayıda örgüt elemanının müdahil olmasından dolayı “işlem hacmi” diğer unsurlara oranla daha az öneme sahiptir.³⁵⁹

Örgütün günlük faaliyetlerinin finanse edilmesinde “güvenlik” ve “işlem hacmi” kritik öneme sahip iki unsurdur. Operasyon harcamaları hayatta kalmaya

³⁵⁶ A.g.e., s. 32.

³⁵⁷ A.g.e., s. 32, 33.

³⁵⁸ A.g.e., s. 33.

³⁵⁹ A.g.e.

çalışan örgütler için en büyük giderleri oluşturmaktadır ve bu nedenle örgütler büyük tutarlarda operasyon finansmanına ihtiyaç duymaktadırlar. Büyük miktarda yapılacak fon transferleri için “işlem hacmi” ve “güvenlik” unsurları örgütler için son derece önemlidir.³⁶⁰

Kripto para birimlerinin kullanılması suretiyle terörün finanse edilmesiyle ilgili ilk vakalar 2014 yılının ortalarından görülmeye başlanmıştır. Derin Web sisteminde yer alan “İz Bırakmadan İslami Mücadeleyi Finanse Et” başlıklı bir web sayfasında “cihat”ı destekleyenler için kripto paraların değeri açıklanmış ve destekçilere Bitcoin ile bağışta bulunma çağrısı yapılmıştır. 2015 yılının başlarında IŞİD adına hareket eden Abu-Mustafa adlı bir şahsın yakalanmadan önce Bitcoin ile yapılan işlemler neticesinde 1,100 dolar tutarında gelir elde ettiği tespit edilmiştir.³⁶¹ 2019 yılında vuku bulan bir diğer vakada Hamas’ın askeri kanadı olan İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından yapılan bir çağrıda destekçilerinden Bitcoin ile bağışta bulunmalarının istendiği iddia edilmektedir. Bitcoin ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir infografiğin örgüt tarafından sosyal medyada yayınlanmasıyla yalnızca bir gün içerisinde 900 dolar tutarında bağış toplanmıştır. Örgüt, birkaç gün sonra başka bir Bitcoin hesabını destekçileriyle paylaşmış ve bir haftadan kısa bir süre içerisinde 2,500 dolardan fazla gelir elde etmiştir.³⁶²

---

³⁶⁰ A.g.e., s. 33, 34.

³⁶¹ Christopher Whyte, “Cryptoterrorism: Assessing the Utility of Blockchain Technologies for Terrorist Enterprise”, s. 110, 111.

³⁶² Yaya Fanusie, “*Hamas Military Wing Crowdfunding Bitcoin*”, Forbes, 2019, [<https://www.forbes.com/sites/yayafanusie/2019/02/04/hamas-military-wing-crowdfunding-bitcoin/#109fe794d7fb>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

SONUÇ

Terörizm günümüzde en önemli uluslararası güvenlik sorunlarından biridir. Küreselleşmenin getirdiği olanaklar sayesinde uluslararası düzeyde faaliyet gösteren terör örgütleri, günümüzde yalnızca devletler için değil, bir bütün olarak uluslararası sistemin kendisine tehdit olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Hedeflerine ulaşmada her türlü şiddet eylemini meşru gören ve yumuşak ve sert hedefler arasından bir ayırım yapmaksızın düzenledikleri terör eylemlerinde kitlesel ölümlere neden olan terör örgütleri, geçmişe oranla daha tehlikeli ve ölümcüldür. Dinî motifli terör örgütleri başta olmak üzere, terör örgütlerinin kitle imha silahlarına olan ilgililerinin, erişim arayışlarının ve bunun gerçekleşme olasılığının gittikçe artması büyük bir endişe kaynağıdır. Terörizmin günümüzde ulaştığı bu boyut göz önünde bulundurulduğunda terörizmle mücadelenin, dolayısıyla da terörizmin finansmanı ile mücadelenin tarihte hiç olmadığı kadar önemli olduğu şaşırtıcı değildir. Terörizmle mücadelenin etkin bir biçimde yürütülebilmesi için çok boyutlu ve etkin bir stratejiye gereksinim duyulmaktadır. Terörizme karşı yürütülecek olan etkin mücadelenin en önemli hususlarından biri terör örgütlerinin finans kaynaklarının takip edilmesi ve finansman faaliyetlerinin hedef alınmasıdır.³⁶³ Bu nedenle, terörizmin finansmanı ile ilgili olarak daha fazla akademik çalışmanın yapılması, kamu güvenliğinden sorumlu ulusal kurumların terörizmle mücadelede terörizmin finansman boyutunu da kapsayacak şekilde çok boyutlu ve etkin bir stratejinin uygulanmasının gerekliliğini göz önünde bulundurmaya devam etmelidirler.

Bu tez çalışması ile varılan bir diğer sonuca göre, terör örgütlerinin dört farklı (alansallık, erişim, halk desteği ve ağ sayısı) alanda faaliyet gösterebilme kapasitesi örgütlerin finansmanında inovasyonu desteklemektedir. Literatürde terörizmin finansmanında inovasyon konusunda çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu konunun araştırılması noktasındaki eksikliğin, terörizmin finansmanı ile mücadele yeteneğinde bir boşluğun oluşmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Terörizmin finansmanı söz konusu olduğunda, terör örgütlerinin çoğunun fırsatçı olduğu, ekonomik sıkıntıların, askeri kampanyaların ya da diğer dış baskı biçimlerinin bu örgütlerin finansman kaynaklarını çeşitlendirmeye zorladığı ve örgütlerin yeni teknolojileri takip ederek yeni finansman koşullarına uyum sağlayabildikleri dikkate alındığında, gerek ilgili ulusal ve uluslararası güvenlik

---

³⁶³ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s. 145

kurumları gerekse akademi dünyası tarafından terör örgütlerinin finansman faaliyetlerinde inovatif stratejileri üzerine çalışmaların yapılmasının gerekliliği ortadadır. Bu konuda yapılacak olan detaylı çalışmalar, terör örgütlerinin gelecekteki olası finansman faaliyetleri hakkında öngörülerin oluşmasını, yeni risklerin belirlenmesini ve daha doğru analizlerin yapılmasını sağlayacak, dolayısıyla terörizmin finansmanı ile mücadele eden tarafların elini güçlendirecektir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde terör örgütlerine olan devlet sponsorluğunun azalması, terör örgütlerinin finansman ihtiyaçlarını karşılamak için alternatif yol arayışlarına girmesine neden olmuştur. Bu dönemden itibaren terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasında suç ortaklıkları kurulmuş ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve sigara kaçakçılığı gibi organize suç faaliyetlerinden elde edilen yasa dışı gelirlerin terör örgütleri için önemli bir finansman kaynağı haline geldiği görülmektedir. Bu nedenle, terörizmin finansmanı ile başarılı bir mücadelenin önemli koşullarından birinin, eşzamanlı olarak organize suç örgütleriyle etkin mücadelenin olduğunu ileri sürmek mümkündür.

11 Eylül terör eylemlerini izleyen süreçte, terör örgütlerinin küresel finansal sisteme erişmesini engellemek için BM ve FATF başta olmak üzere bazı uluslararası kuruluşlar ve ülkeler birçok yasal düzenleme uygulamışlardır. Bu düzenlemelerin terör örgütlerini uluslararası finans sistemini kullanma konusunda caydırmaktadır. Ancak bunların hiçbiri terör örgütlerinin finansman faaliyetlerini durduramamıştır. Nitekim önceki dönemlere oranla günümüzde daha zengin olan daha fazla terör örgütünün faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik yürütülen faaliyetlerin yeterli olduğunu söylemek güçtür. Terörizmin finansmanı ile daha etkin bir mücadele için yalnızca finans sektörü ve finansal sistemler odaklı bir yaklaşım çerçevesinde tedbirler almak yerine diplomatik, askeri ve kolluk kuvvetleri seçeneklerini de içeren daha geniş bir mücadele stratejinin benimsenmesinin gerekliliğini vurgulamak yanlış olmayacaktır.

Küresel bir güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkan terörizmin, küresel düzeyde bir işbirliği ile alınması gerekmektedir. Ancak, dünyanın geneli tarafından kabul edilen ortak bir terörizm tanımının olmaması, bir devletin terör örgütü olarak kabul ettiği bir grubun diğer bir devlet tarafından özgürlük savaşçısı olarak kabul edilmesi sorunsalı terörizmin finansmanı ile mücadeleye zarar vermektedir. Özgürlük

savaşçısı olarak görülen bir örgüte finansal destekte bulunulması bazı devletler açısından bir sorun olarak algılanmamaktadır. Bu sorunsalın yakın gelecekte çözüme kavuşacağını söylemek ise oldukça zordur. İlerleyen dönemlerde de bazı devletlerin rakiplerine karşı silahlı gruplara örtülü destek vermeye devam edecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. İstihbarat, terörizmin finansmanı ile mücadelede küresel işbirliğinin önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, doğası gereği işbirliğinin en zor yapılabildiği alan istihbarattır. Bu nedenle, uluslararası alanda kusursuz bir istihbarat işbirliğinden bahsetmek olanaksızdır. Bu durum, terörizmin finansmanı ile mücadeleye zarar veren bir diğer önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ülke terörizmin finansmanı ile mücadele için gerekli olan hukuki, ekonomik ve teknolojik olanaklara sahip olmamasının getirdiği riskler dikkate alınması gereken bir diğer konudur.

Terörizmin finansmanı konusunda son birkaç yıl içerisinde yeni risklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Küreselleşmenin de etkisiyle gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileri, terör örgütlerinin ve terör sempatizanlarının finansman faaliyetlerinde yeni yöntemlere yönelmelerini kolaylaştırmıştır. Terörizmin finansmanı konusunda ortaya çıkan yeni risklerin gelecek dönemlerde çok büyük tehditler olarak karşımıza çıkma olasılığı yüksek olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kripto para teknolojilerindeki gelişmelerin terörizmin finansmanı üzerinde uzun vadede önemli etkilerinin olması beklenmektedir. Terör örgütleri tarafından kripto paralarının yaygın olarak kullanılması terörizmin finansmanı ile mücadelede günümüze kadar elde edilen bazı başarıları geçersiz kılacaktır. Ayrıca, kullanıcı sayıları günden güne katlanarak artan sosyal medya ağları üzerinden koordine edilen, iyi planlanmış ve büyük ölçekli fon toplama kampanyaları binlerce kişinin bu örgütlere destek olmasına ve böylece büyük miktarlarda fonun toplanmasına olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak, her ne kadar terörizmin finansmanı ile mücadelede küresel ölçekte önemli adımlar atılmış ve bazı başarılar elde edilmiş olsa da, terör örgütleri günümüzde farklı kaynak ve yöntemlerle faaliyetlerini finanse etmeye ve uluslararası güvenliğe tehdit oluşturmaya devam etmektedirler. Terör örgütlerinin finansman faaliyetlerinde yaşanan hızlı değişimler ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından göz önünde bulundurulmalı ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele için gerekli adımlar atılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abuza, Zachary, “Funding Terrorism in Southeast Asia: The Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiya”, **Contemporary Southeast Asia**, C. 25, S. 2, 2003, s. 169-199.

Acharya, Arabinda ve diğerleri, “Making Money in the Mayhem: Funding Taliban Insurrection in the Tribal Areas of Pakistan”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 32, S. 2, 2009, s. 95-108.

Akgül, Arif ve Akyay, İlkey, “Uyuşturucu Maddeler ve Sınıraşan Uyuşturucu Kaçakçılığı”, **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, (Ed.) Oğuzhan Ö. Demir ve Bahadır Küçükkuysal içinde, 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Alptekin, Hüseyin, **Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK**, 1. Baskı, İstanbul: SETA, 2018, s. 15.

Alptekin, Hüseyin ve İlhan, Bekir, “*Kayyum Atanan Belediyelerin PKK Terörü ile Mücadeledeki Rolü*”, SETA Yayınları, Rapor, 2018, s. 26, 27, [https://setav.org/assets/uploads/2018/06/Rapor_110_-web.pdf] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

Altunok, Taner ve Denizer, Olcay, “Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları”, (Ed.) Haydar Çakmak ve Taner Altunok, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi** içinde, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin Kitabevi, 2009.

Altunok, Taner ve Günal, Metin, “Küreselleşme Sürecinde Terörizmin Finansmanı Kapsamında Terörizm-Organize Suç Yakınlaşması ve İşbirliği Şekilleri”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009.

Altunok, Taner ve Yenal, Serkan, “Terörizmin Finansmanında Finans Kaynaklarının Aktarımı ve Kullanımı”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009.

APG MENA FATF, “*Social Media and Terrorist Financing*”, New South Wales, 2019, s. 5, [<http://www.apgml.org/methods-and-trends/news/details.aspx?pcPage=1&n=1142>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Avcı, Engin, “Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm”, **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, C. 29, S. 1, 2019, s. 139-166.

Avrupa Komisyonu Kıbrıs Temsilciliği, “*Avrupa Güvenlik Ajandası: Etkili ve sürdürülebilir bir Güvenlik Birliği’ne doğru ilk ilerleme raporu*”, 2016, [https://ec.europa.eu/cyprus/news/avrupa-g%C3%BCvenlik-ajandas%C4%B1-etkili-ves%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-bir-g%C3%BCvenlikbirl%C4%9Fi%E2%80%99ne-do%C4%9Fru-ilk-ilerleme_tr] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, “Komisyon, terörist faaliyetlerin finansmanı ile mücadelenin güçlendirilmesi için Eylem Planı sunuyor”, 2016, [<https://www.avrupa.info.tr/tr/eeas-news/komisyon-terorist-faaliyetlerin-finansman-iyila-muc-adelenin-guclendirilmesi-icin-eylem>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Aykın, Hasan, “*Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu*”, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2010, s. 145, [https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/Aklama-ve-Ter%C3%B6r%C3%BCn_Finansman_%C4%B1-ile-M%C3%BCcadelenin-K%C3%BCresel-Boyutu.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Hasan Aykın, “*Alternatif Havale Yöntemi: Hawala*”, vergidosyasi.com, 2017, [<https://vergidosyasi.com/2017/03/18/alternatif-havale-yontemi-hawala/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Aykın, Hasan ve Sözman, H. Kevser, “*Terörün Finansmanı ile Mücadele*”, MASAK, Ankara, 2008, s. 18, [<https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2016/12/terorun-finansman-4b1-kitap.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Bahar, Atalay, “Bilişim Suçları, İletişim ve Sosyal Medya”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi**, C. 10, S. 3, 2018, s. 1-36.

Baharççek, Abdulkadir, “Hükümet Dışı Örgütler (NGO’s) ve Demokratikleşme”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 18, S. 2, 2008, s. 297-308.

Bantekas, Ilias, “The International Law of Terrorist Financing”, **The American Journal of International Law**, C. 97, S. 2, 2003, s. 315-333.

Barbak, Ahmet, “Devletlerin Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Politikalarının Oluşumu: Küresel Yönetişim ve Mali Eylem Görev Gücü Etkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 31, S. 2, 2016, s. 147-177.

BBC Türkçe “*Suriye’de teröristleri finanse etmekle’ suçlanan Fransız çimento devi Lafarge’a soruşturma*”, 2018, [<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44630780>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Benmelech, Efraim ve Esteban F. Klor, “What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS?”, **Terrorism and Political Violence**, 2018.

Berkowitz, Jeremy M., “Delegating Terror: Principal–Agent Based Decision Making in State Sponsorship of Terrorism”, **International Interactions**, C. 44, S. 4, 2018, S. 709-748.

Bianci, Andrea, “Security Council’s Anti-Terror Resolutions and Their Implementation by Member States”, **Journal of International Criminal Justice**, C. 4, S. 5, 2006, s. 1044-1073.

Blannin, Patrick, “Islamic State’s Financing: Sources, Methods and Utilisation”, **International Centre for Political Violence and Terrorism Research**, Counter Terrorist Trends and Analyses, C. 9, S. 5, 2017, s. 13-22.

Boer, John de ve Bosetti, Loise, “*The Crime-Conflict ‘Nexus’: State of Evidence*”, United Nations University Center for Policy Research, Occasional Paper 5, 2015, [https://collections.unu.edu/eserv/UNU:3134/unu_cpr_crime_conflict_nexus.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Borghardt, Lori P., “*Saudi Funding of ISIS*”, The Washington Institute, 2014, [<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis#U6ijn u5c9 Ww.twitter>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Borum, Randy ve Robert Fein, “The Psychology of Foreign Fighters”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 40, S. 3, 2017, s. 1-45.

Brosché, Johan ve diğerleri, “Heritage under attack: motives for targeting cultural property during armed conflict”, **International Journal of Heritage Studies**, C. 23, S. 3, 2017, s. 248-260.

Bruce, Gregor, “Definition of Terrorism: Social and Political Effects”, **Journal of Military and Veterans’ Health**, C. 21, S. 2, 2013, s. 26-30.

Bunyan, Tony, “Trevi, Europol, and the state”, Statewatch, [<https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf>] (28.04.2020).

Byman, Daniel, “Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 31, S. 3, 2008, s. 169-181.

Byman, Daniel, “Outside Support for Insurgent Movements”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 36, S. 12, 2013, s. 901-1004.

Callimachi, Rukmini, “Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror”, The New York Times, 2014, [<https://www.nytimes.com/2014/07/30/world/africa/ransoming-citizens-europe-becomes-al-qaedas-patron.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Can, Ali, “Devrimci Sol Terör Örgütlerin Avrupadaki Son Temsilcisi: 17 Kasım Terör Örgütü (N17)”, s. 1, [https://www.academia.edu/24770692/Devrimci_Sol_Ter%C3%B6r_%C3%96rg%C3%BCtlerin_Avrupadaki_Son_Temsilcisi_17_Kas%C4%B1m_Ter%C3%B6r_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC_N17_-_Sevinc_B._and_Ciftci_I._2016_Terrorism_T%C3%BC_rkiye_Avrupa_Amerika._Ankara_Kar%C4%B1nca_] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Center for Security Issues (CSS) ve ETH Zurich, “Kidnapping for Ransom as a Source of Terrorist Funding”, Analiz, No. 141, 2013, [<https://www.files.ethz.ch/isn/170968/CSS-Analysis-141-EN.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Cengiz, Mahmut, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası Organize Suçlar**, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

Cengiz, Mahmut, **Ortadoğu’da Küresel Tehditler: Suriye Krizi ve IŞİD Terörü**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi: Ankara, 2016.

Cianflone, Matt ve diğerleri, “Anatomy of a Terrorist Attack: An In-depth Investigation Into The 2002 Bali, Indonesia, Bombings”, University of Pittsburgh, 2007, [https://www.files.ethz.ch/isn/50173/07_Bali.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Clarion Project, “How American Dollars End Up Funding Terror”, 2018, [<https://clarionproject.org/american-money-ends-funding-iranian-terror/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Crenshaw, Martha, “Introduction: Definitions, Approaches, Responses, and Trajectories”, **Explaining Terrorism: Causes, Processes, and Consequences**, Ed. Martha Crenshaw, 1. Baskı, Londra ve New York: Routledge, 2011.

Cronin, Audrey Kurth, “Behind the Curve: Globalization and International Terrorism”, **International Security**, C. 27, S.3, 2002, s. 30-58.

Cornell, Svante E., “The Interaction of Narcotics and Conflict”, **Journal of Peace Research**, C. 42, S. 6, 2005, s. 751-760.

Çakmak, Haydar ve Cantekin, Aytekin, “Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009.

Çakmak, Haydar ve Çapar, Gökhan, “Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009.

Çakmak, Haydar ve Kurum, Mehmet, “Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri”, **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ed. Haydar Çakmak ve Taner Altunok, 1. Baskı, Ankara: Barış Pilatin, 2009.

Çarkacıoğlu, Abdurrahman, “*Kripto Para Bitcoin*”, SPK Araştırma Raporu, 2016, [<https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Çitlioğlu, Ercan, **Gri Tehdit: Terörizm**, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005.

Dalby, Chris, “*Who Is Buying The Islamic State’s Illegal Oil?*”, 2014, [<https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Who-Is-Buying-The-Islamic-States-Illegal-Oil.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Demir, Bahadır, “*Kripto Para Nedir, Ne İşe Yarar?*”, Coinkolik, 2019, [<https://www.coinkolik.com/kripto-para-nedir-ne-ise-yarar/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Deutsche Welle, “*Europol’den aşırı sağcı şiddet uyarısı*”, 2019, [dw.com/tr/europolden-asiri-sagci-siddet-uyarisi/a-50561721] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Dilek, Şerif, “*Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin*”, SETA Analiz Sayı: 231, 2018, [<https://setav.org/assets/uploads/2018/02/231.-Bitcoin.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Dion-Schwarz, Cynthia ve diğerleri, “*Terrorist Use of Cryptocurrencies Technical and Organizational Barriers and Future Threats*”, RAND Corporation, California, 2019, [https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR3026.html] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Dishman, Chris, “Terrorism, Crime and Transformation”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 24, S. 1, 2001, s. 43-58.

Dolnik, Adam, **Understanding Terrorist Innovation: Technology, Tactics, and Global Trends**, 1. Baskı, Oxon: Routledge, 2007.

Don, Bruce W. ve diğeri, “*Network Technologies for Networked Terrorists: Assessing the Value of Information and Communication Technologies of Modern Terrorist Organisations*”, Teknik Rapor, 2007.

Doward, Jamie, “*How cigarette smuggling fuels Africa’s Islamist violence*”, The Guardian, 2013, [<https://www.theguardian.com/world/2013/jan/27/cigarette-smuggling-mokhtar-belmokhtar-terrorism>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Dutton, Yvonne M., “Funding Terrorism: The Problem of Ransom Payments”, **San Diego Law Review**, C. 53, S. 2, 2016, s. 335-367.

Duyvesteyn, Isabelle, “How New Is the New Terrorism?”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 27, S. 5, 2004, s. 439-454.

Dünya, “*PKK, Lübnan’da haraç için çatıştı*”, [<https://www.dunya.com/dunya/pkk-luban039da-harac-icin-catisti-haberi-120193>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Egmont Group, “About”, [<https://egmontgroup.org/en/content/about>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Euronews, “*IŞİD’e kaynak aktaran Fransız Lafarge’a ‘savaş suçuna ortaklık’ suçlaması*”, 2018, [<https://tr.euronews.com/2018/05/15/isid-e-kaynak-aktaran-frans-z-lafarge-a-savas-sucuna-ortakl-k-suclamas->] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Euronews, “*Paris mahkemesi, Lafarge’ın ‘insanlığa karşı suçlar’dan yargılanamayacağına hükmetti*”, 2019, [<https://tr.euronews.com/2019/11/07/paris-mahkemesi-lafarge-insanliga-karsi-suclar-yargilanmayacak-terorizm-finansman-davasi>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Euronews, “*500 euroluk ‘Bin Ladin’ banknotlara veda*”, 2019, [<https://tr.euronews.com/2019/01/28/500-euroluk-bin-ladin-banknotlara-veda>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

European Commission, “*Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*”, Strasbourg, 2015, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0185&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

European Commission, “*Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on an Action Plan for strengthening the fight against terrorist financing*”, Strasbourg, 2016, [<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-50-EN-F1-1.PDF>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

European Commission, “*Fight against the financing of terrorism*”, [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/counter-terrorism/fight-financing-terrorism_en] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Emerging Terrorist Financing Risks*”, Paris, 2015, [<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*FTAF Members and Observers*”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/member-sandobservers/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*”, Paris, 2012-2019, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Financing of the terrorist organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*”, Paris, 2015, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Guidance for Financial Institutions in Detecting Terrorist Financing*”, 2002, [<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/Guidance%20for%20financial%20institutions%20in%20detecting%20terrorist%20financing.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*History of the FATF*”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Illicit Tobacco Trade*”, 2012, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Illicit%20Tobacco%20Trade.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations*”, 2014, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-of-terrorist-abuse-in-non-profit-organisations.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*Terrorist Financing*”, Paris, 2008, s. 7, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Terrorist%20Financing%20Typologies%20Report.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*The Role of Hawala And Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*”, 2013, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF, “*What do we do*”, [<https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF – APG, “*Financial Flows from Human Trafficking*”, Paris, 2018, [<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/Human-Trafficking-2018.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

FATF ve MENAFATF, “*Money Laundering through the Physical Transportation of Cash*”, FATF, Paris, 2015, [<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/money-laundering-through-transportation-cash.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Fanusie, Yaya, “*Hamas Military Wing Crowdfunding Bitcoin*”, Forbes, 2019, [<https://www.forbes.com/sites/yayafanusie/2019/02/04/hamas-military-wing-crowdfunding-bitcoin/#109fe794d7fb>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Fanusie, Jaja J. ve Alex Entz, “*Hezbollah: Financial Assessment*”, Center on Sanctions & Illicit Finance, 2017.

Field, Antony, “The ‘New Terrorism’: Revolution or Evolution?”, **Political Studies Review**, C.7, S. 2, 2009, s. 195-207.

Freeman, Michael, “The Source of Terrorist Financing: Theory and Typology”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 34, S. 6, 2011, s. 461-475.

Gardner, Kathryn L., “Fighting Terrorism the FATF Way”, **Global Governance**, C. 13, S. 3, 2007, s. 325-345.

Gazete Vatan, “PKK ile arasını haraç açtı”, [<http://www.gazetevatan.com/pkk-ile-arasini---harac---acti-187306-gundem/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Giovanna, Marina Della, “The EU and the fight against terrorist financing after 9/11: institutionalizing cooperation beyond pillars”, ECRP Joint Sessions Workshop 28, Lisbon, 2009, [<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/2653d4a2-8e77-402f-adac-bd50d7884ecf.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Gofas, Andreas, “Old vs. New Terrorism: What's in a Name?”, **Uluslararası İlişkiler**, C. 8, S. 32, 2012, s. 17-32.

Gödekli, Mehmet, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Gökbunar, Ali Rıza, **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah: Vergi**, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010.

Güneş, “PKK, Avrupa’dan 30 milyon euro destek alıyor”, 2016, [<http://www.gunes.com/gundem/pkk-avrupadan-30-milyon-euro-destek-aliyor-749169>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Gürel, Selahattin, “Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları”, **Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 4, 2015, s. 15-27.

Gürel, Selahattin, “Türkiye’de Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 1, 2016, s. 20-45.

Hegghammer, Thomas, “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad”, **International Security**, C. 35, S. 3, 2010-2011, s. 53-94.

Hodge, Ryan, “Informal Value Systems: A Financial Institution’s Perspective”, ACAMS, 2013, [<http://www.acams.org/wp-content/uploads/2015/08/Informal-Value-Transfer-Systems-A-FI-s-Perspective-Ryan-Hodge.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Hoffman, Bruce, **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 2006.

Hoffman, Bruce, “Terrorism and WMD some preliminary hypotheses”, **The Nonproliferation Review**, C. 4, S. 3, 1997, s. 45-53.

Houben, Robby ve Alexander Snyers, “Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion”, European Parliament Study, Brussels, 2018.

Hutchinson, Steven ve O’malley, Pat, “A Crime-Terror Nexus? Thinking on Some of the Links Between Terrorism and Criminality”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 30, S. 12, 2007, s. 1095-1107.

İnal, M. Emin ve Biçkes, D. Mehmet, “Kar Amaçsız Kuruluşların Sorunlarının Çözümünde Pazar Yönlülük Teorisi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 26, 2006.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, “*İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK’lar için Rehber*”, Yay. haz. S. E. Tuba Dünder ve Elif Özer, İstanbul, 2017, [http://www.ikgv.org/pdf/insan_Ticareti_Sucunu_Anlamak.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Jacobson, Michael, “Terrorist Financing and the Internet”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 33, S. 4, 2010, s. 353-363.

Jaffe, Amy Myers ve Ellass, Jareer, “War and the Oil Price Cycle”, **Journal of International Affairs**, C. 69, S. 1, 2015.

Jamwal, N.S., “Hawala-the invisible financing system of terrorism”, **Strategic Analysis**, C. 26, S. 2, 2002, s. 181-198.

Jones, Christopher, “*How Much Money is ISIS Making from Antiquities Looting?*”, 2016, [<https://gatesofineveh.wordpress.com/2016/01/12/how-much-money-is-isis-making-from-antiquities-looting/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Kantarıcı, Şenol, “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı “Koalisyonlar Dönemi mi?”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, C. 8, S. 16, 2012, 1-84.

Kaplan, Eben, “*Tracking Down Terrorist Financing*”, Council on Foreign Relations, 2006, [<https://www.cfr.org/backgrounder/tracking-down-terrorist-financing>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Karlén, Niklas, “Turning off the Taps: The Termination of State Sponsorship”, **Terrorism and Political Violence**, c. 31, S. 4, 2019, s. 733-758.

Kaunert, Christian ve Giovanna, Marina Della, “Post-9/11 EU counter-terrorist financing cooperation: differentiating supranational policy entrepreneurship by the Commission and the Council Secretariat”, **European Security**, c. 19, s. 2, 2010, s. 275-295.

Kaya, Sezgin, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”, **U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 10, S. 1, 2017, s. 53-79.

Keatinge, Tom, “The Importance of Financing in Enabling and Sustaining the Conflict in Syria (and Beyond)”, **Perspectives on Terrorism**, C. 8, S. 4, 2014, s. 53-61.

Keatinge, Tom ve Danner, Kerstin, “Assessing Innovation in Terrorist Financing”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019, s. 1-18.

Keleş, Ruşen ve Özgül, Can Giray, “Belediye Organlarına ‘Kayyım’ Atamaları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C. 72, No. 2, 2017, s. 299 – 313.

Kendry, Adrian, “*Kötülüğün Kökündeki Para: Milletlerüstü Terörizmin Ekonomisi*”, NATO Dergisi, 2007, [<https://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/turkish/analysis2.html>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Kenyon, Peter, "Exploring the Taliban's Complex, Shadowy Finances", NPR, 2010, [http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=124821049] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Kibaroğlu, Mustafa, "Dealing With the Threat Posed by Non-State Armed Groups Aspiring to Weapons of Mass Destruction" **Disarmament Forum**, 2008, No. 2, United Nations Institute for Disarmament Research, Geneva, No. 1, 2008, s. 37- 44.

Kibaroğlu, Mustafa, "İran Bir Nükleer Güç Mü Olmak İstiyor?", **Avrasya Dosyası – İran Özel Sayısı**, C. 5, S. 3, 1999, s. 271-282.

Kibaroğlu, Mustafa, "Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?", **Avrasya Dosyası**, C. 12, S. 3, 2006, s. 119-137.

Kibaroğlu, Mustafa, "Kitle İmha Silahlarının Yayılması Sorunu ve Japonya'nın Güvenliği", **Avrasya Dosyası – Japonya Özel Sayısı**, C. 5, S. 2, 1999, s. 23-39.

Kibaroğlu, Mustafa, "Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar", **Uluslararası İlişkiler**, C. 1, S. 1, 2004, s. 154-172.

Kibaroğlu, Mustafa, "Nuclear Security and Turkey: Dealing with Nuclear Smuggling", **Nuclear Security: A Turkish Perspective**, Ed. Sinan Ulgen içinde, EDAM & Nuclear Threat Initiative, Istanbul, 2015, s. 77-94.

Kibaroğlu, Mustafa, "Paradigma Yokluğunda Küresel ve Bölgesel Politikalar Belirlemek", **Stratejist**, S. 23, 2019, s. 20-25.

Kibaroğlu, Mustafa, "Suriye'de 'Güvenli Bölge' Tartışması", **Stratejist**, S. 19, 2019, s. 12-17.

Kibaroğlu, Mustafa, "Ortadoğu ve Kitle İmha Silahları", **Avrasya Dosyası – Yeniden Yapılanan Ortadoğu Özel Sayısı**, 2003, C. 9, S. 4, S. 107-125.

Kibaroğlu, Mustafa, "Terörizmin Kazandığı Yeni Boyut: KİS Kullanımı Tehdidi", **Stratejist**, S. 4, 2017, s. 12-21.

Kibaroğlu, Mustafa, "The Threat of Nuclear Terrorism Requires Concerted Action", **Strategic Analysis**, C. 38, S. 2, 2014, s. 209-216.

Kibaroğlu, Mustafa, "Türkiye'nin İdlip Operasyonu: Uluslararası Siyaset ve Hukuk Açısından Bir Değerlendirme", **Stratejist**, S. 6, 2017, s. 13.

Kibaroğlu, Mustafa "11 Eylül Ardından Strateji, Tehdit ve Caydırıcılık" Foreign Policy, 2002, [http://mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/Kibaroglu11EylulArdandanStratejiTehditCaydiricilik-22dec01.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020)

Kibaroğlu, Mustafa, "2017'de Nükleer'de Bir Birine Zıt Gelişmeler", **Stratejist**, S. 7, 2017, s. 57.

Kibaroğlu, Mustafa ve Kibaroğlu, Ayşegül, **Global Security Watch – Turkey: A Reference Handbook**, Connecticut, USA: Praeger Security International, 2009.

Koch, Ariel, "The Non-Jihadi Foreign Fighters: Western Right-Wing and Left-Wing Extremists in Syria", **Terrorism and Political Violence**, 2019, s. 1-28.

Koehler, Daniel, “*A Threat from Within? Exploring the Link between the Extreme Right and the Military*”, ICCT, Policy Brief, 2019, [<https://icct.nl/wp-content/uploads/2019/09/ICCT-Koehler-A-Threat-from-Within-Exploring-the-Link-between-the-Extreme-Right-and-the-Military.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Koehler, Daniel, “German Right-Wing Terrorism in Historical Perspective. A First Quantitative Overview of the ‘Database on Terrorism in Germany (Right-Wing Extremism)’ – DTGrwx’ Project”, **Perspectives on Terrorism**, C. 8, S. 5, 2014, s. 48-58.

Koehler, Daniel, “Right-Wing Extremism and Terrorism in Europe: Current Developments and Issues for the Future”, **PRISM**, C. 6, S. 2, 2016, s. 84-104.

Koh, Jae-Myong, **Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering**, Berlin: Springer, 2006.

Kuperwasser, Yossi, “*Incentivizing Terrorism: Palestinian Authority Allocations to Terrorists and their Families*”, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 2016, [https://jcpa.org/pdf/salaries_kuperwasser_12dec2016_nomarks_covers.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Kurt, Selim, “Yeni Terörizmin Geleceğın Güvenlik Ortamına Etkileri: Daeş Örneğı”, **Gazi Akademik Bakış**, C.13, S.25, 2019, s. 133-161.

Laksmi, Slyvia, “*How do terrorists fund their activities? Some do it legally*”, 2019, [<https://theconversation.com/how-do-terrorists-fund-their-activities-some-do-it-legally-119926>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Levitt, Matthew, “*How do ISIS terrorists finance their attacks?*”, The Hill, 2015, [<https://thehill.com/blogs/pundits-blog/homeland-security/260597-how-do-isis-terrorists-finance-their-attacks>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Levy, Ido ve Yusuf, Abdi, “How Do Terrorist Organizations Make Money? Terrorist Funding and Innovation in the Case of al-Shabaab”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019, s. 1-23.

Loazia, Lara, “*ELN Still Receiving Payments from Companies in Colombia*”, InSight Crime, 2019, [<https://www.insightcrime.org/news/brief/eln-receiving-payments-companies-colombia/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Makarenko, Tamara, “The Crime–Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism”, **Global Crime**, C. 6, S. 1, 2004, s. 129-145.

Malakoutikhah, Zeynab, “Iran: Sponsoring or Combating Terrorism?”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2018, s. 1-27.

Malik, Nikita, “*Trafficking Terror: How Modern Slavery and Sexual Violence Fund Terrorism*”, The Henry Jackson Society, London, 2017, [<http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/10/HJS-Trafficking-Terror-Report-web.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Martin, Gus, **Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar**, 1. Baskı, Çev. İhsan Çapçioğlu ve Bahadır Metin, Ankara: Adres Yayınları, 1. Baskı, 2017.

Maruyama, Ellie ve Hallahan, Kelsey, “*Following the Money*”, Center for New American Security, 2017, [<https://www.cnas.org/publications/reports/following-the-money-1>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

MASAK, “*Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Susitimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber*”, 2019, [https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_1103_250619/terorun-finansmani-amaciyla-suistimalinin-onlenmesine-yonelik-rehber-turkce.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Masters, Daniel, “The Origin of Terrorist Threats: Religious, Separatist, or Something Else?”, **Terrorism and Political Violence**, C. 20, S. 3, 2008, s. 396-414.

Maximilian, Fabian ve Johannes Teichmann, “Financing of terrorism through the banking system”, **Journal of Money Laundering Control**, C. 22, S. 2, 2019, s. 188-194.

McMullin, Jareme, “Organised Criminal Groups and Conflict: The Nature and Consequences of Interdependence”, **Journal of Civil Wars**, C. 11, S. 1, 2009, s. 75-102.

Milliyet, “*PKK Hizbullah’la haraç için çatıştı*”, 2010, [<http://www.milliyet.com.tr/amp/gundem/pkk-hizbullah-la-harac-icin-catisti-1263246>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Moghadam, Assaf, “How Al Qaeda Innovates”, **Security Studies**, C. 22, S. 3, 2013, s. 466-497.

National Geographic, “*İŞİD’in Yok Ettiği Tarih*”, 2015, [<http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/isidin-yok-ettigi-tarih/2431>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Nemeth, Erik, “Cultural Security: The Evolving Role of Art in International Security”, **Terrorism and Political Violence**, C. 19, S. 1, 2007, s. 19-42.

Neuman, Peter R., “Don’t Follow the Money: The Problem with the War on Terrorist Financing”, **Foreign Affairs**, C. 96, S. 4, 2017.

Nichols, Michelle, “*Libya key source for illicit arms, fueling conflicts: U.N. envoy*”, Reuters, 2014, [<https://www.reuters.com/article/us-libya-crisis-un/libya-key-source-for-illicit-arms-fueling-conflicts-u-n-envoy-idUSBREA291OV20140310>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

OECD, “FATF Calls on all Countries to Join Combat against Terrorist Financing), 2002, [<http://www.oecd.org/newsroom/fatfcallsforallcountriestojoincombatagainstterroristfinancing.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Oehme, Chester G., “Terrorists, Insurgents, and Criminals - Growing Nexus?”, **Studies in Conflict & Terrorism**, C. 31, S. 1, 2008, s. 80-93.

Official Journal of the European Communities, “*COUNCIL COMMON POSITION of 15 November 1999 concerning restrictive measures against the Taliban*”, L 294/1, 1999, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999E0727&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Official Journal of the European Communities, “*COUNCIL COMMON POSITION of 26 February 2001 concerning additional restrictive against the Taliban and amending Common Position 96/746/CFSP*”, L 57/1, 2001, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001E0154&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Official Journal of the European Communities, “*COUNCIL REGULATION (EC) No. 467/2001 of March 2001 prohibiting the export of certain goods and services to Afghanistan, strengthening the flight ban and extending the freeze of funds and other financial resources in respect of the Taliban of Afghanistan, and repealing Regulation (EC) No 337/2000*”, L 67/1, 2001, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0467&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Official Journal of the European Communities, “*DIRECTIVE 2005/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing*”, L 309/15, 2005, [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=EN>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Orton, Kyle, “*The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*”, The Henry Jackson Society, London, 2017, [<http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/08/3053-PYD-Foreign-Fighter-Project-1.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

OSCE, “*Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001*”, 2001, [<https://www.osce.org/atu/24633?download=true>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

OSCE, “*Guidelines for Addressing the Threats and Challenges of ‘Foreign Terrorist Fighters’ within a Human Rights Framework*”, Warsaw, 2018, [<https://www.osce.org/odhr/393503?download=true>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Oyman, Nihat, “Sosyal Medya Dindarlığı”, **KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 28, 2016, s. 125-167.

Özgen, Hüseyin ve Türk, Murat, “Kar Amacı Gütmeyen Örgütlerde Yönetim”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 4, S. 4, 1996.

Öztürk, Feza, “*Küreselleşme – Yeni Dünya Düzeni*”, T.C. Dışişleri Bakanlığı, [<http://www.mfa.gov.tr/kuresellesme-yeni-dunya-duzeni.tr.mfa>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Öztürk, Selim, “Küresel Terör Örgütü el-Kaide’nin Gelişimi ve Ön Plana Çıkan Liderleri Bağlamında “Cihad” Anlayışının Geçirdiği Değişimler”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, C. 6, S. 2, 2019, s. 167-169.

Pax Christi Netherlands, “*The kidnap industry in Colombia: Our Business?*”, Utrecht, 2001, [[the-kidnap-industry-in-colombia-our-business-112001_0\(1\).pdf](http://the-kidnap-industry-in-colombia-our-business-112001_0(1).pdf)]

Peters, Gretchen, “*Yeni ölüm tarlaları mı oluşuyor?*”, NATO Review, 2009, [https://www.nato.int/docu/review/2009/Organized_Crime/KillingFields/TR/index.htm] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Phelan, Alexandra, “FARC’s Pursuit of “Taking Power”: Insurgent Social Contracts, the Drug Trade and Appeals to Eudaemonic Legitimation”, **Studies in Conflict & Terrorism**, s. 1-23.

Pringle, Heather, “*New Evidence Ties Illegal Antiquities Trade to Terrorism, Violent Crime*”, National Geographic, 2014, [<https://www.nationalgeographic.com/news/2014/6/140613-looting-antiquities-archaeology-cambodia-trafficking-culture/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Rapoport, David C., “*The Four Waves of Rebel Terror and September 11*”, 2002, [<http://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Rose, Gregory, “Terrorism Financing in Foreign Conflict Zones”, **Counter Terrorist Trends and Analyses**, C. 10, S. 2, 2018, s. 11-16.

Rosand, Eric, “Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee and the Fight against Terrorism”, **The American Journal of International Law**, C. 97, S. 2, 2003, s. 333-341.

Ross, Michael, “The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor”, (Ed.) Ian Bannon ve Paul Collier, **Natural Resources and Violent Conflict: Options and Actions** içinde, Washington D.C.: IMF, 2003.

Roth, John, Douglas Greenburg ve Wilde, Serena, “Monograph on Terrorist Financing”, National Commission on Terrorist Attacks Upon United States, Staff Report to the Commission, 2004, [https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph.pdf]

Rudner, Martin, “Using Financial Intelligence Against the Funding of Terrorism”, **International Journal of Intelligence and Counter Intelligence**, 2006, C. 19, S. 1, s. 32-58.

SARAT, “*BM Güvenlik Konseyi’nin İlk Kültürel Miras Kararı*”, 2018, [<https://saratprojesi.com/tr/kaynaklar/saratin-dosyasi/bm-guvenlik-konseyinin-ilk-kulturel-miras-karari>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Shaw, Daniel Odin, “Beyond necessity: Hezbollah and the intersection of state-sponsored terrorism with organised crime”, **Critical Studies on Terrorism**, C. 12, S. 4, 2019, s. 582-604.

Sputnik, “*‘Açıkça ifade etmek gerekiyor ki HDP’li bazı belediyeler terörizmin finansmanını yapıyor’*”, 2016, [<https://tr.sputniknews.com/politika/201609121024819481-hdp-teror-belediye/>] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

Star, “*Bay Marlboro’nun başına 1 milyon dolar konuldu*”, 2015, [<https://www.star.com.tr/dunya/bay-marlboronun-basina-1-milyon-dolar-konuldu-haber-10-20-940/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Strategic Comments, “Illegal mining strengthens criminal groups in Latin America”, Comment 38, C. 20, S. 8, 2014.

Şen, Osman, **21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele**, 1. Basım, İstanbul: Alfa, 2017.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, [<http://www.mfa.gov.tr/karaparanin-aklanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-tr.mfa>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Aklama Yöntemleri”, [<https://www.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri>] (Son Erişim Tarihi: 29.05.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Egmont Grubu”, [<https://www.hmb.gov.tr/egmont-grubu>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF)”, [<https://www.hmb.gov.tr/mali-eylem-gorev-gucu>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Terörün Finans Kaynakları”, [<https://www.hmb.gov.tr/terorun-finans-kaynaklari>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

TDK Sözlükleri, [<https://sozluk.gov.tr/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Teichmann, Fabian Maximilian, “Recent trends in money laundering and terrorism financing”, **Journal of Financial Regulation and Compliance**, C. 27, N. 1, 2019, s. 2-12.

The Global Initiative, “Libya: a growing hub for Criminal Economies and Terrorist Financing in the Trans-Sahara”, Policy Brief, 2015, [https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2015/05/TGIATOC-Libya_-a-growing-hub-for-Criminal-Economies-and-Terrorist-Financing-in-the-Trans-Sahara-web.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

The Guardian, “Missing Irish millionaire found after eight months”, 2013, [<https://www.theguardian.com/world/2013/feb/01/irish-tycoon-kidnapped-found>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

The Local, “Iraq terror suspects face long Swedish sentences”, 2005, [<https://www.thelocal.se/20050429/1356>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

The National Counterterrorism Center, “International Partnerships Among Public Health, Private Sector, and Law Enforcement Necessary To Mitigate ISIS’s Organ Harvesting for Terrorist Funding”, 2017, [[https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/jcat/first respond erstoolbox/First-Responders Toolbox---International-Partnerships-Among-Public-Health-Private-Sector-and-Law.pdf](https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/jcat/first%20respond%20toolbox/First-Responders%20Toolbox---International-Partnerships-Among-Public-Health-Private-Sector-and-Law.pdf)] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

U.S. Department of the Treasury, “Hawala and Alternative Remittance Systems”, [<https://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Pages/Hawala-and-Alternatives.aspx>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Tilly, Charles, “Terror, Terrorism, Terrorists”, **Sociological Theory**, C. 22, S. 1, 2004, s. 5-13.

Tucker, David, “What is New about the New Terrorism and How Dangerous is It?”, **Terrorism and Political Violence**, C. 13, S. 3, 2001, s. 1-14.

Turan, Deniz ve Uzun, Murat, “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü”, **Güvenlik Çalışmaları Dergisi**, C. 19, S. 3, 2017, s. 27-43.

Türkiye Barolar Birliği, “*Türkiye ve Terörizm*”, Rapor, 1. Baskı, Ankara: 2006, s. 4. [<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Türkiye Katılım Bankaları Birliği, “*Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?*”, [<https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Türköz, Şükrü, “Küresel Terörizm Sorununa Güvenlik Perspektifli Bir Yaklaşım”, **Niğde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 2, 2016, s. 153-162.

UN General Assembly, “*International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*”, 1999, [<https://www.un.org/law/cod/finterr.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UN General Assembly, “*Resolution Adopted By The General Assembly (A/RES/49/60)*”, 1995, [<https://legal.un.org/docs/?symbol=A/RES/49/60>], (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UN General Assembly, “*Resolution Adopted By The General Assembly (A/RES/51/210)*”, 1997, [<https://undocs.org/en/A/RES/51/210>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UN General Assembly, “*Resolution Adopted By The General Assembly (A/RES/52/165)*”, 1998, [<https://undocs.org/en/A/RES/52/165>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UN, “*Unanimously Adopting Resolution 2199 (2015), Security Council Condemns Trade With Al-Qaida Associated Groups, Threatens Further Targeted Sanctions*”, 2015, [<https://www.un.org/press/en/2015/sc11775.doc.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UN Treaty Collection, “*Chapter XVIII Penal Matters*”, [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-11&chapter=18&clang=en] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UHCHR, “*Report of the Human Rights Council on its 28th (A/HRC/28/2)*”, 2015, s. 119, [<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session28/Pages/28RegularSession.aspx>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNODC, “*Countering Trafficking in Persons in Conflict Situations*”, Thematic Paper, Vienna, 2018, [https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2018/17-08776_ebook_Countering_Trafficking_in_Persons_in_Conflict_Situations.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNODC, “*Foreign Terrorist Fighters: Manual for Judicial Training Institutes Southern-Eastern Europe*”, Vienna, 2017, [https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FTF%20manual/000_Final_Manual_English_Printed_Version_-_no_foreword.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNODC, “*Global Study on Smuggling of Migrants*”, *United Nations Publications*”, 2018, [https://www.unodc.org/documents/data-and_analysis/_glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC Counter-Terrorism Committee, “*Foreign terrorist fighters*”, [<https://www.un.org/sc/ctc/focus-areas/foreign-terrorist-fighters/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Letter dated 27 October 2014 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011) concerning Al-Qaida and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council (S/2014/770)*”, 2014, [https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/770] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Letter dated 23 August 2004 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council*”, 2004, [<https://www.undocs.org/S/2004/679>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1267 (S/RES/1267)*”, 1999, [[https://www.undocs.org/S/RES/1267\(1999\)](https://www.undocs.org/S/RES/1267(1999))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1269 (S/RES/1269)*”, 1999, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1269>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1333 (S/RES/1333)*”, 2000, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1333>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1368 (S/RES/1368)*”, 2001, [[https://undocs.org/S/RES/1368\(2001\)](https://undocs.org/S/RES/1368(2001))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1373 (S/RES/1373)*”, 2001, [https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1452 (S/RES/1452)*”, 2002, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1452>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1526 (S/RES/1526)*”, 2004, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1526>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1617 (S/RES/1617)*”, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1617>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1730 (S/RES/1730)*”, 2006, [<https://www.un.org/ruleoflaw/files/Security%20Council%20Resolution%201730.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 1735 (S/RES/1735)*”, 2006, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1735>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 2133 (S/RES/2133)*”, 2014, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2133>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 2195 (S/RES/2195)*”, 2014, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2195>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 2331 (S/RES/2331)*”, 2016, [[https://www.undocs.org/S/RES/2331%20\(2016\)](https://www.undocs.org/S/RES/2331%20(2016))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*Resolution 2462 (S/RES/2462)*”, 2019, [[https://undocs.org/en/S/RES/2462\(2019\)](https://undocs.org/en/S/RES/2462(2019))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

UNSC, “*S/RES/1455*”, 2003, [<https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1455-%282003%29>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Üstün, Oktay, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, **Bankacılık Dergisi**, S. 65, 2008, s. 19-36.

Üstün, Oktay, “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Dokuz Özel Tavsiyesi”, **Bankacılar Dergisi**, S. 52, 2005, s. 10-27.

Üzer, Betül, “Sanal Para Birimleri” T.C. Merkez Bankası, Uzmanlık Tezi, 2017, [https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f/Sanal_Para_Birimleri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f-m3fBagn] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Vassiliev, Alexei, “*Financing Terror: From Bogus Banks To Honey Bees*”, The Jamestown Foundation, [<https://jamestown.org/program/financing-terror-from-bogus-banks-to-honey-bees-2/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Wehrey, Frederic ve diğerleri, **The Rise of the Pasdaran: Assessing the Domestic Roles of Iran’s Islamic Revolutionary Guards Corps**, Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburg, PA: RAND Corporation, 2009.

Vella Clive ve diğerleri, “Looting and vandalism around a World Heritage Site: Documenting modern damage to archaeological heritage in Petra’s hinterland”, **Journal of Field Archaeology**, C. 40, S. 2, 2015, s. 221-235.

Wheeler, Rachel Sabates ve Philip Verwimp, “Extortion with Protection: Understanding the Effect of Rebel Taxation on Civilian Welfare in Burundi”, **The Journal of Conflict Resolution**, C. 58, s. 8, 2014, s. 1474-1499.

Whyte, Christopher, “Cryptoterrorism: Assessing the Utility of Blockchain Technologies for Terrorist Enterprise”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2019, s. 1-24.

Wilner, Alex, “The Dark Side of Extended Deterrence: Thinking through the State Sponsorship of Terrorism”, **Journal of Strategic Studies**, C. 41, S. 3, 2018, s. 410-437.

Wilson, Kate, “*Terrorism and Tobacco: Extremists, insurgents turn to cigarette smuggling*”, The Center for Public Integrity, 2009, [<https://publicintegrity.org/health/terrorism-and-tobacco/>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Wresling, M., “*The European fight against terrorism financing: Professional fields and new governing practices*”, 2013, s. 17 [https://pure.uva.nl/ws/files/1737819/126138_07.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Yalçinkaya, Haldun, “*İŞİD’in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye’nin Tecrübesi (2014-2016)*”, ORSAM Rapor No. 210, 2017, [http://orsam.org.tr/d_hbanaliz/210tr.pdf] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Yardımcıoğlu, Mahmut ve Gamze Şerbetçi, “Bitcoin’in Yapısı ve Yasa Dışı Kullanımı”, *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 4, 2018, s. 165-190.

Yates, Donna ve Gambell Sarah, “Antiquities Trafficking and Art Crime”, University of Glasgow, Future Learn Course, 2019-2020, [<https://www.futurelearn.com/courses/art-crime/0/steps/11869>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

Yıldız, Seda Öz, “Makarenko’nun “Kara Delik Sendromu” Teorisi ve Terörizmin Finansmanında Sınırşan Organize Suçlar”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 13, S. 25, 2017, s. 27-64.

Yun, Minwoo , “Implications of Global Terrorist Hostage-taking and Kidnapping”, *Korean Journal of Defense Analysis*, C. 19, S. 2, 2007, s. 135-165.

Zenginoğlu, Samet, “Uluslararası Terörizm ve Avrupa Birliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.3, S. 25, 2016, s. 157-178.

EK 1: BMGK Tarafından Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Alınan Diğer Bazı Önemli Kararlar

- 12.11.2001 tarihli ve 1377 sayılı BMGK kararı: 1373 sayılı kararın etkin ve eksiksiz uygulanmasına ilişkindir. 1373 sayılı kararın uygulanması için devletlere çağrıda bulunulmuştur.³⁶⁴
- 16.01.2002 tarihli ve 1390 sayılı BMGK kararı: 1267 ve 1333 sayılı kararlarda öngörülen dondurma tedbirlerinin birleştirilmesine ilişkindir.³⁶⁵
- 20.12.2002 tarihli ve 1452 sayılı BMGK kararı: 1267 ve 1333 sayılı kararlar ile getirilen dondurma yükümlülüklerine, komitenin bilgilendirilmesi ve onayıyla, temel ve olağan dışı harcamalar için tanınacak istinalara ilişkindir. Buna göre, üye ülkeler tarafından yiyecek, kira, ipotek, ilaç, ameliyat, vergi, sigorta primleri gibi gerekli temel harcamalar ve/veya olağanüstü harcamalar için olduğu belirlenen fon ve diğer mali değerler ile ekonomik kaynaklara yaptırımların uygulanmaması kararı alınmıştır. Kısaca, daha önce katı olan yaptırımlara insanî ve zorunlu nitelikte istisnalar eklenmiştir.³⁶⁶
- 17.01.2003 tarihli ve 1455 sayılı BMGK kararı: 1267, 1333 ve 1390 sayılı kararlarda geçen dondurma yükümlülüğü uygulamasının geliştirilmesine ilişkindir. El Kaide, Taliban ile bu örgütlerle ilişkili kişi, grup ve kuruluşlara dair kimlik bilgilerinin üye ülkeler tarafından komiteye en az her 3 ayda bir iletilmesinin gerektiği belirtilmiştir.³⁶⁷
- 30.01.2004 tarihli ve 1526 sayılı BMGK kararı: Benzer konularda daha önce 1267, 1333 ve 1390 sayılı BMGK kararlarında öngörülen, Usame Bin Ladin, El Kaide, Taliban ve bunlarla ilişkili kişi, grup ve kuruluşlara yönelik tedbirlerin uygulanmasının devam edilmesine ilişkindir.³⁶⁸
- 29.07.2005 tarihli ve 1617 sayılı BMGK kararı: Önceki süreçte alınan kararların uygulanması sürecinde ortaya çıkan yanlış uygulamaların tekrarlanmamasına yönelik önlemlere ilişkindir. Karapara aklama ile mücadeleye ilişkin FATF tarafından oluşturulan 40 Tavsiye Kararı ile terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin yine aynı kuruluş tarafından oluşturulan 9 Özel Tavsiye Kararı'nın devletler tarafından eksiksiz olarak uygulamalarının gerekliliği belirtilmiştir.³⁶⁹

³⁶⁴ Haydar Çakmak ve Gökhan Çapar, “Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri”, s. 197; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s.143.

³⁶⁵ Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s.143.

³⁶⁶ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s.181; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 143; UNSC, “Resolution 1452 (S/RES/1452)”, 2002, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1452>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁶⁷ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, “Terörün Finansmanı ile Mücadele”, s. 71; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s.143; UNSC, “S/RES/1455”, 2003, [https://www.un.org/security_council/s/res/1455-%282003%29] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁶⁸ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s.182; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s.143; UNSC, “Resolution 1526 (S/RES/1526)”, 2004, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1526>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁶⁹ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu”, s.184 - 185; UNSC, “Resolution 1617 (S/RES/1617)”, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1617>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

- 19.12.2006 tarihli ve 1730 sayılı BMGK kararı: Kişi ve kuruluşların yaptırımlar listesine alınması, bu listeden çıkarılması ve insanî muafiyetlerin sağlanması konusunda adil ve açık prosedürlerin oluşturulmasına ilişkindir.³⁷⁰
- 22.12.2006 tarihli ve 1735 sayılı BMGK kararı: Usame Bin Ladin, El Kaide, Taliban ve bunlarla ilişkili kişi, grup ve kuruluşlarla ilgili olarak daha önce alınan 1267, 1333 ve 1390 sayılı kararlar hatırlatılarak devletler tarafından alınması istenen önemlere yer verilmiştir.³⁷¹
- 27.01.2014 tarihli ve 2133 sayılı BMGK kararı: El Kaide ve El Kaide ile bağlantılı diğer terör örgütleri başta olmak üzere, terör örgütleri tarafından finansal gelir ya da siyasi imtiyaz elde etmek amacıyla insan kaçırma vakalarındaki artıştan duyulan endişe belirtilmiştir. Terör örgütlerine yapılan fidye ödemelerinin gelecekteki insan kaçırma ve rehin alma faaliyetlerini finanse etmekte olduğu vurgulanmış ve bu durumun daha fazla kurbanı ve sorunun devam etmesine neden olduğu belirtilmiştir. Üye devletlere konuyla ilgili önleyici tedbirleri almaları çağrısında bulunulmuştur.³⁷²
- 19.12.2014 tarihli ve 2195 sayılı BMGK kararı: Terör örgütlerinin insan, silah, uyuşturucu ve eşya kaçakçılığı dâhil sınıraşan organize suç faaliyetlerinden ve altın, kömür, petrol ve diğer değerli taş ve madenler dâhil doğal kaynaklarda yasadışı ticaretten elde ettikleri faydanın yarattığı endişe dile getirilmiştir. Üye devletlere konuyla ilgili önleyici tedbirleri almaları çağrısında bulunulmuştur.³⁷³
- 12.02.2015 tarihli ve 2199 sayılı BMGK kararı: IŞİD, El Nusra Cephesi ve El Kaide ile ilişkili diğer kişi, grup ve kuruluşlar tarafından kontrol edilen petrol alanları ve tesisleri ile baraj ve elektrik santralleri gibi diğer altyapı tesislerinden elde edilen gelirlerin söz konusu örgütlerin gelirlerinin büyük bir bölümünü oluşturmasından duyulan endişe ifade edilmiştir. Kararda, bu örgütlerden petrol ve türevlerinin satın alınması yasaklanmış ve bu ticaret ağının tarafı olanlara yaptırım uygulanacağı ve malvarlıklarına el konulacağı belirtilmiştir. Ayrıca, bu kararda tarihi eserlerin kaçakçılığı ile örgütlerin gelir elde ettiği belirtilmiş ve bu eserlerin sınır ötesi ticareti yasaklanmıştır.³⁷⁴
- 20.12.2016 tarihli ve 2331 sayılı BMGK kararı: IŞİD başta olmak üzere terör örgütlerinin insan kaçakçılığı faaliyetleri ile ilgili endişe ve çağrılarının yer aldığı kararda örgütlerin insan kaçakçılığı ile gelir elde ettiği de belirtilmiştir. Üye devletlere insan kaçakçılığıyla mücadelede gerekli adımları atmaları çağrısında bulunulmuştur.³⁷⁵

³⁷⁰ Mehmet Gödeklî, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s.143; UNSC, “*Resolution 1730 (S/RES/1730)*”, 2006, [<https://www.un.org/ruleoflaw/files/Security%20Council%20Resolution%201730.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁷¹ Hasan Aykın, “**Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**”, s. 187; UNSC, “*Resolution 1735 (S/RES/1735)*”, 2006, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1735>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁷² UNSC, “*Resolution 2133 (S/RES/2133)*”, 2014, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2133>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁷³ UNSC, “*Resolution 2195 (S/RES/2195)*”, 2014, [<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2195>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁷⁴ SARAT, “*BM Güvenlik Konseyi'nin İlk Kültürel Miras Kararı*”, 2018, [<https://saratprojesi.com/tr/kaynaklar/saratin-dosyasi/bm-guvenlik-konseynin-ilk-kulturel-miras-karari>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020); UN, “*Unanimously Adopting Resolution 2199 (2015), Security Council Condemns Trade With Al-Qaida Associated Groups, Threatens Further Targeted Sanctions*”, 2015, [<https://www.un.org/press/en/2015/sc11775.doc.htm>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

³⁷⁵ UNSC, “*Resolution 2331 (S/RES/2331)*”, 2016, [[https://www.undocs.org/S/RES/2331%20\(2016\)](https://www.undocs.org/S/RES/2331%20(2016))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

- 28.03.2019 tarihli ve 2462 sayılı BMGK kararı: Kararda finansal teknolojiler, ürünler ve hizmetlerdeki yeniliklerin önemli ekonomik fırsatlar sunduğu, ancak bununla birlikte terör örgütlerinin finansmanı da dâhil olmak üzere kötüye kullanım riski doğurabileceği belirtilmiştir. Üye devletlere FATF ile işbirliği içerisinde bulunulması ve bu kuruluş tarafından belirlenen standartların uygulanması yönünde çağrıda bulunulmuştur.³⁷⁶

---

³⁷⁶ UNSC, “Resolution 2462 (S/RES/2462)”, 2019, [[https://undocs.org/en/S/RES/2462\(2019\)](https://undocs.org/en/S/RES/2462(2019))] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

EK 2: FATF'nin 9 Özel Tavsiyesi (ÖT)³⁷⁷

- ÖT I. BM Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konulması: Üye ülkeler, 1999 tarihli “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi”ni onaylamak ve uygulamak için derhal gerekli adımları atmalıdırlar. Bununla birlikte, ülkelerin 1373 sayılı karar başta olmak üzere terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin BMGK kararlarını derhal uygulamalıdırlar.
- ÖT II. Terörizmin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi: Üye ülkeler terörizmin finansmanını suç olarak belirlemelidirler.
- ÖT III. Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi: Terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin BMGK kararları uyarınca, üye ülkeler teröristlerin, terörizmi finanse edenlerin ve terörist örgütlerin fonlarının veya diğer malvarlıklarının gecikmeksizin dondurulması hususunda gerekli tedbirleri uygulamalıdırlar. Ayrıca, terörizmin finansmanı için kullanılan ya da kullanılması için tahsis edilen malvarlığına el konulması ve müsaderesi konusunda yetkili makamlara imkân sağlayan tedbirler üye ülkelerce alınmalıdırlar ve uygulanmalıdırlar.
- ÖT IV. Şüpheli İşlem Bildirimi: Bir finans kuruluşunun, fonların terörizmin finansmanı ile ilgili olduğundan şüphelenmesi ya da bu konuda makul şüphe sebeplerinin bulunması halinde durumu finansal istihbarat birimine derhal bildirmesi kanunla zorunlu tutulmalıdır.
- ÖT V. Uluslararası İşbirliği: Üye ülkeler, terörizmin finansmanına ilişkin cezaî, hukukî, idarî soruşturma, sorgulama ve tahkikatlarda birbirlerine mümkün olan en geniş yardımı sağlamalıdırlar.
- ÖT VI. Alternatif Havale Yöntemleri: Üye ülkeler, gayri resmî bir para veya değer transfer sistemi veya ağ üzerinden transfer hizmeti sağlayan acentalar da dâhil olmak üzere, para veya değer transfer hizmeti veren kişi ya da tüzel kişilerin lisanslı veya kayıtlı olmalarını ve bunların banka ve banka dışı finansal kurumlara uygulanan FATF tavsiyelerinin tabi tutulmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdırlar. Ülkeler, bu hizmeti yasadışı olarak gerçekleştiren kişi ve tüzel kişilerin idarî, hukukî veya cezaî yaptırımlara tabi olmasını sağlamalıdırlar.
- ÖT VII. Elektronik Transferler: Üye ülkeler, finansal kuruluşların, fon transferlerinde gönderici kişiye ait isim, adres ve hesap numarası bilgilerine ulaşabilmesi için gerekli olan tedbirleri almalıdırlar. Ülkeler, finansal kuruluşların bu bilgileri içermeyen şüpheli fon transferlerini sıkı bir şekilde incelemelerini ve izlemelerini sağlayacak tedbirler almalıdırlar.
- ÖT VIII. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar: Üye ülkeler, terörizme finansman sağlamak için istismar edilebilen kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili kanun ve düzenlemelerin yeterliliğini gözden geçirmelidirler.
- ÖT IX. Nakit Taşıyıcılar: Üye ülkeler, para veya hamiline yazılı kıymetli evrakların fiziki olarak sınır ötesi naklini tespit etmek için bir

³⁷⁷ Oktay Üstün, “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Dokuz Özel Tavsiyesi”, s. 12-27; Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu**, s. 155-161; FATF, “*FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*”, Paris, 2012-2019, [<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>] (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).

deklerasyon sistemi ya da diğer açıklama yükümlülüklerini kapsayan uygun tedbirleri almalıdırlar. Ülkeler, yetkili makamların terörizmin finansmanı ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen veya yanlış ya da yanıltıcı olarak beyan edilen para veya hamiline yazılı kıymetli evrakların durdurulması ya da engellenmesi konusunda yasal yetkilere sahip olmalarını sağlamalıdırlar.

ÖZGEÇMİŞ

Sercan ERCİNLER, 1987 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. 2012 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme lisans bölümünden, 2015 yılında ise Beykent Üniversitesi Muhasebe yüksek lisans bölümünden mezun olmuştur. Belirli bir süre denetim sektöründe çalıştıktan sonra akademik çalışmalara daha fazla vakit ayırmak için işinden istifa etmiş ve MEF Üniversitesi Uluslararası Güvenlik ve Strateji Çalışmaları yüksek lisans bölümünde eğitimine devam etmiştir.

ABD'nin Teksas Eyaleti merkezli finansal suçlarla mücadelede uluslararası ölçekli özel bir kurum olan Suistimal İnceleme Uzmanları Birliği'nden (ACFE) aldığı sertifika ile bu kuruma Sertifikalı Suistimal İnceleme Uzmanı olarak üyeliği bulunmaktadır. 2017 yılı Aralık ayında bu kurumun danışma konseyi üyeliğine kabul edilmiştir. Ayrıca, Washington D.C. merkezli Uluslararası Risk ve Uyum Profesyonelleri Kurumu'ndan (IARCP), Risk Yönetimi ve Uyum Yönetimi Sertifikası'na sahiptir (CRCMP). 2016 yılında "Sarbanes-Oxley Yasası ve İç Kontrol" ve 2017 yılında "Corruption, Money Laundering and Financing of Terrorism: Issues in Turkey" adlı kitapları yayınlanmıştır.